

TÁNC

DANCEART

**Exkluzív:
Dr. Bárándy
György**

**Interjú:
Nyári
Gáborral**

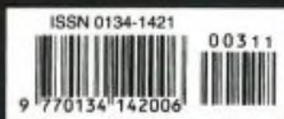
**Világsztárok
az Operában**

XXXIV.
évfolyam
2003. 4.

Ára: 400,- Ft
US\$ 10 / €12

**Acosta-film
Londonban**

**Klasszikus
show
Las Vegasban**

Káin és Ábel-Boleró
A Magyar Fesztivál Balett új estje

Sansha®

A világ nagyvárosai után
Budapesten
is megnyílt a Sansha táncbolt

Kínálatunk:

cipők

ruhák

kiegészítők

klasszikus és modern tánchoz,
fitness-hez és egyéb tánc típusokhoz.

Korhatár nélkül!

Mindenkit szeretettel várunk
új üzletünkben!

"Venice" leotard (M095)

"Récital" (202)

Sansha Bolt: Ó utca 42.
1066 Budapest

tel/fax: 1-269-5659

e-mail: revoltade@sansha.com

www.sansha.com

PARIS • LONDON • NEW YORK • MELBOURNE • MADRID • MOSCOW

25
AA
AAA
AAAA
AAAAA
PREMIERE POSITION

A magyarországi táncszervezetek közéleti, kritikai, táncelméleti és tánc történeti folyóirata

XXXIV. évfolyam
2003. 4. szám

Főszerkesztő: **Kaán Zsuzsa**

Védnökök:

Markó Iván, Seregi László

Védnökség és szerkesztőbizottság:

**Esztergyólyos Cecília,
Harangozó Gyula,**

**Keveházi Gábor, Kricskóvics Antal,
Kún Zsuzsa, Nádasi Myrtil, Sallay András,
Szakály György, Zsuráfszki Zoltán**

Angol szöveg:

Kálmán Tamás

Munkatárs: **dr. Hátfalvi Istvánné**

A szerkesztőség címe:

**1035 Budapest, Kerék u. 34. fszt. 1.
Tel./fax: (36-1) 368-5470**

**web-cím: vizion.euroweb.hu/danceart
e-mail: danceart@euroweb.hu**

Lapmenedzser: **TRIONFO Stúdió**

Kiadja:

**Nemzetközi Tánc- és Kultúra
Alapítvány**

Felelős kiadó: **Kaán Zsuzsa**

Nyomdai előkészítés: **Berkes & Társa**

Nyomás: **Gutenberg Press Nyomdaüzeme**

Felelős vezető: **Sisák Mihály**
nyomdavezető

E szám támogatói:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

- Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma
- NKA Táncművészeti Kollégiuma
- Budapest Főváros Közgyűlése Kulturális Bizottsága
- AMCO Csomagolótechnikai & Konzultációs Kft.
• vizion internet

Terjeszti a Magyar Posta Rt.,
a LAPKER Rt.,
a regionális részvénycsoporthoz
és alternatív terjesztők.

Előfizethető Budapesten a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletági Igazgatóságánál (levélcím: 1846 Budapest), az ügyfélszolgálati irodákban, a Hírlapelőfizetési Irodákban (**HELIR**, 1089 Budapest, Orczy tér 1., levélcím: 1900 Budapest), **vidéken** a postahivatalokban közvetlenül és postautalványon. **Belföldre előfizethető** még a szerkesztőségben közvetlenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfizetői csekk a szerkesztőség címén levélben, illetve telefonon igényelhető.)

Külföldön terjeszti a **Baththyány Kultur-Press Kft.** 1014 Budapest, Szentháromság tér 6.
Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:

2400,- Ft+ postaköltség

HU-ISSN: 0134-1421

A 2003. 4. szám a 2003. szeptember 30-ig megtartott táncsemények között válogat.

4 **hírek** **ittthon**

5 **hírek** **külföldön**

programajánlat

6 *A Nemzeti Táncszínház novemberi és decemberi műsora*

kiállítás

7 *Metamorfózis – Imre Zoltán- emlékkiállítás a Bajor Gizi Színház múzeumban*

könyvjelző

8 *Gordos Anna: Ásó István új könyve Székesfehérvárott*

9 **aktuális**

exkluzív

10 *Kaán Zsuzsa: „A művészetet tegyük az egész emberiség kincsévé!” Találkozás dr. Bárándy Györggyel, az EuróPAS Magyar Táncdíj kuratóriumi tagjával*

interjú

12 **Kálmán Tamás: „Ez egy olyan társulat, ahol a táncot is, a művészetet is meg lehet tanulni!” – Beszélgetés Nyári Gáborral, a Magyar Fesztivál Balett szólistájával*

musical

14 *Mátai Györgyi: Mozart! – A Budapesti Operett Színház bemutatója*

klasszikus és modern balett

16 **Kaán Zsuzsa: Világstárok az Operában – tizenegyedzser*

klasszikus balett

18 *Kaán Zsuzsa: Kijev csillagai – a 12. BUDAfEST Nyári Opera- és Balettfesztiválon*

kicsoda ön...

20 *...Neel Verdoorn és Raza Hammadi? – Kapusi Éva riportja*

verseny

22 *Rollinger Károly: IX. Zánkai Táncfesztivál*

23 *Rollinger Károly: Magyar Bajnokságok – 2003*
• *Standard táncok magyar bajnoksága, Szentes*

• *Professzionális latin magyar táncbajnokság, Tököl*

26 *Rollinger Károly: II. Tiszapart Open Nemzetközi Táncverseny, Kistelek*

tánc és anatómia

28 *Pongor Ildikó: A felsőtest szerepe a balettművész-képzésben – II. rész*

tánc történet

33 *Köpeczi Béla: Rákóczi, avagy a magyar tanya – Egy ismeretlen Didelot-balett nyomában*

világtükör

36 **Nádasi Myrtil: Acosta meghódítja Londont!*

38 *Kaán Zsuzsa: Jubilee! – Las Vegas legklasszikusabb show-ja*

42 *Audrey Ross: Eredmények a 2003-as New York-i Nemzetközi Balettversenyen*

43 *Hézső István: A hattyúk tava Amszterdamban*

45 **országos szakmai címjegyzék**

47 **contenst**

48 **excerpts**

A *-gal jelölt írás vagy részlete **angolul** is olvasható.

balett

A Győri Balett október 23-án új egészsétes modern balettet mutatott be **Macbeth** címmel, **Krzysztof Penderecki**, **Astor Piazzolla** és **Arvo Pärt** zenéjére, **Marie Brolin-Tani** koreográfiájával. Shakespeaere drámáját a koreográfusnő az 50-es évek Amerikájába helyezte át. A kétrészes táncmű az alkotó szándéka szerint – a modern és kortárs amerikai balett-technika és -stílus gazdag eszköztárával – a kapzsiság, a hatalomvágy és a szerelem szenvedélyének feloldhatatlan ellentmondásait fogalmazza mai, modern táncdrámává. A címszerepet **Pátkai Balázs**, illetve **Velekey László**, a főbb szerepeket az első szereposztásban **Sóthy Virág**, **Sándor Zoltán** és **Sebestyén Bálint**, a második szereposztásban **Cserpák Szabina**, **Horváth Krisztián** és **Lukács Levente** táncolja.

néptánc

Szeptember 14-én **Verbunkos** címmel, *A nemzeti tánc születése* alcímmel, a magyar nemzeti romantika és öntudatosodás korszakába kalauzolta a nézőt a **Magyar Állami Népi Együttes** új bemutatója. A színpadon a cigányzenekar és a tánckar azt a fontos kultúrtörténeti pillanatot elevenítette meg, amikor a kor politikai és társadalmi akaratának megfelelően a verbunk és a csárdás a magyar zene és tánc új irányzataként terjedt el. **Juhász Zsolt**, **Szilágyi Zsolt** és **Varga Zoltán** koreográfiái a mára világszerte ismert és elismert táncművészeinket követők nyomon. A műsor zenei szerkesztője: **Kelemen László**, vezető primásai: **Oláh Jenő**, **Radics Ferenc**, **Pál István**, **Sa-**

lamon Beáta. Az ősbemutatót a **II. Keszthelyi Táncpanoráma** keretében, a Balaton Kongresszusi Központban tartották.

Október 10-én, a Honvéd Együttes évadnyitó társulati ülésén **Novák Ferenc** művészeti igazgató – a kórus, a zenészek és a színészek munkája mellett – a **Táncműhely** 2003/2004-es évadjának feladatairól is részletes tájékoztatást adott.

A **Mozgásörvületek** című produkcióban a néptánc mellett **Novák Ferenc** artistákat és breakeseket is színpadra visz. Főleg a kórus, a tánckar és a muzsikusok működnek majd közre a **Tízszinvirág** című műsorban, amely az Európai Unióhoz csatlakozó 10 ország táncait, zenéit mutatja be a 2004. évi Budapesti Tavasz Fesztivál keretében. Szintén a fesztiválra készül az **Örök szertartás** című kétrészes táncjáték, amelyet a Honvéd Táncműhely koreográfusai ismét Erdély művészeinek szentelnek. Kuriózumnak számít, hogy **Jancsó Miklós** készülő új filmjében mind a teljes tánckar, mind a népi zenekar és a kórus férfikara is részt vesz.

vendégjáték
Descendance

Ausztráliai táncosok-zenészek mutatkoztak be nagy sikerrel a Budai Parkszínpadon **augusztus végén**. A **Descendance Aboriginal Zene- és Tánc Világháló** elnevezésű társulat csíráját: a **Ngaru Aboriginal és Torres Strait Szigeti Táncegyüttest** a kitűnő aboriginal táncos: **Sean Choolburra** alapította Sydneyben, 1993-ban.

Sean Choolburra

Choolburra nagyapai, anyai és apai ágon egyaránt más-más ősi aboriginal törzs leszármazottja, s mint ilyen, az ősi aboriginal táncok és ritmusok kitűnő ismerője és szakértője. Társulata kezdetben minden állami támogatás nélkül, csak saját finanszírozásból tartotta fenn magát, a tradicionális aboriginal táncok és zenék megőrzése, ápolása és terjesztése céljából. Csakhamar egészséges, izgalmas műhelyé fejlődött, amelyhez más ország táncosai is csatlakoztak. Így született meg a **Descendance**, amely elsősorban az autentikus aboriginal táncok és stílusok terjesztését tartja feladatának, miközben más táncművészekkel (például a flamencoval vagy a klasszikus indiai táncművel) való ötvöztetésével is kísérletezik.

A magyarországi fellépéssorozat a társulat közép-európai turnéjának egyik jelentős állomásának számít.

kitüntetés

Szeptember 8-án a Magyar Állami Operaház színpadán ünnepélyes keretek között adták át az idei **Tériné-Horváth Margit-díjakat**. A kuratórium elnöke: **Téri Evelyn** – a hagyományoknak megfelelően – ezúttal is három jeles személyiség szakmai teljesítményét jutalmazta a díjjal: **Bretus Mária** főiskolai tanárt, **Bajári Leventét**, a Magyar Nemzeti Balett magántáncosát és **Várnagy Kristóf** IX. évfolyamos balettnövendéket.

A dunaiújvárosi **Tomcsányi Éva** nívódíjas balettmester és férje: **Wünsch László** néptáncpedagógus-koreográfus több évtizedes szakmai munkájuk elismeréseként külön-külön is megkapták a „Köztestnevelési és Sportminisztérium Ezüst Érdemkereszt” kitüntetését **augusztus 19-én**, Budapesten. Az erkölcsi elismerést tovább erősítette az a gála, amelyet az adonyi kastélyparkban rendeztek **Wünsch László** tiszteletére. A **Wünsch-Táncgála** kétrészes műsorának valamennyi táncát az ünnepelt készítette az elmúlt évtizedek folyamán, s ezeket most a mester eddigi együtteseinek táncosai, tanítványai adták elő.

Lapunk szerkesztősége nevében valamennyi kitüntetettnek ezúton gratulálunk, és további szakmai sikereket kívánunk! – A szerk.

jubileum

A Talentum Kulturális Fórum **Talentum Művészegyüttese** a Pesti Magyar Színházban ünnepelte a hivatásos tánckar fennállásának **harminczéves** jubileumát. **Október 5-én** a **Szervezet** című kétrészes műsorban keresztmetszetet adtak az elmúlt évtizedek változatos munkájának, a színpadi tánc különféle ágazataiból válogatva. Elsősorban az alapító koreográfus **Somogyi Tibor** és a jelenlegi tánckarvezető: **Horváth István** koreográfiáiból „szemezgettek”, de **Rábai Miklós** *Négy erdélyi férfitáncát* és a közelmúltban elhunyt mesternő: **Vadady Ágnes** *Palotását* is bemutatták a világszerte ismert **Rajkó Zenekar** közreműködésével.

kortárs tánc

A **Trafó** Kortárs Művészetek Háza **szeptember 11-én** és több alkotói nemzedék képviselői mutatkoztak be **Duettek** címmel. Az első duettet a Ma-

gyar Nemzeti Balett magántáncosa: **Venekei Marianna** komponálta önmaga és **Barta Dóra** számára (*lásd még: hírek külföldön rovatunkban is – A szerk.*), a második a két ismert kortárs táncos: **Ladjánszky Márta** és **Szabó Réka** közös munkája, és barátságukról szól, a harmadik pedig egy férfikettős: **Jurónics Tamás** koreográfiája önmaga és a klasszikus balett-táncos:

Kun Attila számára, aki az Operaháztól a londoni **Rambert Ballet** társulatához szerződött.

Szeptember 30-án ismét előadta **Gördeszkák** című ko-

rai darabját a **Compagnie Pál Frenák**. A koreográfia Frenák Pál személyes élményeiből nőtte ki magát kortárs táncszínpadi művé. Az állami gondozottak életének, bizonytalan érzéseinek, tévova önmagára találásának absztrakt lenyomata ez a darab, amely számos személyes tapasztaláson és megfigyelésen alapszik. Frenák a kitarulkozni nem képes, önmagába forduló személyiség titkait, a gyermekkor s a tinédzser korosztály útkeresését látatja a „gördeszkák” segítségével, a játék valódi eszközeivel és szimbolikus hatásaival.

magyarok a nagyvilágban

Július 11-20. között a québeci Saint-Sauveur 1997 óta évente megtartott Művészeti Fesztiválja keretében nagy sikerrel mutatkozott be a Magyar Nemzeti Balett Stúdiója. Ennek képviselőjében **Venekei Marianna**, a társulat magántáncosa **II. fejezet** című koreográfiájával benevezett a fesztivál nemzetközi koreográfiai versenyére. A neoklasszikus stílusú modern balettet a rangos nemzetközi zsűri **az I. díjjal** ismerte el. Venekei lírai hangulatú koreográfiáját (**Arvo Pärt** zenéjére) **Gáspár Orsolya, Rujsz Edit, Cserta József** és **Liebich Roland** tolmácsolták.

(A produkció operaházi bemutatója **október 27-én** lesz, lapunk **TÁNCPALETTA 2003 - XIII. Magyar Sztárgála az Ope-**

rában című tánckoncertje alkalmával, az eredeti (Kanadában díjat nyert) szereplőgárda előadásában. – A szerk.)

„**Speciális karaktertánc-workshop Roboz Ágnessel**” – érkezik a sajtómeghívó értesítés gyanánt a Covent Gardenből. S valóban: **október 27-én** a Royal Ballet School új stúdiójában, a „Music, Mind, Movement” nevű angol társaság rendezésében **Roboz Ágnes** a XIX. századi magyar társastánccokról tart előadást, majd bemutatja és a résztvevőknek tanítja is a **palotást** és **Szöllösi Szabó Lajos Körmagyarjának első két tételét**. E nap fókuszába a rendezők az orosz és cseh táncok mellett elsősorban a magyar autentikus és színpadi néptáncot állították. **November 16-17-én** – kölni tánctanárok meghívására – **Roboz Ágnes** magyar és más népek gyermektáncairól tart tanítással egybekötött előadásokat. Ezt követően ismét a Royal Ballet School-ban, az iskola pedagógusainak tart repetitív kurzust, hiszen ebben a világhírű londoni intézetben már évek óta az ő módszere szerint folyik a karaktertánc oktatása.

A **Györi Balett** a londoni Magyar Év keretében a magyar balettművészetet reprezentálja Londonban, **november 30-i** vendégszereplése alkalmából. A társulat a Queen Elizabeth Hall-ban egymást követő két előadásban mutatja be a **Purim, avagy a sorsvetés** című nagyszerű repertoárdarabot, a világhírű **Budapest Klezmer Band** közreműködésével. Érdemes megemlíteni, hogy

ugyancsak a Purimmal vendégszerepeltek Rómában (az olaszországi Magyar Év idején), és ez volt az a táncmű, amely – a társulat 2002. évi nagyszerű amerikai turnéján – a new york-i Joyce Theater tánckiválóságokhoz szokott és szoktatott közönségének elismerését is kivívta.

December 25-29 között, mint az elmúlt években már annyiszor, ismét Münchenbe utazik a **Budapesti Operett Színház**. A „**Sissi nyomában**” motívú **Budapesti Operett-Gála** a hazai és nemzetközi operettjátszás klasszikusai: többek között **Lehár Ferenc, Kálmán Imre, Ábrahám Pál** és

Johann Strauss remekműveiből ad izelítőt a müncheni operettarajongóknak. A kitűnő énekesek (mint **Frankó Tünde, Csere László, Kovácskó István** vagy **Jankovits József**) produkcióit nagyszabású baletttrészetek teszik majd teljessé. **Lócsei Jenő** balettigazgató – felhívítva a régi repertoárt – hat vadonatúj, látványos táncszámot is koreografált, részint az idej **németországi** fellépéssorozat, részint az azt megelőző **holland**, majd a jövő év eleji **japán** turné alkalmából.

FUSION™ **DANCEFUSION**™
Hungary + Euro/Asia U.S.A., U.K., HU + Euro/Asia

FÚZIÓ TÁNCFÚZIÓ
FÚZIÓTÁNC

Dr. Fogarassy Gusztáv

Magyarországon és külföldön is levédetett márkái 1980 óta folyamatos érvénnyel!

„**Globaldance**”, „**TranscanDance**” és egyéb, az USA-ban levédetett táncfajták szakszerű elmélete és művészi gyakorlata!

További információk:
A világhálón:
www.fusion.hu,
www.fusiondance.hu
www.dancefusion.hu
www.dancefusion.us
www.dancefusion.org

vagy postán:
1244 Budapest, Postafiók 912.
PO Box 708, Marshall, MN 56258 USA

Nemzeti Táncszínház

2003. NOVEMBER HAVI MŰSOR

Várszínház

Bp. I. Színház u. 1-3.

4. kedd – 19.00 óra

Ezeregyév – történelmi tánc-show

ExperiDance produkció

– Román Sándor Táncársulata

5. szerda – 19.00 óra

Kőműves Kelemen

a Honvéd Együttes előadása,

a MAGYAR IRODALOM GYÖNGYSZEMEI
bérlet 1. előadása

6. csütörtök – 10.30 és 15.00 óra

Csipkerózsika

a Budapest Táncegyüttes előadása

a VARÁZSCERUZA bérlet

és a KEREKERDŐ bérlet 1. előadása

6. csütörtök – 19.00 óra

Don Q – táncjáték felnőtteknek

a Botafogo Táncgyüttes előadása

7. péntek – 19.00 óra

Markó-Ravel: Bolero / Káin és Ábel

a Magyar Fesztivál Balett előadása

8. szombat – 19.00 óra

Verbunkos – Nemzeti tánc születése

a Magyar Állami Népi együttes előadása

a MOLNÁR ISTVÁN bérlet 1. előadása

9. vasárnap – 10.30 óra

Lúdas Matyi

a Honvéd Együttes előadása

a NAPSUGÁR bérlet 1. előadása

9. vasárnap – 19.00 óra

Dracula

a Budapest Táncegyüttes előadása

9. vasárnap – 17.00 óra

– Pesti Magyar Színház

Kortárs néptánc est

közreműködik a Budapest Táncegyüttes,

a Szeged Táncegyüttes,

a Somogy Táncegyüttes,

a Fáklya Horvát Művészegyüttes,

a Válaszút Táncegyüttes,

az Alba Regia Táncegyüttes,

a Figurás Táncegyüttes, valamint

Dunaújváros Táncszínháza

13. csütörtök – 10.30 és 15.00 óra

Hókirálynő – BEMUTATO

az Artus – Goda Gábor Táncársulatának

előadása gyermekeknek, felnőtteknek

14. péntek – 19.00 óra

Ezeregyév – történelmi tánc-show

ExperiDance produkció

– Román Sándor Táncársulata

16. vasárnap – 10.30 óra

Hókirálynő

az Artus – Goda Gábor Táncársulatának

előadása gyermekeknek, felnőtteknek

16. vasárnap – 19.00 óra

Markó-Ravel: Bolero / Káin és Ábel

a Magyar Fesztivál Balett előadása

18. kedd – 19.00 óra

Ezeregyév – történelmi tánc-show

ExperiDance produkció

Román Sándor Táncársulata

20. csütörtök – 19.00 óra

– zártkörű rendezvény

a Philip Morris Magyar Balettdíj átadása

a Györi Balett:

Macbeth című előadásának keretében

21. péntek – 19.00 óra

Macbeth – BUDAPESTI BEMUTATÓ

a Györi Balett előadása

a PREMIER bérlet 2. előadása

22. szombat, 23. vasárnap – 19.00 óra

Macbeth

a Györi Balett előadásai

28. péntek – 19.00 óra

GISELLE@CSABAI.MPEG.HU

– BEMUTATÓ

Csabai Attila Társulatának előadása

a PREMIER bérlet 3. előadása

29. szombat, 30. vasárnap – 19.00 óra

GISELLE@CSABAI.MPEG.HU

Csabai Attila Társulatának előadásai

30. vasárnap – 19.00 óra

– Pesti Magyar Színház

ünnep

a Honvéd Együttes és a Bihari János

Táncegyüttes közreműködésével

Refektórium

Bp. I. Színház u. 5-9.

2. vasárnap – 19.30 óra

Goethe: Faust, a Tragédia I. rész

a Deutsches Theater Budapest előadása

3. hétfő – 19.30 óra

Goethe: Faust, a Tragédia II. rész

a Deutsches Theater Budapest előadása

4. kedd – 19.30 óra

Változatok

a Magyar Mozdulatművészeti Társulat –

Még 1 Mozdulatszínház előadása,

az IMRE ZOLTÁN bérlet 1. előadása

14. péntek – 19.30 óra

Báb-világ – BEMUTATÓ

a Dream Team Színház élő

tánc-bábszínház előadása

15. szombat – 19.00 óra

Nemzetközi Galaest

a Magyar Táncművészeti Főiskola

hallgatóinak és vendégeinek

közreműködésével

19. szerda – 19.30 óra

Kontrapunktum

– Inspirációs ellenpontok

férfi és női átváltozások a hét főbűnre

az új Dimenzió Műhely előadása

20. csütörtök – 19.30 óra

Mario és a Varázsló

M. Kecskés András és a Corpus Társulat

előadása Thomas Mann azonos című

műve alapján

27. csütörtök – 10.30 és 15.00 óra

Karnevál – állatok farsangja

– BEMUTATÓ

a Magyar Mozdulatművészeti Társulat –

Még 1 Mozdulatszínház előadása

30. vasárnap – 10.30 óra

Karnevál – állatok farsangja

a Magyar Mozdulatművészeti Társulat –

Még 1 Mozdulatszínház előadása

2003. DECEMBER HAVI MŰSOR

Várszínház

Bp. I. Színház u. 1-3.

1. hétfő – 19.00

Ünnepi Gálaműsor

a 45 éves Budapest Táncegyüttes

jubileumi előadása

2. kedd – 10.30 és 15.00

Csipkerózsika

a Budapest Táncegyüttes előadása

3. szerda – 19.00

Dracula

a Budapest Táncegyüttes előadása

4. csütörtök – 10.30 és 15.00

Holle anyó

Budapest Táncszínház előadása

5. péntek – 10.30

Lúdas Matyi

a Honvéd Együttes előadása

19.00

Karácsonyi jótékonyági est

Ki népei vagytok...

a Honvéd Együttes előadása

a Diplomatic Spouses Budapest ren-

dezvénye

6. szombat – 15.00

Betlehembe menjünk el...

a Bihari János Táncegyüttes előadása

Szabó Éva közreműködésével

7. vasárnap – 10.30

Holle anyó

a Budapest Táncszínház előadása

19.00

Ezeregyév

ExperiDance produkció

– Román Sándor Táncársulata

a Dream Team Színház előadása

Metamorfózis

**Imre Zoltán-
emlékkiállítás
a Bajor Gizi
Színészmúzeumban**

Az 1997-ben elhunyt *Imre Zoltán* koreográfus 2003. november 8-án lenne 60 esztendő. A művészre emlékezve, *Metamorfózis* címmel november 21-én a Bajor Gizi Színészmúzeumban időszaki kiállítás nyílik, amely a nemzetközi hírű táncos-koreográfus, a sokoldalú, izzig-vérig színházi ember életébe és művészi pályájába ad betekintést.

A válogatás koncepciójából adódóan a kiállítás enteriőr jellegű. Láthatunk szobabelsőt, a művész kedvenc bútorait, személyes tárgyait, különböző műtárgyakat, illetve saját képző- és iparművészeti alkotásait. Mindezek mellett fotók, plakátok egyéb írásos és tárgyi dokumentumok, jelmezek alkotják a kiállítás másik tartalmi részét. *Imre Zoltán* művészi alkotómunkáját pedig videón pergő táncrészletek varázsolják meg előbbé.

A kiállítás rendezője:
Szűdy Eszter
az Országos Színház-
történelmi Múzeum
és Intézet Táncarchívumának
gyűjteményvezetője.

A válogatott anyag
látványtervezője:
Paseczki Zsolt
diszlettervező.

Megnyitó:
2003. november 21-én
pénteken 16 órakor.
A kiállítást megnyitja:
Marton László,
a Vigaszínház igazgató-
főrendezője.
Helyszín:
Bajor Gizi
Színészmúzeum,
Bp., XII., *Stromfeld Aurél* út 16.
A kiállítás megtekinthető:
2004. január 31-ig,
csütörtöktől vasárnapig
14–18 óra között.

9. kedd – 19.00
„Év embere” díjátadás
Zártkörű rendezvény
10. szerda – 10.30 és 15.00

Hókirálynő
az Artus – Goda Gábor Társulatának előadása
11. csütörtök – 10.30 és 15.00

Hókirálynő
az Artus – Goda Gábor Társulatának előadása
12. péntek – 19.00

„Verziók”
Csabai Attila Társulatának előadása
13. szombat – 19.00

Dracula
a Budapest Táncegyüttes előadása
14. vasárnap – 10.30

Betlehembe menjünk el...
a Bihari János Táncegyüttes előadása
Szabó Éva közreműködésével
15. hétfő – 19.00

Borúra Derű
a BM Duna Művészegyüttes zártkörű előadása
16. kedd – 10.30 és 15.00

Betlehembe menjünk el...
a Bihari János Táncegyüttes előadása
Szabó Éva közreműködésével
17. szerda – 10.30 és 15.00

Betlehembe menjünk el...
a Bihari János Táncegyüttes előadása
Szabó Éva közreműködésével
18. csütörtök – 19.00

A tragika / Carmen
a Szegedi Kortárs Balett előadása
18. csütörtök – 10.30 és 15.00

Dó-Ré-Mi
a Közép-Európa Táncszínház előadása
19. péntek – 19.00

A tragika / Carmen
a Szegedi Kortárs Balett előadása
21. vasárnap – 10.30

Hókirálynő
az Artus – Goda Gábor Társulatának előadása

26. péntek – 19.00
**Markó-Ravel: Bolero /
Káin és Ábel**

Magyar Fesztivál Balett
27. szombat – 19.00

**Markó-Ravel: Bolero /
Káin és Ábel**
Magyar Fesztivál Balett
28. vasárnap – 19.00

Ezeregyév
ExperiDance produkció
– Román Sándor Táncársulata
29. hétfő – 19.00

Tűzcsizmak és vasmacsák
a Botafogo Táncegyüttes előadása
30. kedd – 19.00

Ezeregyév
ExperiDance produkció
– Román Sándor Táncársulata
31. szerda – 20.00

Táncoljunk át az újévbe!
Best of ExperiDance
ExperiDance
– Román Sándor Táncársulata előadása
majd azt követően Szilveszteri bál

Refektórium

Bp. I. Színház u. 5–9.

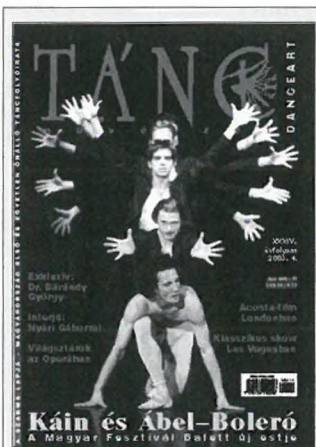
4. csütörtök – 19.00
Az Illuzionista

M. Kecskés András és a Corpus Társulat
előadása Thomas Mann Mario és a varázsló
című novellája alapján
8. hétfő – 19.30

Báb – világ
(tánc-bábszínház előben)
9. kedd – 17.00

Fából faragott királyfi
M. Kecskés András estje

A műsorváltoztatás jogát fenntartjuk.

A címdoldalon:

Markó-Ravel: Bolero
A Vágy: *Nyári Gábor*
Fotó: **Sándor Katalin**

Állandó munkatársak:

Falvai Károly,
Gelencsér Ágnes,
Jálics Kinga, dr. Kaposi Edit,
Kálmán Tamás,
dr. Körtvélyes Géza,
Lőrinc Katalin, Mátai Györgyi,
dr. Pór Anna,
Rollinger Károly,
Truppel Mariann,
Zalán Magda,
Wagner István

Külföldi tudósítók:

Hézs István (Hollandia),
Königer Miklós (Németország),
Nádas Myrtil (Anglia),

Állandó fotósok:

Kányó Béla,
Rollinger Károly

Magyarország első és egyetlen
önálló táncfolyóirata

Olvassa Ön is!

A kiadványban megjelent cikkek,
fotók, grafikák
a kiadó tulajdonát képezik.
Átvételük, másolásuk,
egyéb felhasználásuk
egészében vagy részleteiben
a kiadó hozzájárulása
és engedélye nélkül
nem lehetséges.
A lap szerkezete és kialakítási
konceptiója
szerzői jogvédelem alatt áll.

Ásó István új könyve Székesfehérvárott

Az *Alba Regia Táncgyüttes* nagy jubileumaira mindig napvilágot láttak azok a munkák, kiadványok, amelyek az együttes születését, történetét igyekeztek bemutatni¹ – az évfordulóhoz méltó reprezentatív áttekintést, széles körű szintézist nyújtva.

Most – a sorban harmadikként – készülöben van az újabb mű. Ünnephez nem kapcsolódva, csendben jelenik meg, ám a maga módján elődeinél többet mondva szól a fehérvári táncos történelemről.

A szerző: Ásó István.²

A mai fehérvári táncos fiataloknak – sajnos – nem sokat mond ez a név; nem tudják, hogy olyasvalakiről van szó, akinek fontos szerepe volt a Fejér Megyei Népi Együttes megalakulásában, építésében, jelentős sikereiben.

Ásó a Színház- és Filmművészeti Főiskola tánc szakának elvégzése után a Fejér Megyei Művelődési Ház főelőadójaként kezdi meg táncos munkáját, s ebben a munkakörben több mint két évtizedig koordinálja a megye táncművészeti életét. Bányai István együttesvezetése alatt (1954–76) több mint tíz évig Fekete Ferencsel és Vadányi Jánossal dolgoznak, majd 1971-től 1976-ig ő a táncgyüttes művészeti vezetője. Támogatásával lesz az együttes néprajzi szaktanácsadója Pesovár Ferenc, akinek szakmai, tudományos útmutatásai felbecsülhetetlen segítséget jelentenek a táncos munkában.

Ásó – számos koreográfiája, díjazott alkotása mellett – legsikeresebb műve a *Párválasztó*,³ amely eredetileg a Mezőföldi táncok egyik tételként íródik, majd önállóan nyer I. díjat 1969-ben, az Arany Páva televíziós versenyen. A siker megismétlődik

a Szovjetunióban: a Párválasztó a Raduga (Szivárvány) Fesztivál fődíját is elviszi.⁴

A legnagyobb siker közepette – politikai, személyes, de semmiképp sem emberi

Alba Regiában neve a feledés homályába vész az újabb generációk egymást váltása során.

Most azonban, hamarosan megjelenő könyvével, amelyben az együttes régmúltjáról, személyes emlékeiről mesél, ismét hallatja hangját Ásó, s külön öröm számára, hogy az *Alba Regia Táncgyeget* föl vállalja a kiadást.

Az együttes történetének arról a korszakáról olvashatunk Ásótól, amelynek ő te-

bátorsággal, fájdalommal nem titkolva ír távozásának körülményeiről, konfliktushelyzetekről, de soha nem a dolgok felhánytorgatása, hanem – éppen ellenkezőleg – a lelkiismeret-vizsgálat és a tisztázás szándékával.

Mindeközben nem kerül meg a kor politikai jelenségeinek bemutatását. Azt a légkört, amelyben dolgozni kellett, azt a felülről ható nyomást, amelynek meg kellett felelni. Sőt, néptáncos emlékezéseit, önmaga pályáját szándékoltan Magyarország XX. századi történelmének horizontjába helyezi, megmutatva az összefüggéseket a mindenkor hatalom és a néptáncmozgalom viszonyának alakulása között.

Ennek a könyvnek a gondozása olyan gesztus az *Alba Regia Táncgyeget* részéről, amellyel rehabilitálja Ásót és a '76 előtti korszakot. Mert az együttes hagyományához az együttes múltjának köztudatban való fönntartása is hozzátartozik: ismerni kell a nagy elődöket, a hajdani sikereket, a szájról szájra szálló anekdotákat. Ezzel a könyvvel begyógyulnak a sebek, a mozaikokra tördelt történet ismét összeáll. Így ha a könyv megjelenésének haszna a történelem kerekének helyre zökkenése, úgy igazi értelme az, hogy a fiatalok, a mostani *Alba Regiások* is megismerhetik, újraolvashatják múltjukat.

(Ásó István, *Visszaemlékezései a Fejér Megyei Népi Együttes történetére, 1949–1970*, Székesfehérvár, 2003.)

Gordos Anna

vagy szakmai okokból – mégis sor kerül Ásó elmozdítására; méltó utóda lesz a tánckarvezetőből magát művészeti vezetővé kinövő tanítvány, Botos József.

Az együttestől való hirtelen megválás azonban Ásó számára nem jelentette a táncsal való végleges szakítást: 1976-tól tíz éven át a Magyar Táncművészek Szövetségének munkatársa, elnökségi tagja, s nem hagy fél a tanítással sem: sok gyermeket, fiatalot indít el a táncos úton – amíg egészsége engedi.

Szomorú, hogy mindeközben szülővárosában, Fehérvárott és kedves együttesében, a tovább terebélyesedő

vékeny részese volt. Művére nem jellemző az ezen idő alatt megélt eseményekkel szembeni objektív távolságtartás. Valójában ez nem is kronologikus történeti munka, hanem szubjektív önvallo-más, néhol útirajz – összességében mondhatni: emlékirat, s mint ilyen, színnel és élettellel telíti, pontosítja azt, amit Szabótól és Botostól már ismerhetünk. Sodró lendülettel ír a közös élményekről, emlékezetes sikerekről, feleleveníti az „öregekkel” kapcsolatos régi „sztorikat”, és Pesovárt is kevésbé ismert oldaláról mutatja meg.

A sok humor, a derűs hang mellett azonban nagyon őszintén, szókimondó

¹ Szabó Lajos, *A Fejér Megyei Népi Együttes Története*, Székesfehérvár, 1979; BOTOS József, *50 éves az Alba Regia Táncgyeget, 1949–1999*, Székesfehérvár, 1999.

² Ásó Istvánról közölt adatok: á. I. saját közlései valamint a fenti két mű nyomán.

³ Ásó István, *Mezőföldi táncok = Táncos játékok és táncok gyermekeknek*, szerk. SÜTTÖNÉ ZSÉDENYI Mária, Bp., 1986.

⁴ A díjat Igor Mojszejev adja át Székesfehérvárra utazva, 1976-ban.

Azok a körülmények, amelyek az én korosztályomat művelté tették, ma már nem léteznek. Akkor nem volt más eszköz, mint a rádió, amelyet még fülhallgatóval hallgattuk, és ha szórakozni akartunk, olvasnunk kellett. Múzeumokba kellett mennünk, zenét kellett hallgatnunk, méghozzá élő zenét, nem rádión, pláne nem tévén keresztül. Mibennünk, akarva-akaratlanul – s talán a miénk volt az utolsó korosztály (!) –, a művészet szeretete azon keresztül alakult ki, hogy kénytelenek voltunk gondolkodni, s a képzeletünkkel megeleveníteni azt, amit elolvastunk.

(10–11. oldal)

A Bolero a Káin és Ábel után következik, amely szintén nagyon igényes darab; komoly fizikai erőnlétet és kifejezőerőt igényel. A két egyfelvonásost hamarosan egymás után játsszuk. Tehát eltáncolom Ábelt, s tizenöt perc szünet múlva jön a Bolero! Mindenesetre majd mindent megteszek azért, hogy jó legyen technikailag is, művészileg is.

(12–13. oldal)

Löcsei Jenő koreográfiája igen jó benyomást keltett. Nem „komponált” látványos szólókat, a színpadot végighullámoztató tánc inkább természetesen módon simul bele a játék egészébe.

(14–15. oldal)

Köszönet illeti tehát a budapesti Világstárgála állandó menedzsmantjét: Harangozó Gyulát, Jezerniczky Sándort, László Pétert, Pongor Il-dikót, Szuhay Juditot és Szuhay Lajost, amiért ezt a professzionális művészgardát idehozta: gazdag műsorok és teljesítményük élménye ismét átível az éveken...

(16–17. oldal)

A második rész egyrészes tánckompozíciója: Alberto Alonso Carmenje – Rogyion Scsedrin zenejére – szintén igazi értéket képviselt, és beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Ez a koreográfia – 1967-es moszkvai premierje óta – már számos betanítást élt meg a világban. Kár, hogy a Műsorfüzet nem említette meg, s így nem is büszkélkedett el a külföldi nézőknek azzal, hogy ezt a Carmen-verziót 1972-ben a Pécsi Balett számára is betanította a kubai koreográfus! Az akkori pécsi társulat olyan színvonalon tolmácsolta ezt a valójában kökémény akadémikus technikára alapozott modern balettel, hogy az előadás méltán vetekedhetett a Bolsojéval vagy a Kubai Nemzeti Balettével.

(18–19. oldal)

Egyre közelebbnek érzem magamhoz ezt a munkát, kialakult már egy kontaktus az itteni táncosokkal, és bízom benne, hogy ez fejlődni fog. Sajnálom, hogy olyan időszakban jöttem, amikor a magyar táncéletben éppen nem tudtam előadásokat nézni. Nagyon jól éreztem magam, tanúja lehettem egy bizonyos fejlődésnek. Alapvetően pozitív élményekkel távo-

zom, és remélem, mindezt hamarosan folytatni lehet, hiszen Egerházi Attila meghívására tavasszal újra Magyarországra jövök, Pécsre.

(20–21. oldal)

Didelot Thököly helyébe Rákóczit helyezi. Ezt a változást több ok is indokolja. Thökölyt az orosz közvélemény alig ismerte, viszont sokan tudtak Rákócziról, aki a XVIII. század elején I. Péter orosz cár szövetségese volt. Amikor II. Ágost király lemondott a lengyel koronáról, a cár azt javasolta Rákóczinak, hogy fogadja el azt. A lengyelek és a cár felkérésére különböző feltételekkel ezt elfogadta, így többek között azzal, hogy segít ki-egyezni I. Péter és XIII. Károly svéd király között, ugyanakkor a cár segíteni fogja a magyar háborút. Ezen az alapon köttette meg 1707 szeptemberében Bercsényi Miklós főgenerális a varsói szövetséget.

(33–34. oldal)

Mindegy, hogy Acosta klasszikus szólót táncol vagy modern dzsesszt, amikor a színpadon van, csak őt lehet nézni. A közönség érzékeli, hogy egy igazi sztár táncol a színen. Ugrásai meghazudtolják a gravitáció tényét, forgásai a fizika szabályait. Képes számtalan gyors *tour* után lelassítani a forgást, és a végén féltalpon befejezni, a pózt másodpercekig tartva! Ilyet eddig csak a jégpályán láttam. De engem nem a briliáns technika ragadott meg legjobban, hanem Acosta *humora*. A klasszikus balett „hercegei” ritkán rendelkeznek humorérzékkel, kisé túl komolyan veszik magukat. Ez Acostára nem vonatkozik.

(36–37. oldal)

Mindez a ragyogás és pompa a híres showman: Donn Arden ötlete volt. „Miként Steven Spielberg a mozivásznat választotta, Arden úr a színpadot.” – írja a műsorfüzet. A Jubilee! valóban az ő szezonokon átívelő, maradandó alkotása. És nemcsak azért, mert egy-egy alkalommal bárkinek a világon különleges élményt teremtő, pompás szórakozást kínál, hanem mert annyi benne a pénz, s hozzá annyi az ötlet és a tökéletesen kivitelezett színpadi megoldás, hogy értelmetlen volna bármi másra kicserélni. Attól tartok, a Jubilee! még jónéhány évtizedig mehet jelenlegi állapotában anélkül, hogy bármit is változtatni kellene benne! Kommersz, de profi! Ez vitán felül áll.

(38–41. oldal)

Nagy Tamás, aki 1999 óta tagja a társulatnak, valóságos reveláció: képes egy szerepfelfogást végigvinni mind a három felvonáson. Technikailag is nagyon erős táncos; jó emelő, kiválóan forog, ugrásai szépen íveltek, táncának aurája van. Magasságával, ami a mai *danseur noblek* között is elég ritka, alkatilag is szerencsés. Régen láttam olyan biztos kezű partnert, mint őt. Muzikalitása, elegáns megjelenése fix pontja az előadásnak. Több mint „egy vezető táncos”; merném mondani, hogy *művész*, a szó legnemesebb értelmében.

(43–44. oldal)

Kaán Zsuzsa

Kaán Zsuzsa
főszerkesztő

„A művészetet tegyük az egész emberiség kincsévé!”

Találkozás dr. Bárándy Györggyel, az EuróPAS Magyar Táncdíj kuratóriumi tagjával

Fotó: Kaán Zsuzsa

Dr. Bárándy György több mint sztárügyvéd. Szinte minden interjújában az enciklopédikus műveltségű gentleman alakja fogalmazódik meg. Talán nem tévedek, ha tömören úgy jellemzem: híres arról, mennyire szereti a kultúrát, s benne – szerencsénkre – a táncművészetet sem hanyagolja el. Köztudott, hogy például évről évre részt vesz az Operabálon, s hogy ügyvédi irodája ifjú (hölgy)munkatársainak is kötelezővé tette ugyanazt!

A balett szeretete szűkebb családjától sincs távol: imádott felesége, Erzsike asszony gyermekkorában éveken át a Magyar Királyi Operaház balettiskolájába járt, a Lakatos Gabriella alatti évfolyamba. Igen fiatalon már ígéretes tehetségnek tartották a Lakatos Gabriellánál sokkal törekényebb, s máris könnyed ugrónak látszó kislányt. Ám a szülők – a táncot nem tartva komoly pályának –, néhány év után egy híres leánynevelő intézettel cserélték fel a balett-tanulást... Lehet, hogy másként alakult volna a magyar balettművészet, ha Erzsike sorsáról nem így döntenek?

Erre már sohasem tudhatjuk meg a választ, az viszont biztos, hogy dr. Bárándy György az első szóra elvállalta az EuróPAS Magyar Táncdíj kuratóriumi tagságát, sőt azt is, hogy a közeljövőben a díj státútumát, illetve a díjazottak jogait és kötelességeit is segít megfogalmazni.

– Kedves ügyvéd úr! Van-e olyan magyar vagy külföldi táncművésze, amelyre szívesen emlékezik vissza?

– 84 éves lévén, elég sok ilyen élményem van, mert hisz a szüleim már elég korán, tizenkét éves koromban elvittek az Operába. Egy műsorban adták akkoriban a *Baba-tündért* és a *Coppéliát*. Szalay Karola volt a szólótáncosnő, és természetesen ő is, s az egész előadás is igen mély benyomást gyakorolt rám. Ekkor szerettem meg magát a balettművészetet is, a balett nem egészen természetes, de kifejező mozdulataival. És azóta annyi helyre mentem, ahol balett vagy egyéb táncbemutató volt, még modern is, hogy most már nem is tudnám magának megmondani, melyik tetszett a legjobban. Olyan ez, mint amikor az ember elérkezik Rómába, végigjár 15 templomot, de már a negyedik után nem tud különbséget tenni az előző három és a negyedik között.

– Úgy tudom, feleségével együtt évről évre megnézi Markó Iván bayreuthi munkáit is.

– Természetesen nemcsak a társulatának bayreuthi szerepléseit láttam, hanem az itteni fellépéseit is. Amikor ő visszakerült külföldről, igen nehéz helyzetben volt, és akkor egy rokonán keresztül, aki nálam volt ügyvédjelölt, sikerült kapcsolatot létesítenünk. Jelenlegi társulata, a *Magyar Fesztivál Balett* tulajdonképpen ennek a találkozásnak az eredményeképp jött létre azal, hogy én tudtam szólni *Kupa Mihálynak*, aki viszont meg tudta teremteni hozzá az anyagi alapot. Kupának megtetszett Markó Iván elképzelése, és minden elkövetett, hogy Iván új céljait meg tudja valósítani. Azt hiszem, ezért

neki a kortárs magyar balettművészet nagyon sokan köszönhet. S mivel én indítottam el ezt a folyamatot, s azóta őszinte, mély, baráti kapcsolat is kialakult Markó Iván, Kupa Mihály és én között, természetes hát, hogy valamennyi premierjére én is elmegyek.

– Ügyvéd úr az az ideális néző, aki nagyon művelt, nyitott, és ma is szívesen nézi akár az operaházi klasszikus balettet, akár más táncművészeti alkotásokat. Úgy érzem, nem sokan rendelkeznek olyan empátikus képességgel a táncművészet iránt, mint Ön.

Vajon nem tudna-e személyes gyakorlatából kiindulva módszereket adni másoknak, akik kevésbé műveltek és kevésbé érzékenyek? Vajon hogyan lehet befogadni a művészetnek ezt a néma, de mégis nagyon beszédes nyelvét?

– Nagyon nehéz megmondani, hogy mi miért tetszik nekem. Valójában arra kíváncsi, hogy lehet-e tanácsot adni a fiataloknak?

– Igen. Arra, hogyan lehet megszerezni a műveltséget? Sőt, nemcsak a tánchoz, hanem általában a magaskultúrához...

– Tudja, ez azért nagyon nehéz, mert manapság az eszközök, lehetőségek, formák nem a művészet irányába hatnak, hanem visszavezetik a fiataltságot a tam-tam korába, „az őserdőbe”. Ma már a tánczenenek dallama nemigen van, ugrálnak, kiabálnak, pucérkodnak, izléstelenkednek. És olyan okot, vagy módszert találni, hogy ettől eltérítsük őket, azt hiszem, nem lehet.

Azok a körülmények, amelyek az én korosztályomat művelté tették, ma már nem léteznek. Akkor nem volt más eszköz, mint a rádió, amelyet még fülhallgatóval hallgattuk, és ha szórakozni akartunk, olvasnunk kellett. Múzeumokba kellett mennünk, zenét kellett hallgatnunk, méghozzá élő zenét, nem rádión, pláne nem tévén keresztül. Miben-nünk, akarva-akaratlanul – s talán a miénk volt az utolsó korosztály (!) –, a művészet szeretete azon keresztül alakult ki, hogy kénytelenek voltunk gondolkodni, s a képzetünkkel megeleveníteni azt, amit elolvastunk.

Fotók: Kaán Zsuzsa

- Volt is idő rá...

- Igen, volt idő, és nem volt más lehetőség! Ám a társadalmi körülmények, amik ma hatnak, ehhez nagyon nem segítenek! Ma ha valaki hazamegy, nyomja a gombot, és azután krimít, vagy sportot néz, ám a dolgok fölött nem gondolkodik el. *Emiatt elsivárodik az emberek érzelmvilága.* Ez mutatkozik meg abban is, hogy mindent rohanva akarnak. Már a táncuk sem tánc, hanem ésszerűtlen rángatózás. Ezért azt sem lehet tőlük elvárni, hogy jól viszonyuljanak egy baletthez, mert az az izlésvilágukon kívül esik.

- Azért szeretnék mindenáron létrehozni egy interaktív tánccsarnokot, hogy a magyar színpadi táncművészet értékeiben újra el lehessen gyönyörködni, s hogy a múlt értékeit a ma emberének is újra fel lehessen fedeznie. Lát-e ügyvéd úr lehetőséget ebben az elképzelésben? Annak a létjogosultságát, hogy meg kellene állítani az időt? Most, amikor még a „nagyok” emlékezhetnek arra, milyenek is voltak fiatal korukban, és tudnának ebben a hatalmas munkában segíteni...

- Miután mindkettőnk fantáziája kifejtett, fantáziálni erről tudok én is. Bár hogy ez eredményes lesz-e, azt nem tudom. Miként azt sem látom, vajon mi lehetne az az élmény, esemény, amely az embereket napjaink uniformizált érzelmvilágától eltávolítaná.

- Lehetséges, hogy elindul egy olyan tendencia, amelynek hatására lesznek, akik felismerik, hogy az uniformizáltságon változtatni kell? Mert megijednek attól, hogy milyen üresek?

- Mondja, milyen tendenciát, milyen hatást vár? Ha elolvassa valaki az országgyűlési tudósításokat, vagy csak megnézi a televízióban, azt látja, hogy népünk nagyjai minősíthetetlen hangnemben beszélnek a másikkal. És nem arról beszélnek, hogy mi lenne jobb az országnak, hanem, hogy mit csinált ez a kormány, s hogy mit csinált az a kormány, amikor ő tehetett volna valamit, de nem tette meg.. És replikáznak olyan alpári hangnemben, amit az ember döbbenet hallgat...

- Nem lehetséges, hogy ezt látva, az emberek egyre inkább meggyűlölik a politikát, és a művészetek felé fordulnak?

- Én pesszimista vagyok, és nem fog tudni engem meggyőzni, hogy optimista legyek... Ugye, az emberek utaznak a világban. Tízezer, húszezer kilométert is megtesznek, hogy szórakozzanak. Mondja meg nekem, hány olyan akad ma, aki ha elmegy Párizsba, a Louvre-ba megy, ahelyett, hogy a Moulin Rouge-ba menne?

- Én elmentem mind a ketőbe...

- Én is elmentem, de mi még más korosztály vagyunk.

Egyszóval én nem látom a kibontakozás lehetőségét. Legfeljebb abban reménykedek, hogy mindig volt és ma is van egy nagyon keskeny réteg, amelyik magáévá teszi a művészeteket, s az ebből eredő élvezeteket és örömeiket. Bizom abban, hogy ez a réteg ezt a tudását meg is fogja őrizni. És egyszer talán lesz valami olyan alkalom, mód és lehetőség, amelyik azt tűzi ki célul, hogy a művészetet tegyük az egész emberiség kincsévé.

- Az Ön szobájában az íróasztal mögötti falat két bábajos tollrajz díszíti. Az ügyvédi irodában járva, gyakran megcsodáltam a két távol-keleti táncosnőt, egzotikus szépségű ruháikban, jellegzetes, meghosszabbított újjakkal, karcsúkecses mozdulataikkal. Vajon mi a titka ennek a két képnek? Miért „ők”, és nem valami más kapott itt ennyire kiténtető helyet? Lehet, hogy szimbolikus jelentőségűek?

- Valóban nem véletlenül vannak a közelemben. Ezt a két gyönyörű tollrajzot Bali szigetén vettem, évtizedekkel ezelőtt. Nagyon vigyázok rájuk, mert hallatlan értéket képviselnek. Ugyanakkor a kettőt együtt tíz dolláért vettem. Többe került egy batikolt ing, mint ezek a páratlan művészi munkák. Az, hogy ennyire olcsók voltak, épp ezt jelenti, hogy a művészeteket már akkor sem becsülték. Nos, Ön le tudja vonni a megfelelő következtetéseket!

- Úgy tűnik, a kételyek, amelyeket hangoztat, jogosak; gondolatai intelemnek is beillenek. Ezért hát köszönöm az időt, amit a TÁNCMŰVÉSZETRE szánt, és kívánom, hogy izlése és igényessége még nagyon sokáig legyen példamutató. Azoknak, akik meg tudják és meg is akarják őrizni a művészetek, s köztük a táncművészet iránti szeretetüket és érdeklődésüket, és azoknak is, akik csak elindultak ezen az úton. Mert remélem, hogy azért ilyenek is vannak, és lesznek, egyre többen.

De befejezésül engedje meg, hogy én is kételkedjek, ezúttal Önben! Megtapasztalva fáradhatatlan munkakedvét és munkatempóját, látva igényes környezetét, választékos öltözködési stílusát, ismerve szarkasztikus humorát, azt hiszem, mindez egyértelmű optimizmust áraszt.

- Most megfogott. Erre nem tudok válaszolni...

Kaán Zsuzsa

Fotó: Kanyó Béla

Készülődés az EuróPAS Magyar Táncdíj 10. átadásakor, 2003. május 1-jén, a Budapesti Operett Színház kulisszájában: dr. Bárány György a kurátorok és szponzorok gyűrűjében

„Ez egy olyan társulat, ahol a táncot is, a művészetet is meg lehet tanulni!”

Beszélgetés Nyári Gáborral, a Magyar Fesztivál Balett szólistájával

Foto: Kaan Zsuzsa

Késő este van. Az asznapi próbáknak vége. Ekkor találkozom Nyári Gáborral a Magyar Fesztivál Balett vadonatúj stúdiójában, a Királyhágó tér közelében. Markó Iván az interjú idejére átengedte balettigazgatói irodáját. Amíg mi beszélgetünk, ő a balett-teremben dolgozik: a jövő heti premier részleteit csiszolja.

Később, az interjú végeztével az újonnan felújított épület többi részét is megmutatja. A hatalmas balett-terem olyan, mint bárhol a világon: ilyet láttam Pittsburgh-ben, Miami-ban és Las Vegasban is. Igaz, itt csak egyetlen egy van belőle, de ez épp elég. Az új stúdió szabályos kis rezidencia egy tizennégy tagú balettegyüttes számára. Itt mindenki jól érezheti magát, és élheti a balettművészek életét, reggeltől akár késő estig...

– Kezdjük az elején. Honnan indultál? Kik voltak a mestereid?

– A Győri Balett iskolájának második osztályában kezdtem. Hét évet táncoltam az általános iskolában, majd folyamatosan tovább, négyet a szakközépiskolában. Kezdetben Dorkó Edina és Horváth Gizella voltak a mesternőim, később Sterbinszky László és Zádorvölgyi László a mestereim, Demcsák Ottó pedig szín-

padi táncra tanított. 1997-ben végeztem, és azonnal a Magyar Fesztivál Baletthez szerződtem.

– Miért ezt választottad? Nem maradhattál a Győri Balettnél?

– Szerettem volna, de oda nem vettek fel. Markó Iván épp egy évvel azelőtt alapította új társulatát, és láttam is a TV-ben a Magyar Fesztivál Balett hirdetését. Ekkor gondoltam arra, hogy megpró-

bálok. Sikerült, és nem bántam meg. Azóta, már hatodik éve itt vagyok. Mivel a Mester gyerekkoromtól kezdve, még Győrből ismert engem, s mivel már korábban a Győri Balettben is táncoltam a felnőtt győri táncosokkal, ezért szinte azonnal bedobott a mélyvízbe: *A Nap szerettei* című Orff-baletijében rám bízta a férfitétel szólistájának a szerepét. Örömmel tanultam be s táncoltam el, és a Mesternek is tetszett. Ettől kezdve...

– ...az egyik főszerepet kaptad a másik után!

– Hát, dolgozunk. Az az igazság, hogy először bizony nagyon más volt, sokkal nehezebb volt itt az élet, mint amireh addig szoktam. Az iskolából egyszerűen át kellett állnom a munkára, egyik napról a másikra. Emlékszem, amikor a társulat tagja lettem, szinte rögtön Bayreuthban találtuk magunkat. A fiúk kiutaztak az Ünnepi Játékokra, és az ottani konkrét operai táncfeladatok és a napi két balettóra mellett még be kellett tanulnunk három darabot: *A Nap szeretteit*, a *Bolerot* s a *Trisztán és Isolda* – *pas de deux*-t.

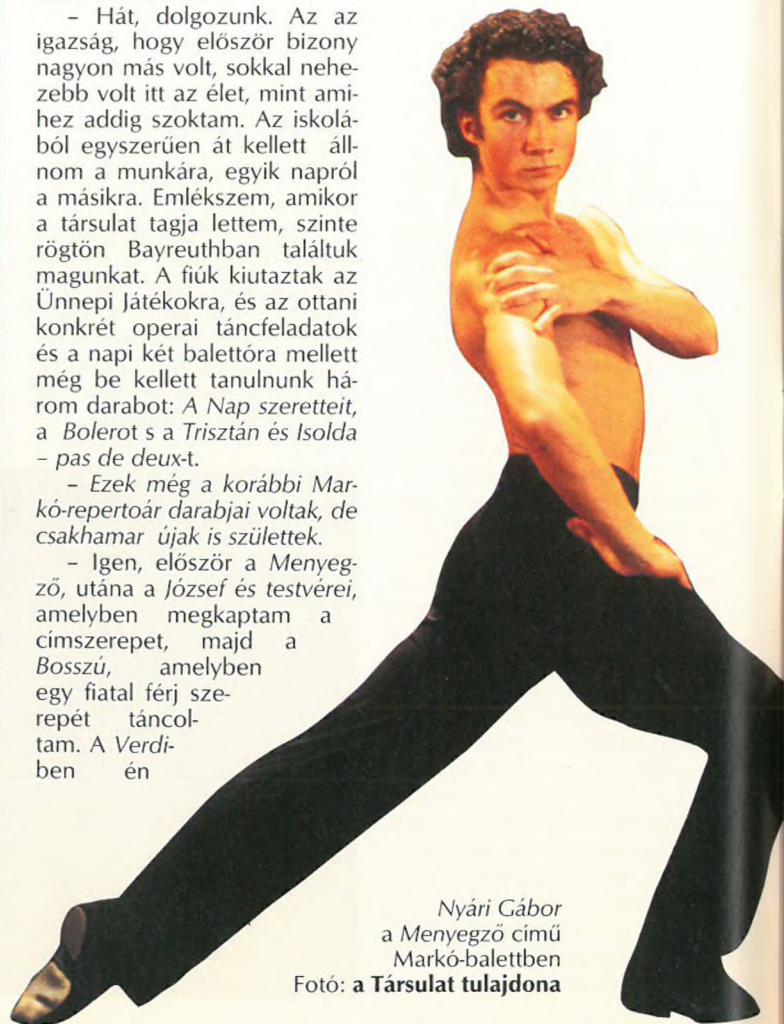
– Ezek még a korábbi Markó-repertoár darabjai voltak, de csakhamar újak is születtek.

– Igen, először a *Menyegző*, utána a *József és testvérei*, amelyben megkaptam a címszerepet, majd a *Bosszú*, amelyben egy fiatal férj szerepét táncoltam. A Verdi-ben én

voltam *Manrico*, a tavaly decemberi *Romantiádában* pedig megkaptam *Krishna* szerepét. Most a legújabb feladatomra készülök abban a darabban, amelynek a jövő héten lesz a bemutatója, és elég nehéz: a *Káin és Ábelben* én táncolom Ábelt.

– Eközben felújítottátok a *Bolerot*, ezt a híres Markó-klasszikust! Tudomásom szerint ebben – idehaza – először táncolja férfi – azaz te a *Vágy* szerepét... Hogyan került erre sor?

– Ezt a szerepet 2000-ben, az együttes mexikói turnéján táncoltam először. Néhány táncos akkoriban elment tőlünk, a turné műsora azonban emiatt nem sérülhetett. Eredetileg *Bóka Bea* táncolta a szólót, de sok előadásunk volt, és nem volt, aki válthatta volna. Ekkor gondolt arra a Mester, hogy megpróbálja velem is. Megnézi, milyen lesz, mondta, és ha tetszik neki, akkor velem is mehet a darab. Betanultam, és megfeleltem. Ettől kezdve két előadásonként felváltva táncoltunk Beával. És velem is mindig nagyon nagy volt a siker.

Nyári Gábor a *Menyegző* című Markó-balettben

Fotó: a Társulat tulajdona

– Milyen feladatot jelentett számodra a tudat, hogy korábban a Vágy szerepe nőé volt, hisz eleve nőre készült?

– Nem volt zavaró, hiszen kezdettől fogva úgy érzem, megvan a saját mondanivalóm ebben a darabban. A Mester eredetileg úgy koreografálta meg a Bolero-t, hogy a szólista lányt imádták a férfiak, és szinte szét akarták szedni. 2000-ben úgy alakította át, hogy ha férfi a Vágy, akkor a nők boldognak érte. A nők mennek oda hozzá, ők akarják szét-szedni...

– Ez más vetületét, más értelmezését is adja a Boleronak?

– Talán igen. Egy kicsit. De hiszen miért kell, hogy a Vágy nő legyen? Szerintem ez attól is függ, ki nézi! Női szemmel nézve miért ne lehetne inkább férfi?

– A győri premier óta sokan érezték úgy, hogy a Bolero a szólista számára valamiféle pszichofizikai kitárulkozás.

– Először nekem is nagyon nehéz volt. Ebben a szerepben 14 percen keresztül kell 100 fokon égni. Méghozzá úgy, hogy a vége is ugyanolyan erős legyen, mint az eleje. Érthető, hogy nagyon is félttem tőle. Minden nap meghallgattam a zenét, hogy tudjam: ez a szerepem, ezt kell végigcsinálnom.

Legújabbban azonban már nem ez jelenti a gondot, hanem az, hogy a Bolero a Káin és Ábel után következik, amely szintén nagyon igényes darab; komoly fizikai erőnlétet és kifejezőerőt igényel. A két egyfelvonásost hamarosan egymás után játsszuk. Tehát eltáncolom Ábelt, s tizenöt perc szünet múlva jön a Bolero! Mindenesetre majd mindent megteszek azért, hogy jó legyen technikailag is, művésziileg is.

– Milyennek látod a Magyar Fesztivál Balett jelenét s jövőjét?

– Abszolút pozitívnak. Most jött hozzánk három lány és egy fiú a győri szakközép-ből. Velük együtt tizennégyen vagyunk. Az együttessel is, a feladataimmal is elégedett vagyok. Jól érzem itt magam. Úgy érzem, ez egy olyan társulat, ahol a táncot is, a művészetet is meg lehet tanulni. Annak is nagyon örülünk, hogy a Mesternek sikerült szereznie egy új stúdiót. A MOM-ban, ahol korábban dolgoztunk, ha valami rendezvény volt, kizavartak bennünket. Ez a stúdió csak a

Magyar Fesztivál Baletté. Két öltözőnk van, két tusolónk, külön hűtőnk, parkettás, zongorás balett-termünk. Abszolút különálló, és csak a miénk.

– Ez a stúdió az együttes-tudatot is erősíti?

– Biztosan. Itt olyanok vagyunk, mint egy család. Szívesen jövünk ide, és többet vagyunk itt, mint otthon.

– És lehet-e magánélete a táncosoknak?

– Természetesen. Korábbi partnernőm, Bóka Bea kisbát vár, nekem pedig itt táncol a barátnőm.

– De ti is megtapasztaltátok Markó legendás munkatempóját...

– Számomra ez nem volt újdonság. Győrben, amikor gyerekkoromban ott ültem a rúd alatt, számtalanszor láttam, hogy a „nagyokról” ömlik a veríték, de nem hagyják abba. A Mester már csak ilyen, és nem is fog megváltozni. Szerintem épp az a jó, hogy mindenkiből a maximumot akarja és tudja is kihozni.

– Én is gyerekkorom óta ismerem Markó Ivánt. S amikor először láttalak színpadon, fel-

tűnt, miként másoknak is, hogy nagyon hasonlítasz fiatalkori énjére. Mennyire tudatosodott ez benned? Kihasználod?

– Nem hinném. És szerintem ez az állítólagos hasonlóság nem is olyan fontos. Egyébként azt sem érzem magamról, hogy olyan jó táncos lennék, mint amilyen ő volt, akit a világ legjobb tíz táncosa között tartottak számon. Igaz, megteszem a maximumot, de ettől még nem lehet senkiből Markó Iván. Mert belőle csak egy van!

Kálmán Tamás

Fotó: Sándor Katalin

Markó-montázs:

József és testvérei

A címszerepben: Nyári Gábor

Jákob: Markó Iván

Az anyja: Takács Noémi

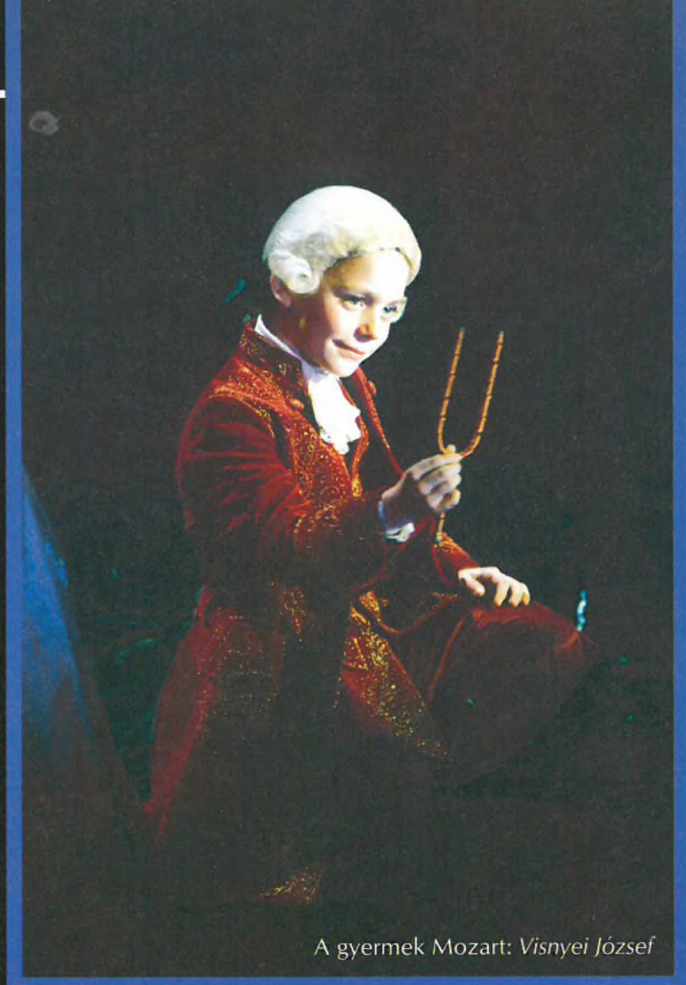
Mozart!

– A Budapesti Operett Színház bemutatója

Tíz esztendővel ezelőtt aligha lehetett volna itthon megvalósítani *Michael Kunze* és *Lévay Szilveszter* szerzőpáros új művét: a *Mozart!*-ot. Egy új színészgenerációnak kellett felnőnie, amely alkalmas ilyen nagyszabású és igény-

Michael Kunze prózája és dalszövegei (*Müller Péter Sziámi* igényes fordításában) magas színvonalú drámai szövegkönyvalapot adnak a musicalnek. Gazdag fantáziával teremtett jó karakterek, világos vonalvezetés, követ-

A zongoránál a zeneszerző: *Lévay Szilveszter*

A gyermek Mozart: *Visnyei József*

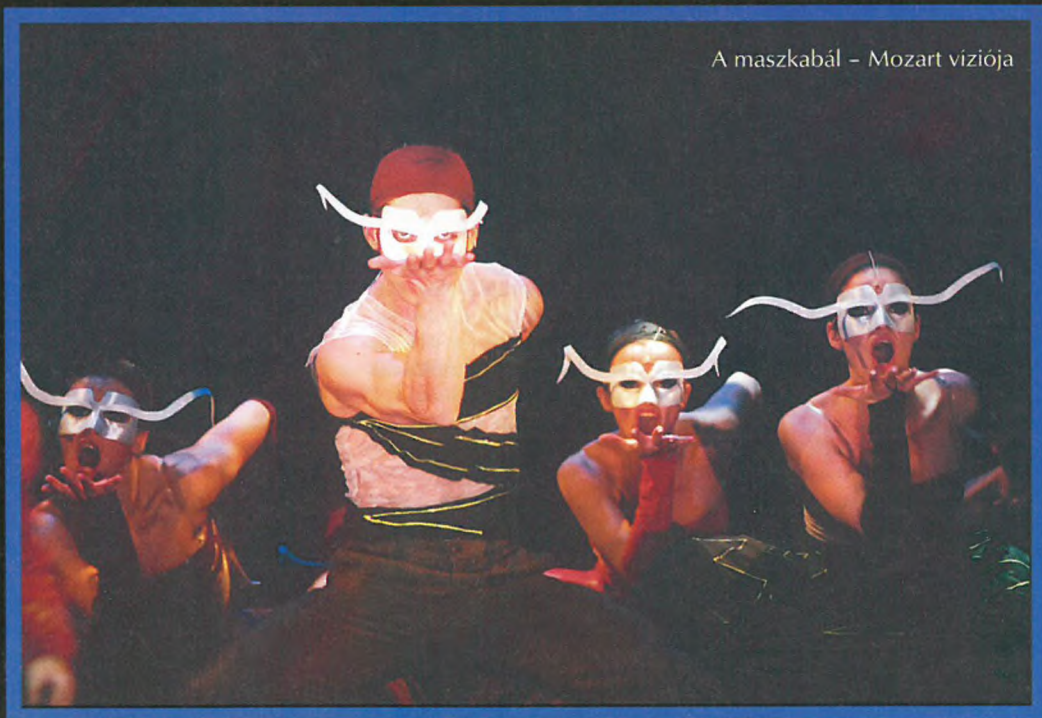
hető jelenetsorok jellemzik munkáját, árnyaltan megrajzolva a zsenit és környezetét. Lévay Szilveszter zenéje kevésbé ragad magával, noha kétségtelenül profi munka. Sokban emlékeztem előző művére: az *Elisabethre*, ám dallamvilága kevésbé átütő erejű.

Őszinte elismerésem a karmester *Maklár Lászlónak*, aki összefogta, össze tudta fogni az előzenét a szalagról érkező hanganyaggal, koncentráltan irányította a mikroporttal éneklő s közben a színpadon nehéz feladatokat ellátó színészeket és a jelentős számú kórust.

nyes mű előadására. És, ami ugyancsak nem mellékes, időben meg kellett, hogy előzze a világhírű *Amadeus*-film, amely a szélesebb rétegek érdeklődését is felkeltette *Wolfgang Amadeus Mozart*, a tragikus sorsú zeneóriás iránt.

A felkiáltójeles cím sok mindent elárul a szerzők szándékáról. Mozart élete a musicalben kettős értelmet kap. Egyszerre szól a zseni magányosságáról, meg nem értettségéről, a társadalommal, az apai önkénnyel szembe forduló lázadóról.

A musical formailag is követi a kettősséget: egyidejűleg van jelen a színpadon Mozart és a gyermek zseni, *Amadeus*, aki a felnőtt *Wolfgang* minden tétét kontrolálja, új alkotások felé irányítja, sokszor inkább űzi-hajtja. Kérdés: túlzott elvárásai nem játszottak-e közre korai halálában?!

A maszkabál – Mozart víziója

Szolnoki Tibor...

A rendezés **Kerényi Miklós Gábor** munkája. Ismert, hogy nem egyszerű „elviselni” rendezői attitűdjét, amely igényességéből s merész fantáziájából következik. Mindent „bevetett”, ami a Budapesti Operett Színház jelenlegi magas szintű technikai adottságaiból bevethető. **Khell Csörsz** díszlete remek lehetőséget nyújtott fantáziájának szárnyalásához, a gyors színpadi váltásokhoz.

Karakteresek, kifejezőek, szépek és hangulatteremtők **Velich Rita** stilizált jelmezei. A látványos, olykor sokkoló rendezés, az aprólékosan kidolgozott jelenetek, a gondosan körvonalazott figurák tették emlékezetes élménnyé a produkciót, amely valamennyi résztvevőtől (beleért-

...és a tánckar

Forgách Péter

amely még mintha vetélkedni kívánt volna az amúgy is maximumra állított hangerővel.

Löcsei Jenő koreográfiája igen jó benyomást keltett. Nem „komponált” látványos szólókat, a színpadot végighullámoztató tánc inkább természetes módon simul bele a játék egészébe.

A sokszereplős darabból – a teljesség igénye nélkül – kiemelném a premieren látottak közül a címszereplő **Dolhai Attilát**, az Apát megformáló **Bardóczy Attilát**, valamint **Janza Katát** (Mozart nővére), a Constanzát alakító **Szinétár Dórát**, **Szolnoki Tibort** (Schikaneder), **Szabó P. Szilvesztert** (Collorado), **Marik Pétert** (dr. Messmer) és az őszinte gyermeki felszabaddaltsággal játszó **Visnyei Józeffet** (a gyermek Mozart).

Mátai Györgyi

Natalia Ledovszkaja – Moszkvai Sztanyiszlavszkij Színház • Joel Carreño – Kubai Nemzeti Balett

Világsztárok az Operában – tizenegyedszer

IX. 13.

Nem kétséges, hogy a magasszínvonalú, számonként is aktív idejű tánckoncert méltó folytatása az elmúlt tíz, Budapesten megrendezett nemzetközi sztárgála legjobb hagyományainak. A forró hangulatú est atmoszférájából igazán nem nehéz levonni ezt a következtetést.

Sokkal nehezebb a szervezők részéről ezt a minőséget immár tizenegyedik éve biztosítani: a nemzetközi balettvilág legjelentősebb színpadairól ennyi kvalitásos művészt idehozni, sűrű programjaikat a magyarországi gála időpontjával leegyeztetni, végül megszervezni, hogy az itteni próbáktól a gálát követő elegáns vacsoráig sehol ne legyen semmi fennakadás. A gála gördülékenysége az idén is – miként az előző tíz évben mindenkor – maximálisan kiérdemelte a szponzorok és a művészek teljes meglegedettségét. Örömmel mondhatom: a budapesti Etoile-gála – minden részletében – nemzetközi élvonalat és színvonalat képvisel. Csak földrajzilag, minőségét tekintve annál kevésbé van messze a példát-mintát adó kanadai eredetűtől, a montreali Etoile-gálaktól.

Romantikus, klasszikus és modern balettkettősökből állt az idejű műsor is, jobbára a balettirodalom nemzetközileg és idehaza is ismert részleteiből *A kalóztól A Szilfidig*, a *Don Quijotétól a Párizs lángjaiig*. Az idejű gála specifikumát – legalábbis a magyar közönség számára – a kevésbé ismert modern balettrészletek adták. Például *Alvin Ailey-Duke Ellington: The Riverjéből a Két város* című tétel (milyen kár, hogy e csodálatos táncmű már nem tartozik a mai Magyar Nemzeti Balett repertóriumához!), illetve olyan, számunkra teljesen ismeretlen kettősök,

Dmitrij Szimkin – Wiesbadeni Operaház • Daniela Severian – Lisszaboni Operaház

Fotók: Kanyó Béla

Olena Filipyeva - Kijevi Nemzeti Balett • Ivan Putrov – Londoni Királyi Balett

Ethan Stiefel és Gillian Murphy – Amerikai Balett Színház

amelyek egy-egy táncos pár saját repertoárjához tartoznak, és eleve koncertszámok születtek.

Ezek közül *Stijn Celis* kettőse: az *Etesd a madarat* (Gilbert Bécaud/finn népzene) és *Van Cauwenbergh* egy-egy szövegből s egy „találkozásból” álló kettőse; a *Nem bánok semmit sem* (montázs és Edith Piaf) formanyelvében, gondolatiságában is merész színfoltja lett a vendégek műsorának. Mindkét számot kivételes adottságú és érzékenységgel táncos „szóltatta meg”: *Dmitrij Szimkin*, a világsztárgála szinte állandó részvevője és partnernője: *Daniela Severian*, a Lisszaboni Operaház szólistája. Nem csoda, hogy ők nyerték el a gála közönségszavát.

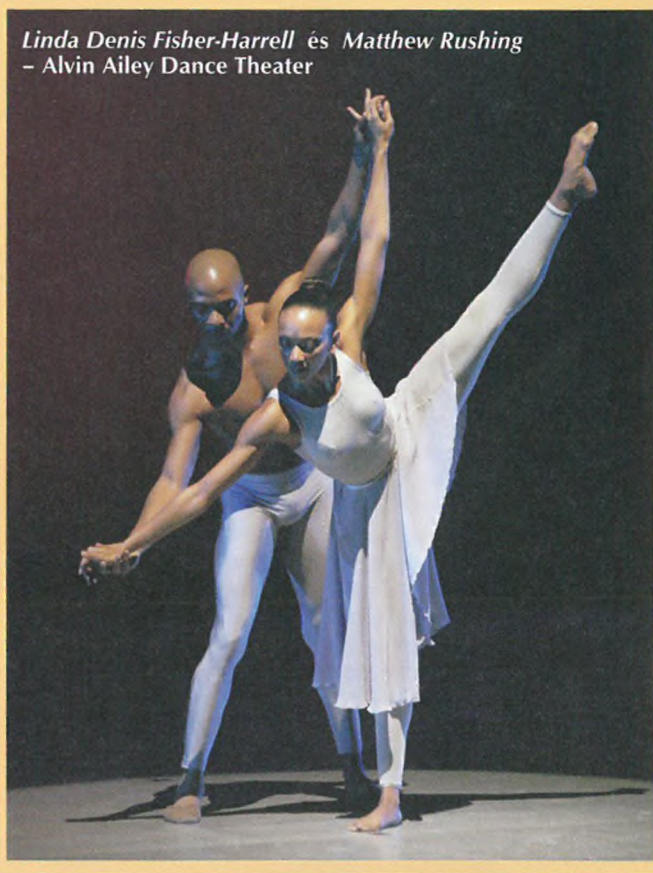
Utoljára hagytam a *kritikusok díját* elnyert párost: *Linda Denis Fisher-Harrell*-t és *Matthew Rushing*-ot, az Alvin Ailey Dance Theater szólistáit. Nem véletlen, hogy – a rendezők által felkért kritikusként – egyértelműen rájuk voksoltam. A műsor II. részében előadott *Két város-pas de deux* csak megerősített a döntésben, amelyet – rendhagyó módon – már az I. rész produkciója alatt-után meghoztunk.

A *Lépkedések* című kettősben (E. Monte-Steve Reich) olyanok voltak, mint két élő szobor, akiket az istenek tökéletesre faragtak. A kompozíció a monoton, mégis titokzatosan fokozódó zenei anyagot maradéktalanul felszívta, és beleapplikálta a mozdulatokba: a táncosok mindegyre összefonódó, majd egymásból kibontakozó teste a modern balett, a kifejező mozgás, az akrobatika s a Pilobolus-féle harmonikus fizikai erőátvitel lélegzetelállító szintézisét teremtette meg, de úgy, hogy mindebből az erotika költészete is áradt.

Köszönet illeti tehát a budapesti Világsztárgála állandó menedzsmentjét: *Harangozó Gyulát*, *Jezerniczky Sándort*, *László Pétert*, *Pongor Ildikót*, *Szuhay Juditot* és *Szuhay Lajost*, amiért ezt a professzionális művészgárdát idehozta: gazdag műsorok és teljesítményük elménye ismét átível az éveken...

Kaán Zsuzsa

Linda Denis Fisher-Harrell és Matthew Rushing – Alvin Ailey Dance Theater

KIJEV CSILLAGAI

STARS OF THE KIEV BALLET

balettgála – ballet gala evening

2003. AUGUSZTUS 14. ÉS 15.
14 AND 15 AUGUST, 2003

Fiatal, jó iskolázottságú és kitűnő előadókészségű táncosokat hozott az Operaházba a jelenlegi kijevei társulatvezető: *Alla Lahoda*. Büszke lehet ennyi megbízható technikájú, lelkes, szívvel-lélekkel táncoló balettművészre, akik ráadásul – a vendégjáték kedvéért – ki is tettek magukért. Látszott rajtuk, hogy nagy odaadással, átéléssel, ifjú koruk ellenére a balettkoncertek főcíméhez méltón, együttesük „csillagaiként” akarnak teljesíteni, hogy kivívják a közönség elismerését.

Három estén kétféle programot mutattak be, amelynek első része mindháromszor megegyezett: klasszikus koncertszámaik sorozata már-már az operaházi nemzetközi sztárgálák hangulatát is megközelítette.

Tatjana Goljakova már az estet nyitó Kalóz-pas de deux-ben megcsillantotta kitűnő stílusérzékét és precizitását. Bár kezdetben némi elfogódottság látszott rajta, ezt a variációra teljesen leküzdötte. Oldottan s tökéletes technikával táncolt. Partnere, *Ruszlán Bencianov* ugyancsak meggyőzőtt ki-

váló felkészültségéről és fantasztikus ugráskészségéről.

Natalja Domracsova és *Viktor Iscsuk* Balanchine hihetetlenül gyors, vidám és lendületes Tarantelláját hihetetlenül gyorsan, vidáman és lendületesen tolmácsolta. Egymást váltogató szólóikban, majd a befejező közös táncban is remekül érvényesültek a koreográfia vibrálóan tiszta vonalú pózai, hangulatos neoklasszikus elemei.

A „komoly” klasszika mellett a humort hivatott képviselni *Ksenia Iva-*

nyenko és *Vlagyimir Csuprin Szirtakija* – Theodorakis zenéjére. Mint „görög istenek” mókáztak a műsorfüzetben meg nem nevezett koreográfus helyzetkomikumokkal megtűzdelt „alkotásában”, amely éppen az előadónak köszönhetően volt elviselhető a többi igazán értékes balettrészlet között. Bár a fiú a szám végén még némi nízszinszkijes profilmozgást is „bedobott”, (talán mert Nízszinszkij Kijevben született?), úgy tűnt, technikailag mégis a lány volt a jobbik.

Táncukat az Eszmeralda-pas de deux érzelmes nagyzenekari indítása pillanatok alatt elfeledtette. S lám: csakhamar *Tatjana Goljakova* már nagyvonalúan magabiztos előadásában gyönyörködhattünk, ezúttal a magas, délceg, „hercegi” külsejű *Szergej Szidorszkij* oldalán. A Petipa-balett oly népszerű kettőse – parádés kosztümjeikben – akár zárószámnak is beillt volna, annyi energiával, olyan elragadó összjátékkal, élvezetes-bravúros elevenséggel tolmácsolták. Nem csoda, hogy a közönség

mindkettőjüket vastappsal jutalmazta. Akárcsak *Ruslan Bencianovtól* a Tarasz Bulybát, amelyik – bár ezúttal a „Gopak” címet kapta (?) -, közismert sikerszám.

Megjegyzendő azonban, hogy a nézők tapsa azért nem mindig mérvadó, mert nem mindig jelent biztosan fényes teljesítményt. Ezt legújabbán épp a következő szám sikere bizonyította számomra. Rég láttam ugyanis ennyire unalmas és érdektelen Hattyú halálát, mint a kitartóan suvizgető *Takita Szinobu* produkciójában. Úgy tűnt, a fájdalmat és a bánatot szintelenséggel helyettesítette. S látszott, nem érzi, és nem is érti igazán e páratlan Fokin-gyöngyszem finom, lírai rezdüléseit. Am a fehér balettre „kiéhezett” nézők mégis tapsoltak, mondhatni, hagyták magukat becsapni: akik nem ismerték jól ezt a szót, azt hihették, ezt így kell előadni. Biztosan nem látták pár évvel ezelőtt *Túrós Juditot* Hattyú halálát táncolni a Nemzetközi Sztárgálán...

Natalja Domracsova és *Viktor Iscsuk* a Don Quijote esküvői pas de deux-jével azonban maradéktalanul kárpótolt. Olyannyira, hogy visszavontam magamban a vádat, amellyel a Tarantella alapján Iscsukot illettem titokban. Hogy t.i. modern táncosnak inkább való, mint klasszikusnak. Igaz, még alkatalag erősödnie-izmosodnia kellene, de már így is hatalmasakat ugrik, mindent forgást dupláz, a végén hetet forog(!) „Kis Vasziljev” – jut eszembe az összehasonlítás.

A lány is villámgyors és hibátlan. Csak a nevét illetően bizonytalanodom el a Műsorfüzetet nézegetve: talállok ugyanis „Domarcsova”-t, aztán „Domracsova”-t, az angol fordításban „Domracheva”-t és szintén az angolban „Domracsova”-t. Vajon ez a háromféle név három, de legalábbis két különböző balerinát takar? Szerintem egy és ugyanazt, bosszantó elírásokkal...

A Műsorfüzet egyéb szakmai tévedését is szóvá tehetném, de sokkal fontosabbnak tartom, hogy az első est második részével foglalkozzam, amely sokkal több, mint „elírás”: egyenesen *merénylet* Stravinsky, Fokin és a Tűzmadár ellen! Nem elég, hogy a kijevi koreográfus és rendező: *Viktor Litvinov* megmásvította az eredeti balett szövegkönyvét, amelyet – a Műsorfüzet szerint – „Mihajlo Fokin”, az angol fordításban „Mikhaljo Fokin”, a németben „Mihallo Fokin” írt... Alig merem megkérdezni, vajon mi köze lehet az eredeti, európai sikerű ősbemutató, az 1910-es Tűzma-

dár-verzió *Mihail Fokin* nevű művész-óriásához, az egész XX. századi balettművészet egyik *koreográfus-etalonjához*? Vagy lehetséges, hogy róla van szó, szövegíróvá lefokozva??? Bár ezt már azért is kétlem, mert ebben a kijevi Tűzmadár-verzióban soha, sehol nem használt szörnyűségek történetek. Olyanok, amelyekre ha valaki, hát épp Fokin nem lett volna képes.

Képzeliük el: az öreg szatírrá lett gonosz Kascsej rabságában tart egy lányt, aki ezt látszólag nem nagyon bánja, legfeljebb agyonra unja magát a taszító vénség karjaiban (!). Négy szolgálja (mint a Csongor és Tünde című Eck-blóezett három ördögfiókájának négy klónozott utóda) négy kötéll segítségével teremti meg hol a börtön, hol a ringató édes otthon kényszerképzetét... De a lány mégiscsak húzódozik, ezért (!) a szatír Tűzmadárrá változtatja!!! (A lányt – nekünk háttal – a szolgálak átöltöztetik.) Hát igen, ha másért nem, már ezért a *dramaturgiai bukféncért nem lett volna szabad épp ezt a darabot idehozni!* Az olyan apróságokról már nem is beszélve, hogy attól tudjuk meg, hogy éjszaka van, hogy a Tűzmadár-rablány madár-jelmezére fehér hálóinget húz...! Hat társnője (a *Földöntúli Szépség* eredetileg tizenkét társnője helyett) ugyancsak hálóingre öltözik... Hiába, ahogy Körtvélyes Géza szokta mondani: „*Lefelé nincs határ!*”

Csakhamar jóképű, erős legény érkezik: Iván, aki elnyeri a lány tetszését, és hosszadalmas huzavona után megmenti a gonosztól. A szörnyek közé egyszercsak belopja magát a szinpadra még két szörny (miért nem eleve hatan voltak? Vagy nem volt a társulatnak hat kötele?), így már ők is hatan vannak. Heuréka! Elményel ér fel a felismerés: ők lennének az elvárásolt hercegfiai? De hiszen Stravinsky-Fokin balettjében, az eredeti mese szerint ők is tizenketten voltak, s a gonosz varázsló mindannyiukat kövé varázsolta! Am mindez a sok üresjárathoz, ide-oda futkározáshoz képest már tényleg nem számít. A főnix-zenére díszes-oroszos kosztümökben egyenesen egy záró divertissement-t adnak elő, amely ezáltal elválik és külön életet él az előzményektől. A közönség azonban feldobódik. (Vajon hányan ismerik a Tűzmadár meséjét és azt a Fokin-balettet, amelyet például a szentpétervári Kirov Balett is példás szigorral őriz és ápol, hogy a többi komoly társulatról ne is beszéljek...).

A csattanós befejezés sem marad el: a szatír – trikójára festett csontváz-

ként (!) – újra előjön, s bár a szörnyekből átvedlett férfiak az előbb már széttépték (!), mégiscsak feléled, és ott bohóckodik, rángatózik helyeken a szinpad közepén. A tanulság leszűrésétől most inkább eltekintek. Csak azt nem tudom, kit sajnáljak jobban: Stravinskyt vagy magamat? Vagy talán mégis a nézőket, akik ragyogó arccal tapsolnak, vagy a táncosokat, akik még ragyogóbban, újra és újra meghajolnak? Hiába: siker van!

Ezen augusztus 12-i első műsor után őszintén mondom: a BUDAPEST programjait immár hagyományosan támogató *Paksi Atomerőmű Rt.* jó érzellemmel választotta ki a kijeviek *második* műsorát.

Az augusztus 14-i est első része, tehát a már elemzett, gazdag, változatos koncert – a fentiekkel azonos szereplőgárdával – ezúttal is remek volt.

A második rész egyrészes tánckompozíciója: Alberto Alonso *Carmenje* – Roygion Scsedrin zenéjére – szintén igazi értéket képviselt, és beváltotta a hozzá fűzött reményeket. Ez a koreográfia – 1967-es moszkvai premierje óta – már számos betanítást élt meg a világban. Kár, hogy a Műsorfüzet nem említette meg, s így nem is büszkélkedett el e külföldi nézőknek azzal, hogy ezt a Carmen-verziót 1972-ben a Pécsi Balett számára is betanította a kubai koreográfus! Az akkori pécsi társulat olyan színvonalon tolmácsolta ezt a valójában kökevény akadémikus technikára alapozott modern balettet, hogy az előadás méltán vetekedhetett a Bolsojéval vagy a Kubai Nemzeti Balettel. Jómagam a címszerepben az orosz *Maja Pliszeckajat* ugyanúgy láttam, mint a kubai *Alicia Alonso*t, a magyar *Bretus Mária*t, mint a német *Monica Lubitz*-ot. Most örömmel nyugtáztam, hogy a kijeviek *Carmenje: Tatjana Goljakova* tökéletesen beleillik e fényes névsorba! *Alexander Sapoval* szenvedélyes Don Joséja, *Szergej Szidorszkij* makacs Zunigája, *Igor Bulicsov* szuggesztív Escamilloja és *Takita Szinobu* bizarr-allegorikus Sors-figurája drámai légkört teremtett. Ebben a közegben Carmen ösztönös lényét féktelen szabadságvágya s hajszolt szerelmi kapcsolatai együttesen sodorták végzet felé.

A sok ifjú tehetséggel és az egyik leggazdagabb balettrepertoárral rendelkező Kijevi Nemzeti Opera- és Balettszínház budapesti vendégjátéka 2003 nyarán – egészét tekintve – tehát nem volt hiábavaló.

Kaán Zsuzsa

...Neel Verdoorn?

Ahogy azt *Megyeri László*, a Thália Színház igazgatója, és *Földi Béla*, a Budapest Táncszínház művészeti vezetője ígérték, az idén augusztusban is a táncosoké lett a Thália színpada. A nemzetkö-

zi mesterekkel a nyitott intenzív tánctanfolyam végén beszélgettem.

Neel Verdoorn nem először járt itt Magyarországon, több alkalommal is dolgozott már a Budapest Táncszínházzal.

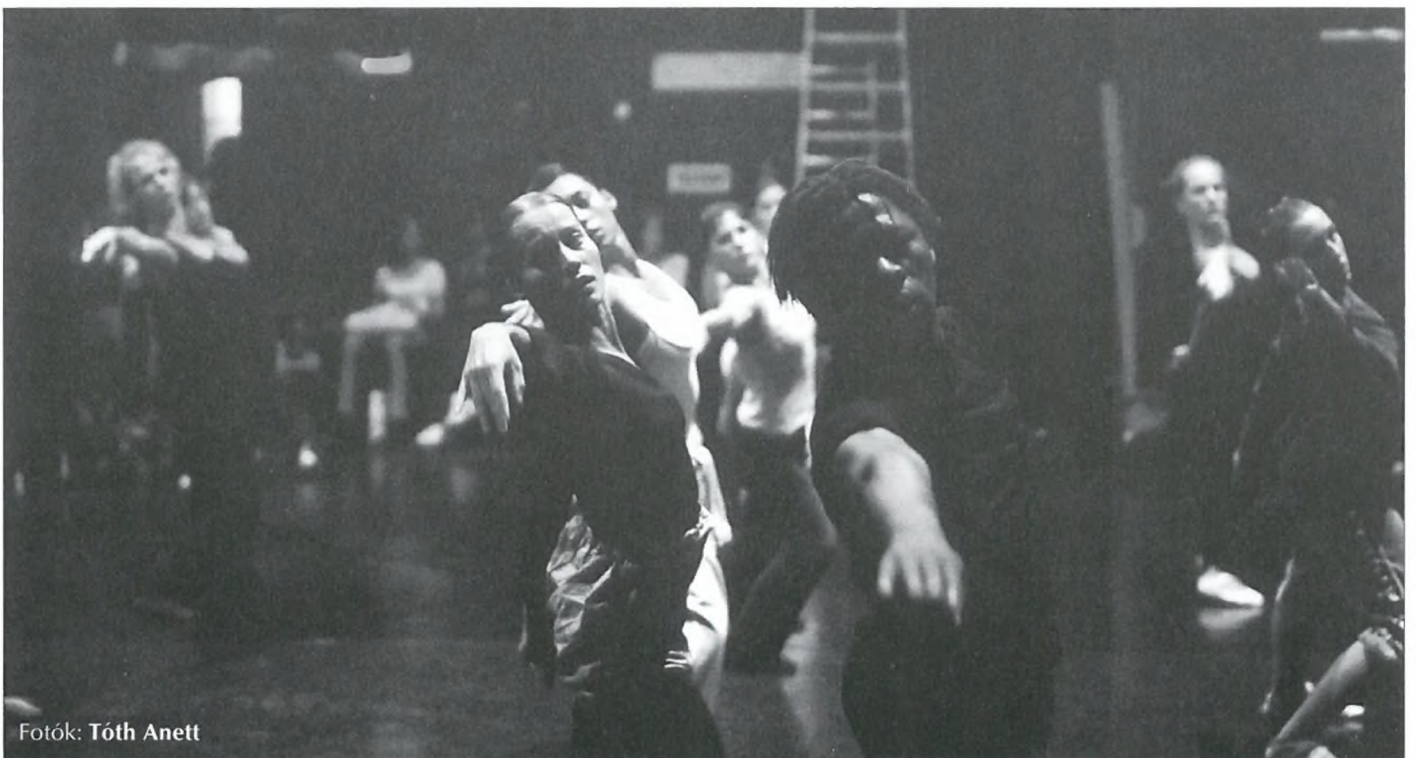
– Önöknél, Hollandiában sokkal több az olyan táncos, aki egyaránt jártas a klasszikus és a modern technikában is. Idehaza még mindig markánsan elkülönül a két stílus, és az utóbbin belül az alternatívák. Vagyis igen egyoldalúan képzett táncosaink vannak. Hogyan látja ezt a problémát?

– Ez egy nagyon nehéz kérdés, mivel nálunk, Hollandiában nagyobb a lehetősége

egy táncosnak a többféle stílus tanulására, már az Akadémián is. Az itteni táncosok képzettsége is megfelelő technikailag. A talajmunkában, a térben való elhelyezkedésben, valamint a személyes kvalitásban látok hiányosságokat. Hollandiában a technika mellett jobban keresik az egyéniséget. A modern tánc a klasszikustól abban különbözik alapvetően, hogy jobban kihasználja a testben rejlő minőségeket, azaz a gravitáció és a súlypont adta lehetőségekkel való játékot.

– Mióta legutóbb Magyarországon járt, megszületett a kisfia. Külsőleg semmi nyoma ennek. A magam részéről azonban, mint nő és anya, azt gondolom, hogy belsőleg biztosan változott. Nemcsak gazdagodott, de még is változott a világról alkotott felfogása is. Hogyan érvényesül ez a munkájában?

– Igen, ez tényleg így történt. A tanításban például minden tisztább lett. Valahogy jobban látom, hogy mit mikor kell csinálni. Világosabb, egyszerűbb és érthetőbb lett minden. A koreográfiával persze más a helyzet, az nem ilyen egzakt. Az utóbbi évben azért sokat koreografáltam különböző együtte-

Fotók: Tóth Anett

seknek, köztük a magyar szár-
mazású *Christina de Châtel*
csoportjának, továbbá az
Akadémiának és az olaszor-
szági Aterballettónak. Ezek
a helyeken tanítottam is. Az
igazi új lépés azonban az,
hogy tavaly egy saját projek-
tet hoztam létre Hágában, a
Corzo produkciós házban. Ez
azért nagyon fontos számom-
ra, mert jó lehetőséget ad,
hogy továbbfejlődjek a saját
irányomban. Természetesen
nagyobb a felelősség is. A
produkció címe *Sisteres*, és
három gyönyörű és feltűnő
egyéniségű táncosnővel vál-
sult meg.

- Nemrégiben egy film tár-
salkotója és szereplője is volt.

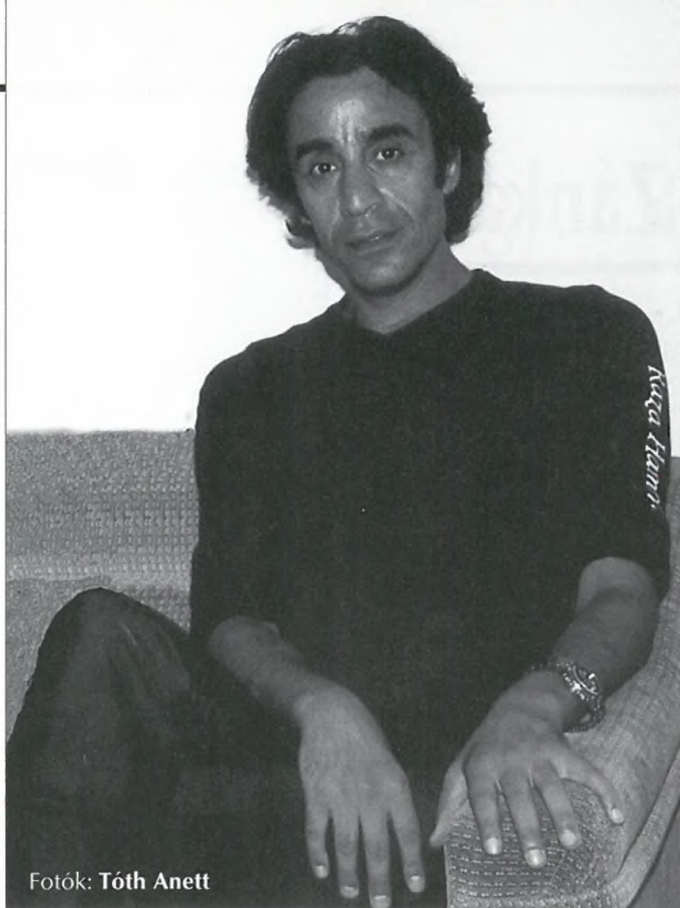
- A film az MPS és a BBC
felkérésére készült, még ma is
játsszák néha odahaza és Angli-
ában is. Témája a film és a tánc
kapcsolata, vagyis a tánc lehe-
tőségei a filmen és a film lehe-
tőségei a táncsal. Egy tízperces
rövidfilm volt, én magam tán-
coltam benne. S úgy gondol-
om, jó volt a fogadtatása.

- És mi lett a sorsa az Ön
egykori társulatának, a Djazzex-
nek?

- Sajnos, ennek az együt-
tesnek vége, de a vezetők to-
vább működnek a régi épület-
ben, *Glenn van der Hoff* veze-
tésével. Projektek jönnek lét-
re, például az idén, a Holland
Táncfesztiválra egy egész es-
tési program készül. Én ma-
gam három koreográfiával ve-
szek részt a régi Djazzex-re-
pertoárból, a Rotterdami Aka-
démia tanulóinak közreműkö-
désével.

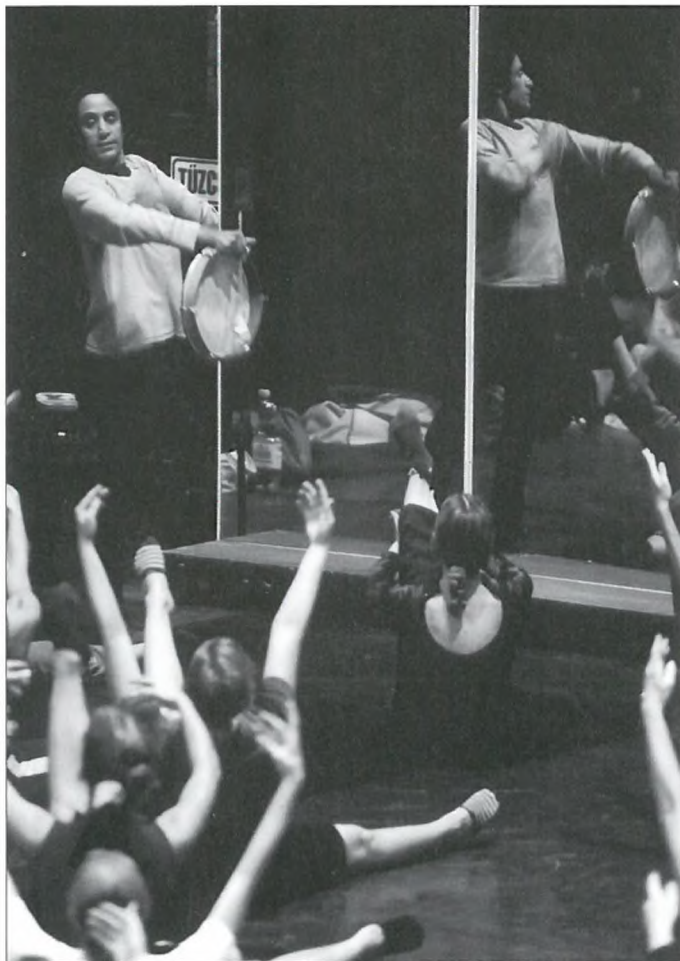
- Milyen élményeket szer-
zett a mostani tánckurzus
résztvevői között?

- Egyre közelebbnek érzem
magamhoz ezt a munkát, kial-
lakult már egy kontaktus az it-
teni táncosokkal, és bízom
benne, hogy ez fejlődni fog.
Sajnálom, hogy olyan idő-
szakban jöttem, amikor a ma-
gyar táncéletben éppen nem
tudtam előadásokat nézni.
Nagyon jól éreztem magam,
tanúja lehettem egy bizonyos
fejlődésnek. Alapvetően pozí-
tív élményekkel távozom, és
remélem, mindezt hamarosan
folytatni lehet, hiszen *Egerházi
Attila* meghívására tavasszal
újra Magyarországra jövök,
Pécsre.

Fotók: Tóth Anett

...Raza Hammadi?

Raza Hammadi egyszer
azt mondta, nagyon sok kö-
vet kell megmozgatnia, hogy
eljöhessen Magyarországra,
mégis mindig szívesen jön,
amikor csak hívják.

- Miért van ez?

- Az itteni emberek, *Földi
Béla* és a táncosok hozzáállá-
sa miatt. Valami konklúzióra
várok, azaz, hogy lehet-e az
eddig vonalat továbbvinni.
Szeretnénk egy iskolát nyitni,
ugyanúgy, ahogyan nálunk,
Párizsban, ahol az együttes
mellett vezetem az iskolát. 10
év távlatában már azt látom,
hogy rá lehetne építeni az ed-
dig befektetett munkára. Úgy
érezem, itt a cselekvés ideje. Ez
lenne az utolsó lépés, az utol-
só beteljesült álmom.

15 évvel ezelőtt a bécsi
fesztiválon ugyanígy kezdő-
dött minden, kis workshopok-
kal. Évről évre egyre jobban ki-
teljesedett a dolog, most pe-
dig már egy egész nyári fesztí-
vál van ott. Magyarországon
most változóban van minden,
de idővel itt is jól fejlődhet
ez az alapötlet. Az idei workshop
bemutatójára meghívtuk a
Debreceni Balettet is. Ez egy
jó irány, örülök, hogy a Thália
Színház is partner ebben.

- Hogyan értékeli az idei
kurzust?

- Sok embert viszontláttam,
és már látom rajtuk a fejlődést.
Tudom, hogy mindenki más-
honnán jött, egy szabad stílus-
ban, szabad rendszerben tan-
ult. Ezért lenne szükség egy
iskolára, ahol egy egységes
metodika szerint tanulhatná-
nak. Láttam itt táncosokat a
Táncművészeti Főiskoláról és
az Operaházból is, akik szeret-
nének modern technikát tanul-
ni, hiszen ez a stílus nagyon jó
kiegészítő kulcsot ad a tánc-
osoknak. A klasszikus és a kor-
társ képzés nagyon jól kiegészí-
ti egymást, és manapság
egy táncosnak mindkettőt tud-
nia kell. Azt hiszem, ez a *Buda-
pest Táncszínház* erőssége is,
hogy táncosai többféle stílusra
fogékonyak, ezért tud olyan
sok vendégkoreográfus dol-
gozni az együttesrel.

Örömmel tölt el, hogy ré-
szese lehetek annak a válto-
zásnak, ami a magyar táncélet-
ben végbemegy. Úgy érzem,
hogy nagyon nyitottak az em-
berek, és élveztem, hogy ilyen
szabad lelkű táncosokkal dol-
gozhattam.

Kapusi Éva

IX. Zánkai Táncfesztivál

Idén kilencedik születésnapját ünnepelte a Zánkai Gyermek- és Ifjúsági Táncfesztivál, amelyet 1995 óta minden nyáron megrendeznek a Balaton partján a zánkai Gyermek- és Ifjúsági Centrumban. A mindig népszerű táncfesztiválra az idén is szinte az ország minden tájáról érkeztek táncosok és nem is kevesen: a közel 80 klubból 1214 versenyző élt az indulás lehetőségével. A fesztivál a tavalyi évhez hasonlóan egyben diákolimpia is volt, ezért a Magyar Táncsport Szövetség kiemelt versenyként kezelte. Ez azt is jelentette, hogy mindig 7 fős zsűri bírálta el a látottakat, és a versenyzők pontszámát 1.2 tizedes szorzóval számolták.

A zánkai Gyermek- és Ifjúsági Centrum és a budapesti „FMH” Modern SE közös rendezésében megtartott eseménysorozaton 6 napon át folytak a versenyek E-, D-, C-, B- és A osztályokban, standard és latin kategóriákban, Gyermek-, Junior- és Ifjúsági

korcsoportokban. 24 versenyszámban hirdettek eredményt és a legjobbak értékes díjazásban részesültek, hála a támogató szponzoroknak. A közel egyhetes táncfesztivált és diákolimpiát több ezer néző látta a Zánkai Sportszarnokban. Mint 1995 óta mindig, így most is *Benkő Zsófia* Bessenyei György-díjas táncpedagógus volt a versenyszorozat szakmai vezetője, és egyúttal ő látta el a versenyvezetői, konferansziéi feladatokat is. Összetett, komplikált munkáját ismét magas színvonalon teljesítette.

A sok izgalmas, színvonalas versenyszám közül is kiemelném az A osztályosok versenyét. Az Ifjúsági A osztályos standard versenyt az ifjúsági standard magyar bajnok *Páli testvérpár* nyerte a szentesi Szilver versenyzőjeként. Elegáns, lendületes táncaikkal „verték” a mezőnyt. Az Ifjúsági A-s latin versenyt az ifjúsági magyar latin bajnok kettős: *Varelli Denis* és *Csikota Nikolett* nyerték meg a kistelki Pro-

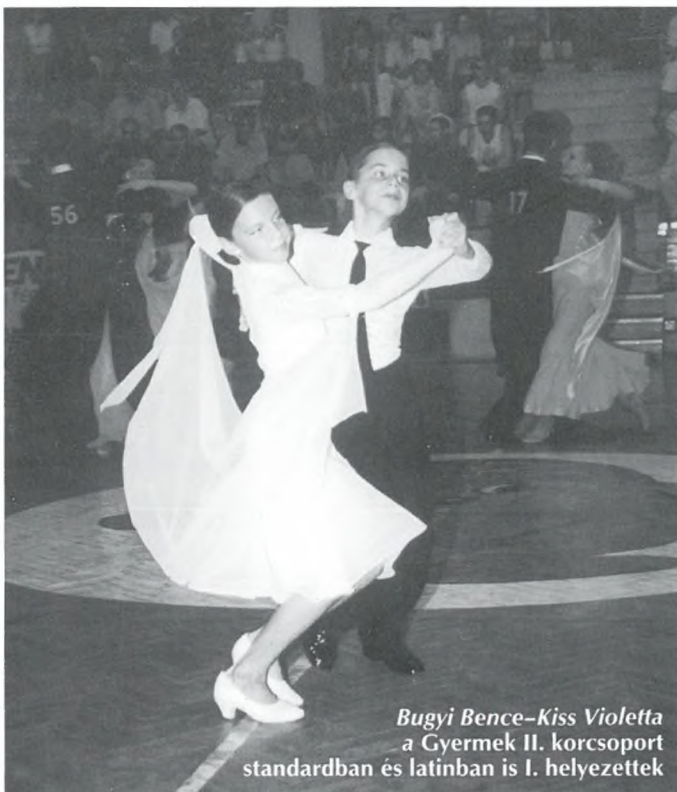
Art TS-ből. Nagy átéléssel, dinamikusan és látványosan táncoltak. Sok tehetséges fiatal versenyző közül is kiemelném a nagyszerű előadókészséggel rendelkező szentesi gyerekeket: *Bugyi Bencét* és *Kiss Violetta*t, akik a Szilver TSE

színeiben felnőtteket megszégyenítő magabiztossággal, átlagon felüli előadókészséggel nyerték meg a Gyermek II-es korcsoport standard és latin versenyét is. Kiemelkedően jó teljesítményt láttunk a fővárosi Talentum fiataljaitól: *Farantai Bencétől* és *Steshenko Marinától* is, akik csiszolt technikával, villámgyorsan táncolva nyerték meg a Junior II-es versenyt.

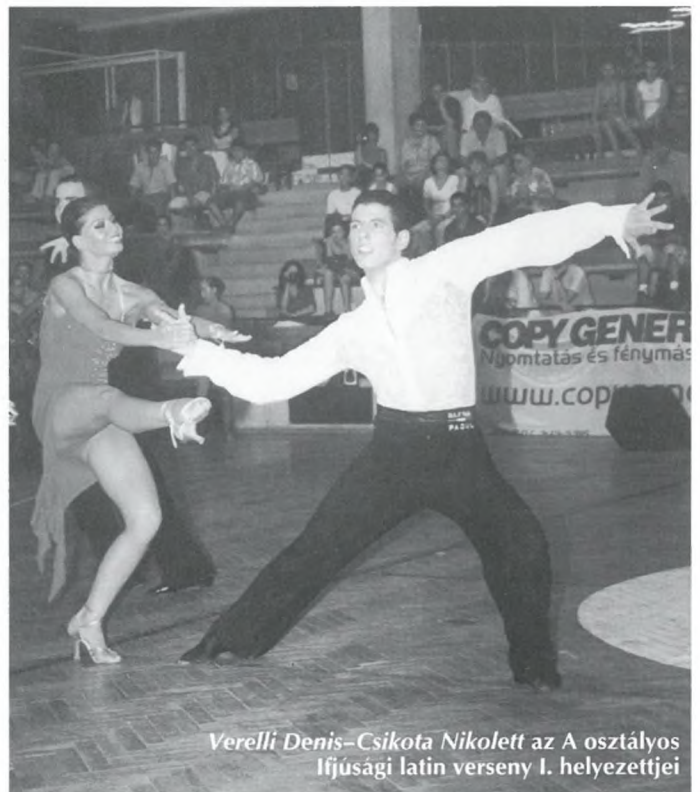
Mint 1995 óta minden év-

Páli Erik–Páli Viktória
az A osztályos
Ifjúsági standard verseny I. helyezettjei

Bugyi Bence–Kiss Violetta
a Gyermek II. korcsoport
standardban és latinban is I. helyezettek

Varelli Denis–Csikota Nikolett az A osztályos
Ifjúsági latin verseny I. helyezettjei

Magyar Bajnokságok

Standard táncok Magyar Bajnoksága 2003, Szentes

Szeptember 13-án Szentesen, a *Városi Sportcsarnok* 7-8 száz fős közönsége előtt került sor a *Standard táncok Magyar Bajnokságára* a szentesi *Szilver TSE* rendezésében. *Szirbik Imre* polgármester megnyitója után *Keleti Andrea* versenyvezető, konferan-szié bemutatta a versenyzőket és a szakmai testületet. A zsüri tagjai: *Bíró Csaba*, *Őze László*, *Somkúti Annamária*, *Várhegyiné Nagy Rózsa*, *Zsámboki Marcell*, *Limp Sándor*, *Felczán Béla*, *Balikóné Akkermann Éva* és *Hajas Katalin*.

43 páros – köztükük B-, A- és S (sponder) osztályosok – indult el a *Standard táncok Magyar Bajnokságán*, amelynek egyértelműen nagy esélyese a hazai *László-Szögi* kettős volt. Az előselejtezők után alakult ki a 24-es elődöntő, majd a 12-es középdöntő. Már ekkor lehetett látni, hogy az első két helyezett

és az utánuk következők között nagy a tudásszintbeli különbség. Ezáltal a zsűrinek nem volt könnyű a dolga. Végülis a *Standard táncok Magyar Bajnoksága* az alábbi végeredményt hozta:

1. *László Csaba-Szögi Szilvia* (Szilver TSE, Szentes);
2. *Páli Erik-Páli Viktória* (Szilver TSE, Szentes);
3. *Kemény Tamás-Princz Nóra* (Oktogon TC, Budapest);
4. *Szabó Antal-Zsuppán Alexandra* (Dance Station, Budapest);
5. *Szepesi József-Szepesi Judit* (Szilver TSE, Szentes);
6. *Kreiter Dávid-Telek Szilvia* (Feeling TSE, Budapest).

A *László-Szögi* páros si-ma, fölünyes papírforma győzelmet aratott, megvédve ezzel bajnoki címét. Mind az öt standard táncot (angol

Budai Attila és Baráth Enikő
a zánkai Latin Szuper Verseny győztesei

ben, az idén is a versenyek után, az utolsó napon önálló programként egy gálát rendeztek, amelyen valamennyi versenyszám első helyezettje összemérte erejét az ún. „szuper verseny” keretében, egy társadalmi zsűri előtt. Idén a standard szuper kupán papírforma szerinti eredmény született, a Páli testvérek győzelmével. A latin szuper versenyen azonban, „bomba meglepetésre” a C junior II-es mezőny bajnoka, a *Budai Attila-Baráth Enikő* páros lett a győztes, a szentesi Szilver TSE-ből, megelőzve többek között az ifjúsági bajnok Verelliéket is!

Bemutatók egész sora gazdagította a gálaműsort a Zánkai Sportcsarnok közel ezer fős közönségének örömére. Az „FMH” Modern SE táncosai a versenysorozaton és a gálán több formációs produkciót is előadtak, nyitótáncként, bemutatóként Ben-

kő Mártonné és Benkő Zsófia táncpedagógusok munkái alapján. Szerepelt a gálán a standard és a tiztánc magyar bajnoka: *László Csaba-Szögi Szilvia*, valamint a 2003-as magyar nagydíj latin győztes *Köcse György-Váradí Martina* és a latin magyar ranglista ötödik helyezettjei: *Nagy Mihály Balázs* és *Nagy Nóra*. A profi táncosok közül fellépett a szegedi B.E.S.T. két kiválósága: *Horváth Péter* és *Törökgyörgy Erika* latin táncaikkal. Láttunk még egy fiatalokból álló kazah néptáncgyűttest is.

A Zánkai Fesztivál és Diakolimpia 2003-as versenyein a legeredményesebb klub a szentesi Szilver TSE lett! A hatnapos versenysorozat alapján elmondható, hogy sok a tehetséges fiatal táncos hazánkban és még a tavalyihoz képest is látható a színvonal-emelkedés!

Rollinger Károly

László Csaba-Szögi Szilvia – a bajnokpár

Fotók: Rollinger Károly

A Standard Táncok Magyar Bajnokságának (2003) dobogószínei

keringő, tangó, bécsi keringő, slow fox és quick step) külön-külön is megnyerték, szinte egyértelmű pontozással. A bajnokpár jól felépített és jól kivitelezett táncaiban sok és látványos figurát táncolt, emellett extra elegancia, szuper technika és az összhang magas foka jellemezte. Gyorsaságban és dinamikában is kitűnőre vizsgáltak.

Lassan már két éve táncolnak együtt, Csaba 22, Szilvia 21 éves. Szatmári Nagy Szilvia a tánctanáruk, és elsősorban ő készítette fel őket a Magyar Bajnokságra, de olasz tréner is segítette a felkészülést: Mirko Gozzoli, Alessia Betti és Fabio Selmi. A közelgő bécsi standard világbajnokságon Csabáék célja a 12-be kerülés.

Szintén hazai pár végzett a második helyen, az ifjúsági bajnok Páli-testvérek személyében. Ők is a szentesi „standard iskola” képviselői. Egyértelmű pontozással lettek másodikok, főleg lendületben és technikában fejlődtek sokat az utóbbi időben.

Fővárosi páros állt a dobogó harmadik fokára. A Kémény-Princz kettős sikere a kitartó, szorgalmas munka eredménye. Precízen, technikailag jól és látványosan táncoltak, hűvös eleganciával. Főleg lendületben és összehatásban azonban még nem érik el az előttük végzett két rivális pár szintjét.

A finálé többi résztvevője számára is szép siker volt a 6-ba kerülés. Közülük főleg a fiatal Szabó-Zsuppán kettős bátor és határozott fellépése tetszett.

A Magyar Bajnokság mellett a rendezvény keretén belül tartották meg az Országos Táncbajnokságokat is, ahol a Gyermek I. standard mezőnyben 5 párból lett az első Bugyi Bence és Kiss Violetta. Gyermek II. latinban 30 párból lett első Tóth Szilárd-Vedres Lilla a debreceni Valcerből. A Junior II-es ranglista versenyén 11 párból győzött a szintén szilvires hazai kettős, Budai Attila és Baráth Enikő.

Professzionális Latin-Országos Táncbajnokság 2003, Tököl

Szeptember 20-án, a „Benkő Kupa” táncemlékverseny keretében E-, D-, C-, B-osztályosok részvételével gyerek-, junior-, ifjúsági- és felnőtt korosztályokban standard és latin táncokban került sor nagyszabású klubközi táncversenyekre az amatőrök részére. Itt 23 versenyszámban hirdettek eredményt. A „Benkő Kupa” Benkő Mártonné tiszteletére jött létre, aki ezen a napon lenne 85 éves. A legendás hírnő tánctanárno férjével együtt bajnokok és élpárok egész sorát nevelte ki, akikből sokan lettek híres tánctanárok is.

A „Benkő Kupa” keretében rendezték meg tehát a már említett versenyek mellett a Professzionális Magyar Táncbajnokságot a latin táncokban, a Tökölön lévő sportcsarnokban mintegy 5-6 száz néző előtt. A rendezők között találtuk az „FMH” Modern SE

mellett a Magyar Táncpedagógusok és Professzionista Táncosok Szövetségét is. A verseny zsűrije a következő volt: Várhegyiné Nagy Rózsa, Jánosi László, Pálkó Lujza, Bíró Csaba, Balikóné Akkermann Éva, Becz Attila és Mihály János.

3 alapon felkészült profi pár színvonalas versenyét láttuk a Profi Latin Magyar Bajnokság keretében az alábbi végeredménnyel:

1. Németh Péter-Lajtai Beatrix (Dance Station, Budapest);
2. Horváth Péter-Törökgyörgy Erika (B.E.S.T., Szeged);
3. Winters Barry-Bischoff Petra (Győr).

Az esélyes Németh-Lajtai bajnokpár megvédve címét, mind az öt táncot külön-külön is megnyerve lett első, de

Németh Péter-Lajtai Beatrix az I. helyezettek

A Profi Latin Magyar Bajnokság eredményhirdetése

Kovács Andor-Závodszy Rita az 1. helyezett bajnokpár

Fotók: Rollinger Károly

nem egyértelmű pontozással. A vártnál szorosabb volt a verseny, és főleg számbában és rumbában szorították meg a tavalyi bajnok kettőt. Kitűnő technikai alapokkal, nagy átéléssel, szép latin vonalakkal és művészi előadott figurákkal lettek profi latin bajnokok. Az utóbbi időben főleg dinamikában javultak. Péter és Beatrix 1989 óta táncol együtt, Péter az „FMH” Modern TK-ban, míg Beatrix a Delfinben kezdett táncolni. Jelenlegi tanáraik

Alan Tornberg és Borsos Nándor. Ez a mostani diadaluk a harmadik profi bajnoki címük, korábban szintén a latinban, az amatőrök között is háromszor bajnokok voltak. A novemberi profi latin VB-n szeretnének a 48-ba kerülni, de ha sikerül, még a 24-be jutás sem lehetetlen. A profi verseny további résztvevői is kitűnő teljesítményt nyújtottak. Főleg Tő-

rökgyörgy Erikáék mentek át nagy fejlődésen; elsősorban előadásmódban és technikában javultak. Végig egyenrangú ellenfél volt a Winters-Bischoff pár is, néha az angol iskolából megcsillantva valamit. A pontozás és a teljesítmény alapján csak minimálisan maradtak el riválisaik mögött.

A „Benkő Kupa” Táncmélverseny keretében ugyanitt rendezték meg a Junior II-es Latin Országos Bajnokságot is, a következő végrehajtással:

1. Kovács Andor-Závodszy Rita (B.E.S.T., Szeged-Happy Dance, Budapest);
2. Marton Szabolcs-Darkó Petra (Pelikán, Szolnok);
3. Budai Attila-Baráth Enikő (Szilver TSE, Szentés);
4. Pallagi Tamás-Szabó Anikó (Oktogon, Bp.-ProArt);
5. Szokodi Péter-Kis Nemes Veronika (Dance Station, Budapest);
6. Kósa András-Túri Bernadett (Szilver TSE, Szentés).

A 6 induló párból szoros küzdelemben lett országos bajnok a Kovács-Závodszy kettős. Csak néhány hónapja táncolnak együtt, de jó alapokkal rendelkeznek és kellőképpen temperamentumosak. Valószínűleg ennek köszönhetik ezt a szép eredményt.

Rollinger Károly

Helyreigazítás

A 2003/3. számban a Savaria 2003. 38. Nemzetközi Táncverseny mellett helytelenül jelent meg a Latin Európa Kupa elnevezés. A verseny neve helyesen: Latin Világ Kupa.

* * *

A Latin Táncok Magyar Bajnokságát Győrben rendezték meg, 2003. június 1-jén. Erről is tudósítottam. A verseny keretén belül Gyermekek II. korosztályban Országos Standard versenyt rendeztek. Helytelenül jelent meg a következő:

„...a Gyermekek II-es korosztály Országos Standard Bajnokságát, ahol 6 párból lett első a győriek öröme a helyi Fencing TSE kettősé: Csefő Dávid és Máté Viktória”. Itt elírás történt, a Gyermekek II-es Országos Standard Bajnokságát valójában Lantos Olivér-Gyovai Loretta páros nyerte meg, akik a szentesi Szilver TSE versenyzői. Az érintettektől és az olvasóktól ezúton kérek elnézést. – A szerző

II. Tiszapart Open Nemzetközi Táncverseny 2003, Kistelek

Szeptember 15-én, a kisteleki sportcsarnokban a helyi ProArt TS rendezésében került sor a *II. Tiszapart Open Nemzetközi Táncversenyre*, amelyet a világszövetség (IDSF) is támogatott.

Kora délelőtt kezdődött a versenysorozat, amelynek első részében a junior- és ifjúsági korosztályok open versenyeit láthattuk, ekkor még csak 2-3 száz néző jelenlétében. Szabó Tibor versenyvezető konferanrszié bemutatta a versenyzőket és a nemzetközi zsűri tagjait: Igor Bogdanov (Ukrajna), Petra Heiduk (Németország), Juraj Komora (Szlovákia), Guido Maero (Olaszország), Jiri Sevcik (Csehország), Őze László, Závodszy Péterné, Várhegyiné Nagy Rózsa és Németh Péter.

A *Junior I. Latin Openen* 15 pár indult, 1 külföldi párossal. Az ukrán Vladislav Babenko-Irina Novobranec páros

könnyedén nyert, gyorsaságban, technikában felülmúlták a mezőnyt. A második helyen a kisteleki Pro Art és a debreceni Valcer vegyespárosa végzett: Széles András és Dánó Alexandra.

A *Junior II. Standard Openen* 10 magyar pár versenyzett. Az első hely a stílusosan, magabiztosan táncoló Budai Attila-Baráth Enikő párosé lett; Pallagi Tamás és Szabó Anikó került a második helyre.

Az *Ifjúsági Standard Openen* 8 párból két külföldi is indult, ukrán és osztrák fiatalok. Itt az elegáns és lendületes Páli-testvérek szereztek főlényes győzelmet a Pro Art-os Verelli Denis-Csikota Nikolett páros és a 3. és 4. helyen végzett Szántó ikrek előtt.

Délután a *felnőttek IDSF International Latin Open* versenyével folytatódott a program. Ez a verseny volt a nap

fénypontja, amelyen 37 páros indult el – közöttük sok külföldi és magyar versenyző. Nagy Sándor, kisteleki polgármester megnyitja és egy hangulatos össz-nyitótánc után kezdődött a vérbeli csemegének számító latin open. A legjobb 10 párt kiemelték, ők később kapcsolódtak a versenybe. Természetesen ekkorra már a sportcsarnok is zsúfolásig megtelt, és mintegy nyolcszázan drukoltunk a magyaroknak. Az előselejtezők után az elődöntő 24-es mezőnye után alakult ki a középdöntő, ahová már csak 12 pár került, és örömeinkre közöttük 6 magyar: Vescovo-Törökgyörgy, Magyar-Wolf, Faluvégi-Tóth, László-Szögi, Walcz-Kovács és Szűcs-Mezei.

Végül 6 pár jutott a döntőbe, ahol magas színvonalú és izgalmas verseny élvezői lehettünk az alábbi végeredménnyel:

1. Vescovo Maurizio-Törökgyörgy Melinda (Magyarország, Pro Art TS, Kistelek);
2. Zoran Pohl-Tatsiana Lahvinovic (Szlovénia);
3. Benedetto Capraro-Marta Faiola (Olaszország);
4. Magyar Róbert-Wolf Nanda (Magyarország, Oktogon TC, Budapest);
5. Matej Chren-Vanda Polák (Szlovákia);
6. Marek Swetik-Renata Dohnansko (Csehország).

Maurizio és Melinda egyértelmű pontozással, fölényes tudással nyerte meg ezt a rangos nemzetközi versenyt. Főlényükre jellemző, hogy csak „egyes” helyezési számokat kaptak a pontozóktól! A tőlük megszokott világszínvonalon briliáns technikával, gyönyörű figurákkal táncoltak, nagyon gyorsan és dinamikusán. A világ élmezőnyéhez tartozó szlovén pár lett a második, technikailag tiszta és látványos táncaival. Nagyon jó benyomást keltett a szintén jó hírű olasz kettős, akik vérbeli latin show-t mutattak be. Nagyon kellemes meglepetést okozott a Magyar-Wolf magyar páros, ők főleg dinamikában és technikában javultak.

Rollinger Károly

Vladislav Babenko-Irina Novobranec ukrán pár a Junior I. Latin Open I. helyezettjei

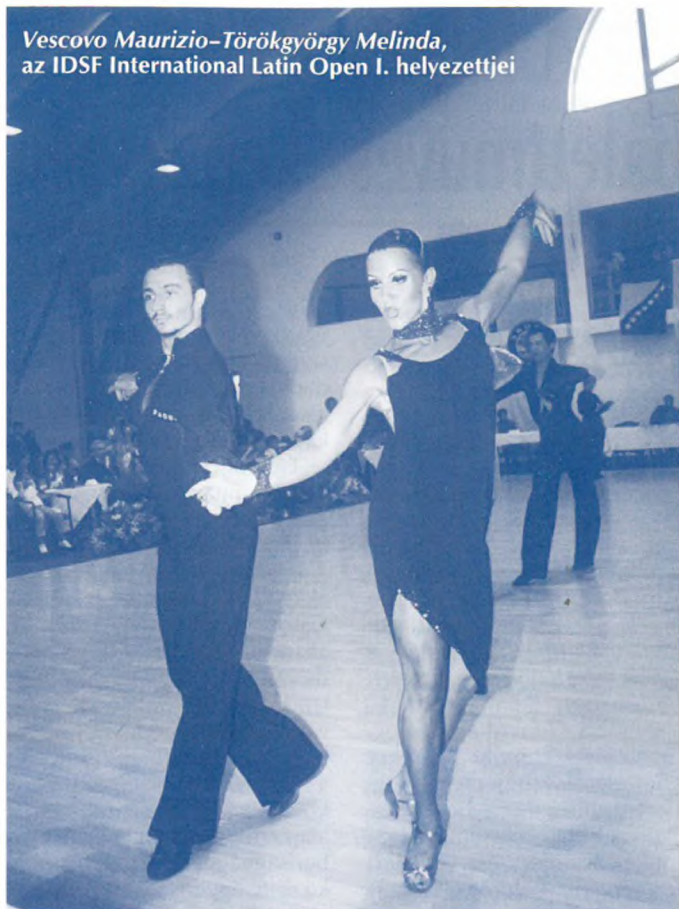

Budai Attila-Baráth Enikő a Junior II. Standard Open I. helyezettjei

Páli Erik–Páli Viktória
az Ifjúsági Standard Open I. helyezettei

Vescovo Maurizio–Törökgyörgy Melinda,
az IDSF International Latin Open I. helyezettei

Az IDSF International Latin Open versenyének döntősei

Fotók: Rollinger Károly

A felsőtest szerepe a balettművész-képzésben

II. rész

III. Nevelés-elméleti szempontok érvényesítése

A nevelési célok, eszközök és eredmények a nevelési módszerek segítségével fejtik ki a hatásukat. Az a jó nevelési módszer, amely elősegíti a nevelői tevékenységet (lásd: Németh András: *Bevezetés a nevelés történeti és elméleti kérdéseibe*).

A több oldalról való megközelítéssel komoly sikereket lehet elérni. Hogy csak a legmerészebbet és egyben a legsikeresebbet említssem: Polgár apuka áttörése és világhírű eredménye a komplex oktatás terén. Ő a három sakknagy-mester Polgár-lány édesapja és tanítója, és saját metodikáját éppen gyermekeinek együttműködésével alkotta meg. A harmadik évezredben a megváltozott körülmények között már a táncoktatásban is más feltételeket kellene érvényesíteni.

A neveléselmélet a módszerek két alapvető csoportját különbözteti meg:

1. Közvetlen – direkt – nevelési módszerek;

2. A közvetett – indirekt – nevelési módszerek.

1. *Közvetlen* nevelési módszer a *beidegzés*. A mi esetünkben a pszichomotoros képességfejlesztés, a követelés (amely a szakma poroszos jellege miatt *állandó*), a gyakorlás, az ellenőrzés és az ösztönzés.

Abból az elgondolásból indulunk ki, hogy amit elméleti síkon megtanulunk, azt a gyakorlatban tudni kell használni. És valóban: pedagógusképző tanulmányaim során választ és erősítést kaptam azokra a tapasztalatokra, amelyeket ösztönösen beépíttem a saját pályám mindennapjaiba. Ezek nélkül elképzelhetetlen lett volna, hogy helytálljak

egyszerre két balettszínház szólistájaként, és Bécs és Budapest között szimultán, különböző háromfelvonásos baletteket táncoljak el.

Egy táncművész „kenyere” a mindennapi gyakorlás. Ha a célravezető, személyre szabott, jó gyakorlás technikáját a növendék nem sajátítja el, akkor az önmagával szemben állított követelmény, ami az állandó fejlődés záloga, kudarcot vall. A pálya során állandóan konfrontálódik a hivatással járó permanens fizikai megmértetés (ami feygelmet, alázatot, aszkézist követel) az emberi természet alapvető emóciójával: a szabadságvágygal. A két pólus közötti egyensúly csak akkor alakul ki, ha már kisgyermekként kialakítjuk bennük azt az erkölcsi normát, ami a tánc tanuláshoz és a táncművészet műveléséhez szükséges. Általános érvényű szükséglettel kell válnia a tudatos, igényes, de *ésszel* történő gyakorlásnak.

2. A *közvetett* nevelési módszer magába foglalja az oktatási folyamat során felhasznált minden eszközt és eljárást, követelményt, meggyőződés-formálást, amely segítséget nyújt a cél eléréséhez.

A nevelői tevékenység akkor lesz teljes és eredményes, ha a módszerek sokfélesége teszi teljessé.

Ezért azt gondolom, hogy az oktatás szabadsága lehetővé teszi, hogy *reformpedagógiai koncepciók* valósulhassanak meg a főiskolai oktatás keretében!

Mert a klasszikus balettközpontokban is elsősorban arra kell törekedni, hogy az emberi személyiség teljes kibontakoztatását céllozza meg.

A balett műfaja a növendéket egyszerre terheli fizikai és szellemi síkon. Ehhez különleges koncentrációra van szükség. Következésképpen a „gondolkodni” tudás technikáját is éppen úgy meg kell ta-

nítani, mint ahogy a célravezető, eredményes tanulást is tanítani kell. A pedagógusok és az intézmény vezetésének *szemléletmódja* determinálja a növendékek *művészi érését*, sőt, természetesen a szocializációját is.

Neveléselméletből tudjuk, hogy az elsajátítandó anyagot több oldalról kell megtámasztani. Számítalan formája van a hosszú távú memóriába való áthelyezésnek, amely megsegíti a tánc megtanulását és korrekt interpretálását. Ilyen az *ikonikus módszer*, melynek alapfeltétele a mester által szakszerűen megmutatott balettmozdulat *utánzása*. Az utánzás a legalapvetőbb és leghatékonyabb elsajátítási módszer a táncoktatásban. Az *akusztikus módszer* igényelné a táncspecifikus zenei oktatást, amely elősegíti a mozdulatok belső ritmusának precíz kialakítását. A *szenzomotoros módszer*, a balettképzés természetéből adódóan a gyakorlatok ismétlései miatt működik hatékonyan.

A klasszikus balett tanulása és művelése olyan globális képességet feltételez, amit azért tanulunk ilyen hosszan, mert minden megtanult mozdulatnak konszolidációs időre van szüksége, amíg beépül az idegrendszerbe, ahonnan bármikor előhívható és működtethető.

A tudás legalapvetőbb definíciója a „mit?” és a „hogyan?”. Egy megtanulandó mozdulat több dimenzió mentén szerveződik és alakul véglegessé, de nem mindegy, hogy mennyi időt vesz igénybe, mennyire használható és mennyire helyesen van elvégezve.

A deklaratív tudás azt jelenti, hogy „*tudom, hogy mit kell csinálni*”, de a tudás tárolása hosszútávon csak akkor működik, ha a procedurális tudás („*tudom, hogyan*”) rendszerébe van betárolva. A táncművészet nem a mennyiségi mutatók művészete. A magas technikai követelményeknek a „*hogyan?*” a legfontosabb definíciója. A koordinált, plasztikus, magas technikai színvonalú, muzikális előadásmód fejezi ki a táncművészet igazi értékét. Ezzel szemben, ha egy mozdulat ösztönös, nem tudatosan irányított, akkor mindig esetleges lesz.

Amíg az ismeretek rendszerbe szerveződnek, beidegződnek, bizonyos sémák alakulnak ki, de egyáltalán nem mindegy, hogy ennek kialakítása mennyi energiát vesz igénybe. Ezek ismeretében a balettmozdulatok gyors, intenzív elsajátításának nem kizárólag a balettórán kell történnie, hanem szellemi síkon, megerterhelés nélkül, ami bizonyítottan gyorsítja a tanulási folyamatot. Ez a „*más úton való megközelítése a tánc befogadásának*” sokszorosan megtérül, hiszen minél több oldalról erősítjük a tudást, a mozgás technikai minősége annál csiszoltabb és tökéletesebb lesz. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy a növendék ismerje az emberi test szerkezetét, a belső szervek megfelelő működését és az izmok, ízületek és idegrendszer együttes, összehangolt munkáját.

Idegrendszerünk szabályozza gondolatainkat, cselekedeteinket és mozgásunkat, amelyek a gerincvelőn keresztül az aggyal állnak kapcsolatban. Az idegállapot ugyan csak nagymértékben befolyásolja az izmok működését.

IV. A képességfejlesztés jelentősége

Wolf definíciója a XVIII. századból származik: „Minden tevékenységünk alapja a velünk született képesség”.

A képességek azonban nem stabilak, tehát fejleszthetőek, hatással vannak egymásra, és egyben erősítik is egymást. Egy bizonyos adottság kitűnősége nem elég, a képességek komplex együttese szükséges a magas teljesítményhez.

A cselekvés, mint tevékenység és az individuális teljesítmény együttesen segítik a képességek kibontakozását.

A képességek három csoportja:

1. *Kondicionális*: fizikai erő, gyorsaság, állóképesség, hajlékonyság.

2. *Koordinációs*: ügyesség, ritmusérzék, akusztikus- és tér-tájékozódás, izomérzet, és egyensúlyozó képesség.

3. *Intellektuális* (mentális): művészi-, kreatív- és improvi-

zációs képesség, pszichoszomatikus funkciók.

Izoláltan egyik képesség sem fejleszhető.

A képességfejlesztés célja: a testi és lelki öröklött és szerzett tulajdonságok és készségek tervszerű fejlesztése.

IV. 1. Ismerjük meg az izmokat!

Testünk 45%-a izom. Az izom rögzülése az *eredés* (a test középpontjához közelebb eső rész), a távolabbi a *tapadás*. Minden izmot izompólya veszi körül. Bemelegítésnél alapvetően fontos az idegi részvétel, a beidegzés és a gondolati irányítás.

Izmok működése: minden mozgulatnál több izomcsoport integrált részvétele szükséges.

A mozgás irányába működő izmok az *agonista* (feszítő) izmok, az ellentétes működésű izmok az *antagonista* (hajlító) izmok.

Minden mozgás térben jelenik meg, tehát van kiterjedése, időben gyorsan vagy lassan zajlik le, tehát van sebessége, és mivel az izmok összehúzódását erőfeszítés hozza létre, ezért van dinamikai jegye is. Cél szerint kell foglalkoztatni az adott izomcsoportot. A mozgulat indításánál tudnunk kell, hogy mit szeretnénk elérni. Az erősítéséhez vagy lazításhoz kell igazítani az erő adagolását.

A feszítőskála erőváltozatai: a vezetett (adagio), a fékezett (pl. csúsztatások az asszemblék előtt), a *hangsúlyozott* (ami a tánc szempontjából a zenei és a belső ritmus erősítését segíti elő), a *rögzítő* (amit az oktatás során mindig a tananyag határoz meg, de általában minden pózt, helyzetet azért kell rögzíteni, mert az izmokat körülvevő idegpályák az agyban rögzítik és összpontosítják a mozgulat helyességét).

A feszítőizom-működés az *ellenálló* mozgás is magában foglalja. Erre a helyes definíció a balettktatás szemléletmódjában keresendő, mert azt a technikát is indirekt módon lehet elsajátítani.

A lazítóskála erőváltozatai: rázás, esés, *ernyesztés*, ejtés viszont a *stretching* (nyújtás) *technikán* keresztül tanulhatók meg. A *stretching*-techni-

ka különösen akkor fontos, ha a növendék kötött izomzatú, és a balettktatással párhuzamosan személyre szabottan állandóan alkalmazni kell. E technikának óriási jelentősége van a fizikai megterhelés során előforduló izomláz leküzdésében vagy csak a fáradtság miatt felgyülemlett tejsav és egyéb mérgeanyagok eltávolításában. Rengeteg sérülést lehet azzal megelőzni, ha a táncművészek és a balettnövendékek birtokában vannak azoknak a technikáknak, melyek segítik e rövid pálya során a legmagasabb szintű technikai, mentális és művészi kibontakozást. Nagy jelentősége van annak, hogy gyermekkorban sajátítsák el a növendékek e technikákat, mert alkalmazásuk befolyásolja egész táncművész-pályájuk minőségét és az életminőségüket is.

IV. 2. A művészi mozgás dinamikai sokszínűsége

Hivatkozom *Kassai Lajos: Lovasjászat* című könyvében leírtakra, miszerint bármilyen sportág illetve művészet esetében, ahol a fizikum állapota elsődleges és alapvető feltétel, az erőnlét határozza meg a kivitelezés minőségét. Az erő minden mozgulat indítója, a test pedig az izom működésén keresztül formálható. A testképzésnél tehát az erőnek döntő jelentősége van, hiszen a mozgulat megszűletése az izomműködésen keresztül befolyásolható. A mozgulat elvárásainak, a kivitelezés módjának megfelelően kell működtetni az adott izomcsoportot. Ehhez az szükséges, hogy az izomzat egyidejűleg képes legyen gyorsulni, a test súlyának sokszorosát visszafogni, a kitartott mozgulatokat izometriával kifejteni. Ezek már a *dinamikai összetevők*: az izomerő, a külső hatóerők, valamint ezek kapcsolata a mozgás létrehozásával.

Az erőnlét mindenki számára alapvetően fontos, mert a mozgulatok csak akkor tudnak automatikussá, reflexszerűvé, tudatosá válni, ha a gyakorlásuk során minden ösztönösséget kizárunk. Minden mozgulatot csak éber tudatállapotban, kontrollálva szabad begyakorolni. Ha kial-

szik a tudat lángja, akkor a mozgulatainkban óhatatlanul hiba keletkezik, agyunk pedig mechanikusan rögzíti a hibás mozgást anélkül, hogy észrevennénk, és a továbbiakban akarva-akaratlanul ez a hibás technika fog működni. Elmenk önmagától nem működik velünk együtt, erre külön meg kell tanítani.

A Vaganova-metodika szerint az *V. évfolyam* fő feladata az erőképzés, a súlyláb fokozatos felerősítése és az izomképzés, amelyet az *en suite* végzett gyakorlatok és a gyorsított tempók fejlesztenek.

Ezzel szemben én úgy gondolom, hogy a növendékek folyamatos izomérzetének kialakítása és további képzése az *első perctől kezdve nagyon fontos*.

Saját példám alapján jegyzem meg, hogy az *V. évfolyamban* az erőfejlesztésre az én szervezetem sérüléssel reagált. A túlzott erőltetéstől a térdhajlatomban egy tojás nagyságú izomduzzanat nőtt, amely megakadályozott a gyakorlásban.

Ha az *V. évfolyamban* meghatározott gyakorlatokat, pl. a *grand tour*-okat, *tour lent*-okat és *battu*-kat már egy célirányosan felerősített izomzatra terheltük volna, nagy valószínűséggel elkerülhettem volna ezt a sérülést.

V. Képességfejlesztés a klasszikus balett követelményei szerint

A klasszikus balett Vaganova-módszer szerinti tanítása az alapoktól kezdve komoly *koordinációs* készséget kíván meg a növendékektől. Az én szakmai és elméleti tudásom viszont, amely harmincéves tapasztalaton alapul, igazolja azt a képességfejlesztő szemléletet, amely:

- tartalmazza a koordinációs és mentális képességek fejlesztését; mindez a balettktatáshoz speciális előkészítést ad;
- az ízületek szakaszos és egyidejű kidolgozását és összehangolását fejleszti;
- az egyidőben lezajló, különböző irányú és tempójú erővel végzett mozgulatok összehangolását fejleszti.

A fizikai-ritmikai-dinamikai tudatos beépítés mellett az állandó szellemi munka, mentális részvétel jelenlétének fontosságát hangsúlyozza.

A képességfejlesztés alapvető feladatán az anatómiai lehetőségek fokozását és maximális kihasználását értem, amely magában foglalja:

1. az indirekt kidolgozást tehermentesített testhelyzetben, s ezzel a rossz beidegzések ellen nyújt védelmet;
2. az ízületek izolált kidolgozását;
3. az ellentétes oldal (nemcsak a „jobb”) kidolgozását; végül, amely
4. az individuumot, mint a klasszikus balett oktatásának egyik legfontosabb szegmensét fogja fel.

Balettművészi pályám sok évtizedes tapasztalata azt igazolja, hogy a napi állandó balettktatással párhuzamosan rendkívül nagy jelentőséggel bír a képességfejlesztés. Ez az, ami különösen nagy segítséget nyújthat a rossz adottságú növendékek képzésében a nagyon igényes, szigorú szabályokon alapuló Vaganova-módszer elsajátításához. Már az alapoknál olyan befogadókésztséget fejleszt, amely a későbbiekben alkalmasá teheti a növendéket más stílusok befogadására is.

A híres táncos és koreográfus, *Serge Lifar* a test koordinációit nem egy hangszer mechanizmusához, hanem „egy zenekar különböző hangszereinek színeinek összehangolásához” hasonlítja. A koordináció jelentése: összerendezettség.

Nádori László szakmai oldalról a koordinációt az *agonista* és az *antagonista izomtevékenységre* és az idegrendszerben végbemenő megfelelő szabályozó folyamatokra vonatkoztatja. Ezt a felfogást *neuromuszkuláris* koordinációnak nevezi. Hát nem csodálatos? Lifar hasonlata testet ölt és értelmet nyer Nádori meghatározása alapján a táncpedagógiában, csakhogy ehhez tisztában kell lennünk mindazokkal a folyamatokkal és funkciókkal, amelyek a testünkben a mozgás során végbemennek.

Nem lehet a koordinált mozgás kialakítását elválasztani az értelmi, az idegi és szabályozó rendszeri, valamint az érzékszervi fejlődés-

től, hiszen ezek között természetesen szoros kölcsönhatás van. Ezért úgy gondolom, hogy a balettoktatásban, annak prioritásával egyidejűleg, a speciális képességfejlesztés a növendékek minden életszakaszában rendkívüli fontossággal bír.

Sikerek és kudarcok, sérülések megtapasztalása alapján idézem, hogy a „jó pap is holtig tanul”. Vagyis a táncművész egész pályafutása alatt nélkülözhetetlen az ízületek és izmok állandó karbantartása és erősítése a napi balettgyakorlatok mellett a speciális képességfejlesztés technikájával.

A Vaganova-módszert már 54 éve kizárólagosan alkalmazzzák a balettoktatásban, miközben folyamatosan csökkent a jelentkező növendékek száma és ezzel egyidejűleg nem jelentek meg kellő hatékonysággal és fontossággal azok a technikák, amelyek a közepes tehetségű, tartáshibás és rossz adottságú növendékeket meg tudnák segíteni a balettművészet mozgáskultúrájának magas színvonalú elsajátításában.

Ez az általam megoldásnak tartott speciális képességfejlesztés, mint kiegészítő módszer (amely az én pályámat három gyermekem születését követő időszakban és néhány elszenvetett sérülés után is átmentette és meghosszabbította) tartalmazza a testépítő gimnasztika fentebb említett négy *legfontosabb* szegmensét:

1. Az indirekt kidolgozás tehermentesített testhelyzetben, amely a rossz beidegződések ellen nyújt védelmet

A klasszikus balett oktatása során a gyakorlatok végzése álló helyzetben történik. Ez a terhelés veszi legjobban igénybe a teljes fizikumot. Ha azonban egy adott izomcsoport kidolgozását a test súlyától *tehermentesítjük*, kevesebb energiárfordítással, erőteljesebb koncentrációval és célirányosan, az adott feladatra összpontosítva végezzük. Minél szélesebb az alátámasztási felület, annál kevesebb erő vesz igénybe a mozgásfolyamat. Ekkor csak a gyakorlatban résztvevő izmok dolgoznak, miközben a többi izom-

csoport tehermentesítve van. Ekkor az adott mozdulatnak az idegrendszeri befogadását nem gátolja a fizikai terhelés. Ez nagyon fontos a pszichomotorikus képesség fejlesztésében, amely a legtöbb fizikai és szellemi tevékenységhez egyaránt szükséges. A növendék, illetve a táncos gyakorlatok során a teljes fizikumát terheli. Az indirekt módszer viszont egy más úton való megközelítést jelent annak a tudásnak, amely a mozgáselemeket tökéletesen és szabályosan építi be az idegrendszerbe.

A rossz beidegződések és reflexek egyértelműen a kidolgozatlan felsőtestre vezethetők vissza. A táncművész naponta szembesül a hiányosságokkal, amelyek rányomják a bélyegét a művészi teljesítményre, a szerepformálásra és az előadásmódra is.

Az Operaházban – gyakorlattartó és próbavezető státuszomnál fogva – pedagógus kollégáimmal együtt azt tapasztaljuk, hogy a rosszul beidegződött mozdulatokat, mozgásfolyamatokat már rendkívül nehéz korrigálni, de azért nem lehetetlen. A táncművész pályája megköveteli az állandó mentális jelenlétet, mert alapvetően intellektuális pályára. Aki nincs birtokában annak a képességnek, hogy a mozdulataiban jelen legyen az előrevetített szándék, ott az előadói művészi hatás is elmarad. Ezért az ösztönösen táncoló művész hamarabb abbahagyja a pályát, mert elmúlik a kezdeti lelkesedés, az új szerepek elérésének mámore. Csak egy idő után alakul ki és tudatosul a mindennapi gyakorlással szembeni belső ellenállás és elhárítás. Ekkor következik be a teljesítmény csökkenése és a magatartás elönytelen változása is. Nincs elegendő eszköze és tudatossága ahhoz, hogy az állandó, tartós gyakorlás által bekövetkezett és az előadások következtében felhalmozódott fáradtságon úrrá legyen. Rádöbben arra, hogy művészi hozzáállása, technikai kondíciója nincs összhangban korábbi értékeivel.

A balettművészi pálya rövid életű, ezen belül is aszkétikus, és napjainkban még nélkülözi azokat a korszerű képzési technikákat, amelyek már rendelkezésre állnak és meg-

könnyítene a sok energiát igénylő szellemi-lelki-fizikai művészi munkát. Tapasztalatom szerint csak individuális képességfejlesztésről beszélhetünk. Ha ez általánosan elfogadott lenne, akkor számtalan fiatal és tehetséges művészt meg lehetne kímélni a frusztrációktól, kudarcoktól, sérülésektől, és a táncművész aktív időszaka lényegesen meghosszabbodna.

Önmagam küzdelmei abból adódtak, hogy testalkatom – született adottságaim: x-formájú lábak, lordozisos hátgerinc, és ebből kifolyólag kiálló lapockáim – nem predestináltak a klasszikus balett művelésére. Azt gondolom, a felvételi rostvizsgákon főleg az improvizációs készségem, dinamikus mozgásom, és a potenciálisan bennem lévő tehetség miatt vettek fel, közel 4000 jelentkező gyermek egyikeként a harmincfős kezdő évfolyamba. Visszagondolva a kezdetekre, úgy vélem, hogy 1962-ben alkati adottságaim hátrányai nem is voltak kizáró szempontok. *Nádasi Marcella* hat évig volt mesterem, töle tanultam meg a balett alapjait, szeretetét, a benne rejlő örömet és kreativitást. A hetedik évfolyamtól *Merényi Zsuzsa* növendéke voltam. Köztudott, hogy ő fordította le a Vaganova-módszert leíró szakirodalmat és első volt a magyar balettmesterek közül, aki Leningrádban a mesterképző kurzust elvégezte. Ezek után elsődleges feladatának tekintette a rossz alkati adottságok és az ebből adódó tartáshibás gyakorlatok kijavítását. Elsők

között az én hibáimmal foglalkozott.

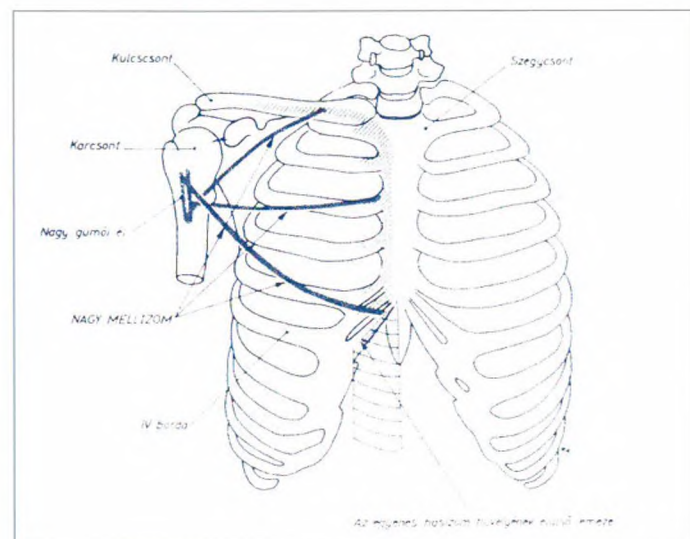
Merényi mesternő módszere az volt, hogy videó hiányában az egész évfolyam munkáját, egy balettóra teljes anyagát végigfotóztatta. A fotókat kiosztotta, és mindenkinek saját magáról kellett véleményt mondania. A szembesülés sokkoló hatását a mai napig nem felejttem el. Minden elkaptam mozgáspillantást szinte kivétel nélkül szabálytalan volt (csámpás piccek, feszült kéz és nyaktartások, rossz háttartás). Végzetlenül elkeseredtem. És ekkor a Mesternő segítségemre volt azzal a nagyon fontos észrevételével, hogy a tánc iránti örömről az én fotóimon átütő erejű. De a Mesternő pedagógiai üzenete mégiscsak az volt, hogy itt nemcsak az emóciónak és az ösztönnek kell dominálnia, hanem a precízitásnak, sőt legfőképpen a tudatosságnak.

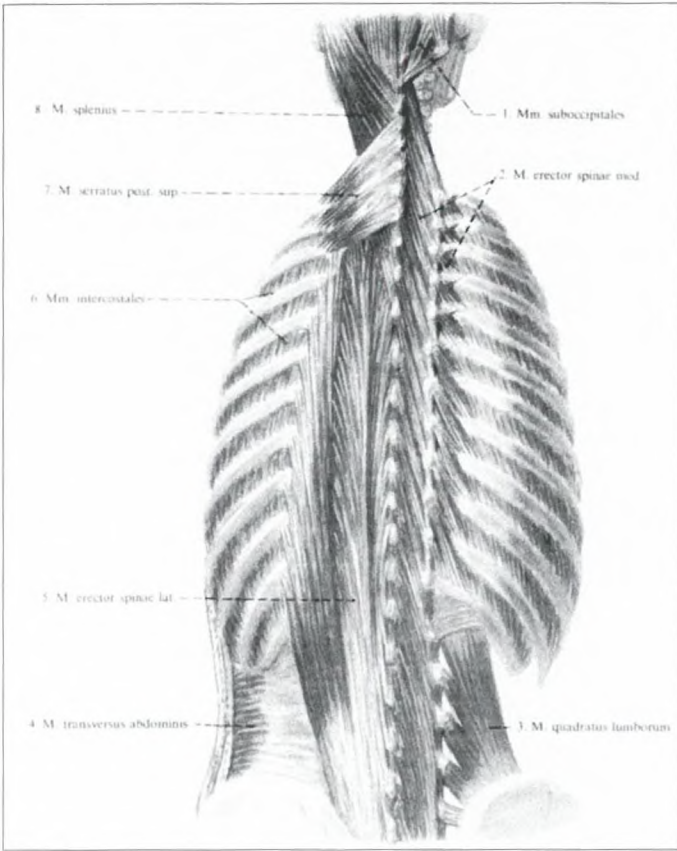
Ekkor azonban még nem állt rendelkezésünkre megfelelő technikai háttér, módszer, amelynek segítségével *indirekt módon* a lapocka le- húzó izmait külön kidolgozni és szabályszzerűen működtetni tudtam volna.

Ma már mozgásbiológiai szakismereteim alapján tudom, hogy a csuklyásizom alatt a lapocka és a gerinc között húzódik a kis- és nagy rombuszizom és a lapockaemelő izom. A nagy rombusz az I-IV. hátsógerinc között húzódik és a lapocka tövisén tapad. Ezek az izmok a mellkasi fűrészizom antagonistái.

Az izmok működése:

– Normál tónusukkal a lapockát a gerinchez rögzítik.

A hát mély izomrétege

- Rögzített gerinc esetén a lapockát és egyben a vállat is egymás felé húzzák.

- Az elülső fűrészsízmom és a rombuszizom mint izompár működése teszi lehetővé a lapocka ívszerű mozgását a mellkas hátoldalán.

Ha a rombuszizom működése bármely okból kiesik, az elülső fűrészsízmom túlsúlyra jut, az utóbbi a lapocka alsó csúcsát kifelé forgatja (ez történt velem), a kis mellizom pedig előre húzza. (Úgy állt ki növendék koromban a lapockám, mint két kis szárnyacska!)

A kar szabad mozgásához a lapocka mozgékonyága és az ezt biztosító izmok célszerű, tudatos kidolgozottsága szükséges. Ezeknek az izmoknak a speciális erőfejlesztő-videó-programján, melyet Szécsényiné dr. Fekete Irén tanárnő készített – magam is részt vettem, mert az indirekt kidolgozás elvével tökéletesen egyetérték, és nagyon sajnálom, hogy a pályám kezdetén ezek a gyakorlatok még nem léteztek.

Ugyanez volt érvényes minden más hibámra is, pl. a lordózisomra, és ma már tudom, hogy akkor nem voltam képes működtetni a meden-

cén belüli horpaszizmokat és a felületes hasizmokat, mert ez szakszerű gyakorlással, tudatos ráhatással beépíthető, ha a mélyhátizmokkal együttesen erősítjük, amik kiegyensúlyozhatják volna az ágyékszakaszi görbületét. Tánc közben az erőfeszítés központja a medencén belül összpontosul. Ezáltal a nyakban megszűnik a feszítés és a karok is függetlenül, szabadon mozognak. Ha a központból indítjuk a mozgulatot, megtámasztjuk a hátgerinc ellenállásával, a légzéstechnika is megfelelő lesz. Ennek az érzetnek a kialakításához azonban hosszú, alapos gyakorlás szükséges.

Ha akkor, mint növendékek már az alapoknál megtanultuk volna testünk anatómiáját és az izmok, ízületek, ínzszalagok működését, akkor nem kényszerülünk a tartáshibákat kompenzáló ösztönös táncolásra, ezáltal beindítva egy olyan láncreakciót, amelynek a következményei beláthatatlanok és veszélyesek.

Nagy szerencsém volt, amikor Hidas Hedvig igazgató kiváló érzéssel felfedezte, hogy alkalmas lehetek egy speciálisabb és magasabb színvonalú művészképző elvégzésére.

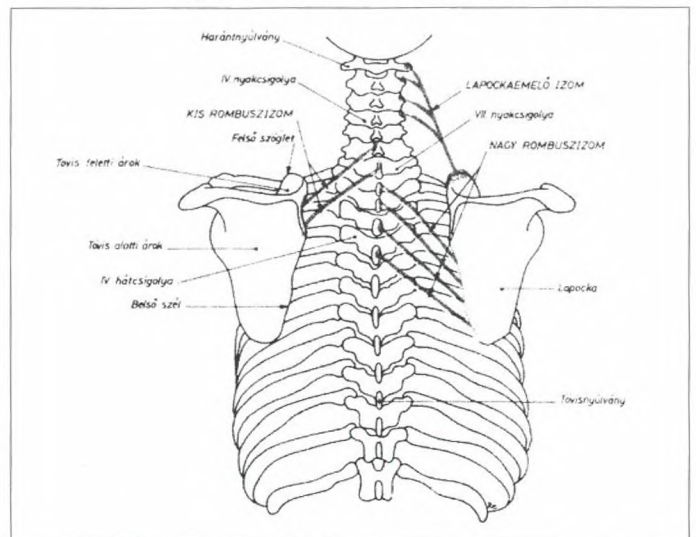
Így kerültem a Leningrádi Vaganova Akadémiára, amely a Vaganova-módszer vitathatatlan bölcsője. Itt is mellém szegődött a szerencse, mert balett-mesterem, Elena Vasziljevna Siripina lett, aki Vaganova elsőszámú tanítványa és büszkesége volt. (Az ő sztárnövendékei Natalia Makarova és Ludmilla Szemenyaka.) Hatalmas hitet, lendületet kaptam és alázatot tanultam mindazokhoz a megpróbáltatásokhoz és megmérettetéshez, amelyet egy éven át el kellett viselni. Minden tartást és koordinációt, ami nem felelt meg az ottani klasszikus balett követelményeinek, kiméltelenül és rendkívül keményen újra be kellett építeni a reflexeimbe. Emlékezetes az a Don Quijote-próba, amelyen Barkóczy Sándor is részt vett, amikor a variáció első négy ütemét mesterem egy órán keresztül ismételtette és gyakoroltatta velem, mert a bevezető port de bras nem felelt meg a balett stílusának, zeneiségének, kifejezésének, mert felületes és pontatlan volt. Diplomás táncművész létemre nem voltam tisztában az összekötő lépések fontosságával, amire a hazai balettoktatásban nem helyeztek kellő hangsúlyt. A próba fennmaradó részében Elena Vasziljevna csak az összekötő lépések csiszolásával, elemzésével, javításával foglalkozott. Akkor alakult ki bennem az a szemlélet és igény, hogy nemcsak a technikai bravúrok a fontosak, hanem a dinamikai váltások, a plaszticitás és a port de bras-

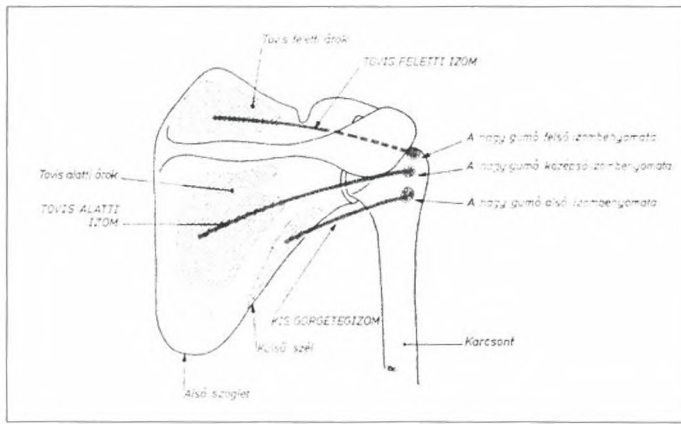
is, melyeket a hátközépből indítva, tudatosan működtetve, és nagyívű, tág mozgulatokkal vezetve válik teljessé a tánc vezetése, és válik megvalósíthatóvá az eredeti Vaganova-módszer interpretálása. Ennek köszönhetően nemzetközi balettversenyeken ismeretlenül, egymás után hat alkalommal díjat nyertem és szakmai berkekben nemzetközi elismerést kaptam az általam is képviselt leningrádi technika.

Leningrádban tanultam és értettem meg, hogy a táncművészethez a test és szellem olyan befogadó állapotának létrehozása szükséges, amely nem eseti, hanem a művészeti pálya egészét adja, a mindennapos kitartó gyakorlás folyamán. Meg kell jegyezni, hogy a volt szovjet balettművészet magas színvonalát nemcsak a kiváló pedagógiának köszönhető, hanem a kiválasztás módszereinek és a kiválasztottak oktatási rendszerének, amelyben első helyet foglalt el a tudatosan működtetett izommunka, az erőadagolás, a függetlenítés, a dinamika és az adagio és staccato pontos értelmezése és használata. Az oktatás teljes folyamatát individuálisnak láttam, mint ahogy velem kapcsolatosan is csak a személyre szóló oktatás volt eredményes és hatékony.

Mindez a megszerzett tudás teljesedett ki 1972-től 1982-ig, amikor, mint az Operaház magántáncosa, az akkori klasszikus és modern repertoár főszerepeit betanultam és eltáncoltam. Látókörom és

A hát izmai (hátról nézve).
Kis és nagy rombuszizom és a lapockaemelő izom

A váll izmai (hátról nézve).
A tövis feletti, a tövis alatti és a kis görgetegizom

szemléletmódom a nemzetközi balettversenyeken és külföldi gálákon egyre gazdagodott. Ekkor fedeztek fel a külföldi társulatok vezetői is. Ezt követően 1992-ig a bécsi Staatsoper állandó vendégművésze voltam, további Van Manen-, Kylián-, Nurejev-koreográfiákkal színesedett a repertoárom. Húsz év alatt évenként átlagosan 100-120 előadás főszerepét táncoltam el. Mindez csak úgy volt lehetséges, hogy sajátommá vált az az elméleti és gyakorlati tudás, amikről ebben a tanulmányban írok, és remélem, hogy a képességfejlesztés metódusát a Táncművészeti Főiskolán elméletben is és gyakorlatban is kiegészítő technikaként mielőbb alkalmazni fogják.

2. Az ízületek izolált kidolgozása

A klasszikus balett alaphelyzete, az *en dehors* az eddigi felfogásban a lábírók 90 fokos kifordításával történik. Anatómiai ismereteim és saját tapasztalataim alapján állítom, hogy combtöből indítva kell kifordítani. Az ízületek kidolgozásáról részletesen e dolgozat II. fejezetében „A felsőtest tudatos kidolgozása és használata a klasszikus balett oktatásában” című részben írtam (lásd: *Táncművészet*, 2003. 3. szám, 35-36. oldal - A szerk.).

A balett szempontjából az *en dehors* helyzet létrehozásához a hosszú combnyak és a sekély ízületi vápa a legideálisabb - ezt a tényt röntgenfelvételekkel szemléltette dr. Máty tanár úr.

Az egyoldalú kifelé gyakorlás a csípővápának és a combfejnek csak a külső felszínét koptatja, míg a befelé

gyakorlás megmunkálja a belső felszínét is. Ez biztosítja a gömbízület teljes mozgáspályájának kidolgozását.

3. Az ellentétes oldal kidolgozásának fontossága

Ha az *en dehors* helyzetet csak egy irányban működtetjük, akkor egy idő múlva már nem tudjuk a kívánt erőt kifejteni. Ha azonban az ellentétes irányt ugyanolyan intenzitással gyakoroljuk ki a szimmetria elvének érvényesítésével, akkor megelőzhetjük az ízületek túlnyújtását, túlterhelését, akárcsak az ebből eredő kopásokat és sérüléseket.

A növendéket már kezdetől fogva a szimmetria elvének megfelelő gyakorlatok beidegzésével kellene oktatnunk. Ekkor nyerhető olyan alapfelkészültség, amelyre biztonsággal építhetők fel azok a technikai elvárások, amelyek a Vaganova-módszer szerint már a IV. évfolyamtól kezdődnek. Amennyiben a képességfejlesztés elvének megfelelően az ellentétes oldalak nincsenek megerősítve, mint „alap”, akkor a művészképző nehéz technikai elemei nem képesek szabályosan működni a Vaganova-módszer elvárásai szerint. Nevezetesen az erőtlen háttartásokra gondolok a nagy ugrások közben és a leérkezéskor. Külön öröm, ha egy alapvetően tehetséges növendék ösztönösen, „formabontva” mégis megvalósítja valamelyik technikai bravúrt, de ez sajnos mindig esetleges lesz, és az újbóli ismétlések során kiderül, hogy nem tudatosan meg-alapozott és végrehajtott technikáról van szó.

A tudatos művészi munka példaként említem meg Sofiane Sylve balerinát, aki a Magyar Állami Operaházban hat, egymást követő előadás mindegyikén ugyanazon a magas technikai színvonalon és rendkívüli magabiztossággal táncolta el A hattyúk tava Odette-Odilia főszerepét. Ő birtokában van mindannak a tudásnak, ami nélkül elképzelhetetlen ma ezt a rendkívüli igényes és nehéz technikai és művészi feladatot sorozatban, világszínvonalon eltáncolni. Öröm volt nézni, hogy miként működtette az önkontrollt, mint uralmat önmaga felett, mindezt a légzéstechnika mesteri alkalmazásával együtt. Mindvégig az volt a benyomásom, hogy a szükséges feszültséget olyan mederben tudta tartani, amely nem lépte át a mértéket, és ettől volt rendkívül expresszív és művészi az egész produkció.

Legutóbb budapesti vendégszereplése alkalmával balettmesteri minőségemben érdeklődtem: milyen módszerrel érte el ezt a fantasztikus eredményt. Annak ellenére, hogy ő kivételesen egyéni tehetség, tapasztalatai nagy segítségére lehetnek a növendékeknek és a balettmestereknek egyaránt.

Legnagyobb döbbenetemre elmesélte, hogy *születetten lordózisos tartása volt*. Ennek korrigálására a rendszeres tréning mellett először földön fekvő, leszorított ágyékszakkal kellett a lábmunkát gyakorolnia. Ez keserves, hosszú folyamat volt. Amikor a hátgerinc kiegyenesítését segítő has- és háizmok izomtónusát megérezte, még visszatértek a régi reflexek. E módszer mellett, tovább erősítve a hiba kiküszöbölését, háttal a falnak állva kellett gyakorolnia a plie-keket, a passákat, tandu-helyzeteket és port de bras-akat. A módszer embert próbáló, de ha a szemléletmódot el-sajátítjuk, a látszólag alkalmatlannak tűnő testekből is tudunk megfelelő alapot biztosítani a szigorú Vaganova-technika el-sajátításához. Ezzel is, és a továbbiakban is megerősítést nyert az a teóriám, mely szerint Golovina mesternő olyan tréninget adott, amely a medencén belüli központ, vagyis a horpaszizom megerősítésére vonatkozott, és az ellentétes oldal szakszerű kidolgozását tartotta fontosnak. Ezek a mód-

szerek elérték céljukat, ezt Sofiane Sylve kifogástalan technikája és művészi előadásmódja is példázza.

Tapasztalatom azt mutatja, hogy az a növendék, vagy művész, aki rengeteget gyakorol, de nem képes ezeket a hibákat tudatosan kontrollálni, vagyis hiányzik a tudatosság egésze, mégsem jut előbbre, mert sajnos rossz technikát tanult meg. Ilyenkor már rengeteg időt és energiát vesz igénybe a hibák kijavítása. Bármilyen fárasztó az önkontroll és tudatosság kialakítása és működtetése, mégis csak ez vezet el a célhoz, mert ha egyszer s mindenkorra megtanulja az erő helyes adagolását, a gyakorlatok precíz kivitelezését, a szemléletmóddal a jó erőnlét miatt lényegesen lecsökken a fáradtság érzése.

4. Az individuális, mint a klasszikus balett oktatásának egyik legfontosabb szegmense

A balettktatásnak személyre szólóan a növendék testéből kell kiindulnia. *Ne a tananyag határozza meg a tanítási módszert, hanem a gyerekest alkalmazása* - egyenként, személyre szabottan! Meg kell tanítani, hogy miként működik a saját teste, születetten milyen testi adottságokkal rendelkezik, mik az előnyök és hátrányok, hiszen egy tág, laza ízületű kisgyermek éppen olyan védtelen lehet a saját jó adottságaival szemben, ha az szakszerűen nincs megerősítve. Ebből is látható, hogy kiegészítő gyakorlás szükséges; tehát ebben az esetben például erősítő gyakorlatokat kell alkalmazni. A kötött izomzatú növendék esetében viszont lazító és nyújtó mozgulatokkal érjük el a Vaganova-módszerhez szükséges izomrendszer fejlesztését. A kötött vagy a laza izomzatú növendéknek éppen úgy képesnek kell lennie a klasszikus balett el-sajátítására, ha figyelembe vesszük sajátos, egyedi fizikai adottságait, fizikumát, intellektusát, szellemi kapacitását, terhelhetőségének mértékét.

Pályánkat a kezdetektől fogva csak ezekkel a kritériumokkal, feltételekkel és komplex módszerekkel szabad oktatni és művelni.

Pongor Ildikó
(Folytatjuk)

Rákóczi, avagy a magyar tanya

Egy ismeretlen Didelot-balett nyomában

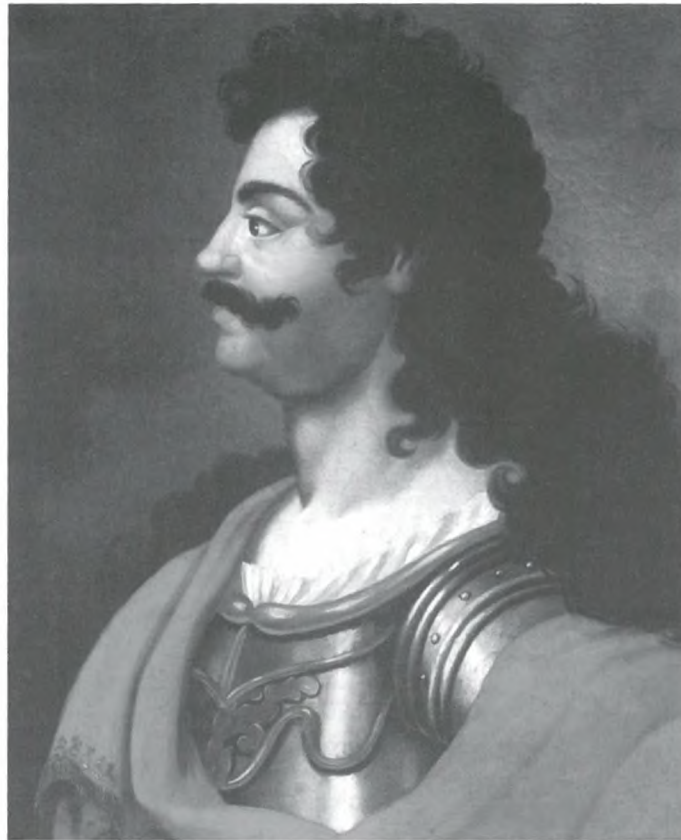
A Rákóczi-szabadságharc kitörésének 300. évfordulója alkalmából szeretném a magyar balettművészet figyelmét felhívni oroszországi kutatásaim egyik eredményére. Közismert, hogy az orosz balett megteremtését a francia szakembereknek köszönhetjük. Közülük is kiemelkedik *Charles-Louis Didelot*, a híres balettmester, aki az orosz balettművészet és a szentpétervári valettiskola egyik megalapítója lett. 1767-ben született Stockholmban és 1837-ben halt meg Kijevben. Franciaországban Daubervaltól és Noverre-től tanult, újításaival is Noverre nyomdokain járt: a cselekményes balettdráma híve volt. 1801-ben megérkezett Oroszországba, ahol a baettek hosszú sorát mutatta be. (*S. Sadie: Dictionary of Music... London, 1980., 5. köt. 203.*)

1813-ban Szentpétervárott készítette el *A magyar tanya, avagy a jeles száműzöttek* című balettjét A. Benoit zenéjével, Kondratyev díszleteivel és Babina asszony kosztümjeivel. Témáját eredetileg Sz. N. Titov *A magyarok vagy Thököly Imre* című operettjéből vette, amelyet Szentpétervárott is bemutatott. G. de Pixérécourt francia melodramájáról van szó, amely a *Tékéli ou le siège Mongatz* címet viselte, és 1803-ban adták elő Párizsban. Itt nem kevesebb, mint 430 előadást ért meg, vidéken pedig 904-et! (I. Kont: *Bibliographie française de la Hongrie, Paris, 1913., 54. old.*)

Allitóltag a szerző 150 000 frankot keresett vele. Párizs ekkor olyan mondatoknak tapsolt: „*Pro Deo et Patria! Vallásunkért és hazánk ősi jogaiért fogtunk fegyvert! Emlékezzetek rám magyarok, hogy inkább meg kell halnotok, mint e szent jelvényt, amely ügyünk igazságát bizonyítja, az ellenség kezébe engednétek.*” E patetikus kijelentés ne felejtse el velünk, hogy a

darab különös happy enddel végződik: Thököly Imre nemcsak Munkácsra jut be, hanem megveri Caraffa császári generálist is. De megkegyelmez neki, és arra kéri, hogy járjon közben a császárnál a

kócziról, aki a XVIII. század elején I. Péter orosz cár szövetségese volt. Amikor II. Ágost király lemondott a lengyel koronáról, a cár azt javasolta Rákóczinak, hogy fogadja el azt. A lengyelek és a cár felkérésére különböző

II. Rákóczi Ferenc portréja
– Kährgling festménye Pesten, 1812
(Ezt a portrét a Zempléni Múzsza című folyóirat
III. évfolyam 3. számának címlapjáról vettük át.
Köszönettel: a szerkesztő

magyarok érdekében. A drámát angol nyelvre is lefordították. (*Köpeczi Béla: Magyarország a kereszténység ellenése”; A Thököly-felkelés az európai közvéleményben. Budapest, 1976., 324. Az idézett szöveg Kuncz Aladár fordítása.*)

Didelot Thököly helyébe Rákóczit helyezi. Ezt a változást több ok is indokolja. Thökölyt az orosz közvélemény alig ismerte, viszont sokan tudtak Rá-

feltételekkel ezt elfogadta, így többek között azzal, hogy segít kiegészíteni I. Péter és XIII. Károly svéd király között, ugyanakkor a cár segíteni fogja a magyar háborút. Ezen az alapon kötetete meg 1707 szeptemberében Bercsényi Miklós főgenerális a varsói szövetséget. Miután 1709-ben II. Ágost visszatért Lengyelországba, a cár csak mint közvetítő tudta segíteni a Rákóczi-szabadságharcot, de eredménytelenül.

1711-ben Rákóczi a tényleges orosz segítség elnyerését remélve, az I. Péterrel való találkozás miatt ment lengyelországi rezidenciájába: Gdanskba, és a megmaradt magyar csapatokat az orosz hadsereg valóban támogatta. A rosszul végződött orosz-török háború után azonban a cár Karlsbadba utazott, majd onnan visszatérve búcsúzás nélkül vált meg a fejedelemtől. Rákóczi ezek után is tartotta vele a kapcsolatot: 1713-tól XIV. Lajos udvarában élt, de 1715-ben visszavonult, és két éven át Grosbois-ban, a kamalduli szerzetesek Kolostorának lakója volt. I. Péter 1717-ben meg is látogatta őt a kamalduli szerzeteseknél. Ezután többszöri levélváltásra került sor az orosz udvar és Rákóczi között. Amikor I. Péter 1725-ben meghalt, Rákóczi I. Katalin cárnőnek a következőket írja: „*A keresztény köztársaság méltán gyászolja I. Pétert, aki a legnagyobb monarchái között.*” A fejedelem Vallomásai-ban is megemlékezik róla, mégpedig nagyon is pozitívan. (*Köpeczi Béla: A Rákóczi-szabadságharc és Franciaország. Budapest, 1966. és ugyanő: A bujdosó Rákóczi. Budapest, 1991. a megfelelő helyek.*) Bár távoli történésekről van szó, nem kétséges, hogy az orosz diplomaták és a politikai elit emlékezett ezekre az eseményekre.

Didelot másik forrása az 1739-ben Hágában megjelent *Histoire des révolutions de Hongrie* (A magyarországi forradalmak története), amely tartalmazza Brenner Domokos apát történeti áttekintését, a kiegészítési kísérletek anyagait és magának Rákóczinak az *Emlékiratait*. A balett szerzője nem az ebben a munkában szereplő Rákóczi nevet említi, hanem a korabeli újságokban és pamflettekben szereplő *Ragotzkít*, tehát annak lengyelesített változatát.

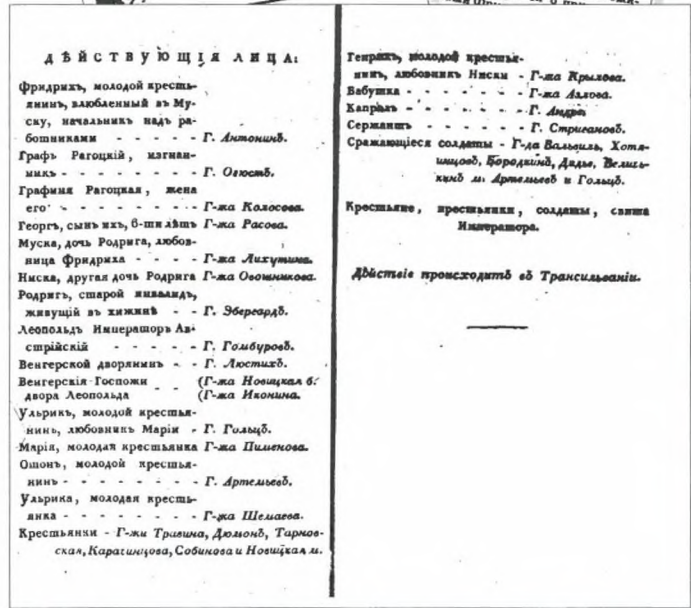
Feltehető, hogy Didelot olvasta az említett könyvet, vagy legalábbis hallotta Rákócziról. Miután közönsége maga is értesült erről a névről, a közös érdeklődés hozta magával ezt a változtatást.

Didelot balettjének a szövege megjelent 1817-ben Szentpétervárott, 1819-ben Moszkvában, A. P. Glus-

kovszkij előadásában, és 1820-ban G. Steindl megjelenítésében Arjolban. Oroszországban utoljára 1853-ban mutatták be. (Ju. Szlonyim-szkij: Didlo (Didelot). Leningrád-Moszkva, 1958. 236.) A moszkvai előadás szövegét nem láttam, de a szentpétervári Szaltikov-Scsedrin könyvtárban megvan a szentpétervári és az arjoli kiadás.

A szentpétervári szöveg bevezetőjében Didelot elmondja, hogy ki volt „Ragotzki gróf”. Megemlíti a Wesselényi-összeesküvést és Thököly harcait. A fejedelmet „száműzöttek” tartja, aki feleségével és fiával menekül. Dicséri azokat, akik igyekeztek őt és családját megoltalmazni. A császári katonák azonban körülveszik a családot és Rákóczi kibékül a császárral. Mint látjuk, Pixercourt esetében Thököly, most Didelot esetében Rákóczi „békül meg” a császárral! Úgy tűnik, hogy sem Napóleon, sem a cárok nem fogadták szívesen a kitaró felkelőket.

Az egyes jeleneteket ismeretve, Didelot előadja, hogy „Ragotzki” családjal együtt egy erdőn keresztesül menekül. Egy érv inkeridus befogadja, akinek a lányát a császári kato-

Az eredeti szentpétervári „buletin” néhány oldalának másolata – A szerző tulajdona

nak megkínózták. A „gróf” a bátor ellenállás ellenére a császári csapatok kezébe kerül. Kész azonban kiegyezni a császárral és ilyen módon a balett boldog jelenettel fejeződik be.

Szlonyimskij említett könyvében idézi az angol sajtó véleményét, amely beszámol a szentpétervári előadásról, ahol a balettet inkább pantomimnek tartják, és kiemelik drámai jellegét. A *Morning Chronicle* 1813. április 25-én azt írja, hogy Didelot *pas de deux-je* kitűnő, szerinte „magyaros” jellegű.* Az orosz lapok is dicsérik az előadást, hangsúlyozva, hogy tárgyát a „való életből” vette, kerülül az anakreoni műfajt, és egyesek Cherubini társadalmi operáihoz hasonlítják. (Szlonyimskij, 77. 119–121.)

Mint látjuk, Didelot balettjét több, mint fél évszázadon keresztül mutatták be Oroszországban. Ez önmagában is arra figyelmeztet, hogy a balett segítségével a Rákóczi-név széles körű elterjedésnek örvendett. Bemutatjuk a szentpétervári szöveg néhány oldalát, hogy a magyar közönség is ismerje meg ezt a jeles alkotást.

Köpeczi Béla

*Nagy örömmre szolgált, hogy Köpeczi Béla volt szíves közreadni azokat az általa felkutatott tánc történeti adalékokat, amelyek az egész magyar kulturtörténet számára igazi kuriózitással bírnak.

Az adatellenőrzés örökké kötelező penzumától hajtva, még inkább a történeti kíváncsiságtól indítva nyomába is eredtem Köpeczi Béla rendkívül értékes és érdekes tanulmányának. Didelot-t egyébként is „szeretem”, szívesen tanítottam is - persze csak érintőlegesen mint Noverre-követőt - hajdani tánc történet-óráimon a Magyar Táncművészeti Főiskolán.

Elsőként az egyetlen magyar nyelvű Balettlexikont ütöm fel, a Horst Kögler-félet. Meglep, hogy Didelot-nál megtalálom a szóban forgó balettet: *A magyar kunyhó* (!) címmel, 1813-as keltezéssel. A „tanya” valószínűleg fordítási-értelmezési okok miatt változott „kunyhóvá”, amely bár hasonló millióra utal, de semmiképp sem sejteti a cím mögött rejlő „fejedelmi” tartalmat...

A zeneszerző nevével azonban „Venua” áll, míg Köpeczi Béla *A. Benoit*-t ír. Ekkor kezdem tüzetesebben szemügyre venni a szintén Köpeczi által rendelkezésemre bocsátott orosz balettszűzét. Látom, hogy itt is *Venua* áll, cirill betűkkel. Észreveszem a dátumot is: 1817, amelyről Köpeczi is írt. De vajon miért nem 1813 az évszám, ha már egyszer ekkor mutatták be Szentpétervárott?

Köglernél Didelot pályaképeinek leírásakor az szerepel (és ezt Köpeczi is megerősíti), hogy a francia balettmester-koreográfus 1801-11 között működött Szentpétervárott, majd Londonba ment, és 1816-tól újra Szentpétervárra tért vissza. Kérdés, hogy akkor 1813-ban hogyan készíthette orosz földön *A magyar tanyát*? Valószínű, hogy Londonban tartózkodott állandóan, gondolom, de néhány orosz meghívásnak mégiscsak eleget tett... Csakhogy az is feltűnő, hogy miért foglalkozott egy angol

lap egy orosz bemutatóval szinte naprakészen... Hiszen, balett-rajongás ide, vagy oda, a XIX. század legelején ez azért nem volt igazán magától értetődő...

Az orosz nyelvű *Balett Enciklopédia* (1981. kiadás), amely bár nem hosszan, de a mi lexikonunknál sokkalta kimerítőbben foglalkozik ezzel a Didelot-balettal, ekkor újabb meglepetésekkel szolgál, és pontosan erre a problémára ad választ. Eszerint „*A magyar tanya, vagy a jeles száműzöttek*” című balettet – négy felvonásban – *Didelot* 1813-ban *Londonban* mutatta be (!), és csak *1817. december 17-én Szentpétervárott*. Ez így – Didelot pályáját nézve – is sokkal valószínűbb, miközben arra is magyarázatot ad, hogy a rendelkezésünkre bocsájtott, s most mellékeltem orosz szöveg miért 1817-ből származik. Azért, mert ekkor készült, épp az oroszországi premier alkalmából!

Végül még néhány adat az Enciklopédiából a többi alkotót illetően: kiderül, hogy a londoni ösbemutató zeneszerzője valóban *Venua* (a „Benoit”-név fordítások következtében előforduló elírás lehet, az orosz V = B azonossága miatt). A „*Venua, Frederick Marc Antoine*” címszónál még azt is megtudom, hogy ő egy francia zeneszerző és karmester, aki Párizsban született és 1803-tól Londonban élt. Didelot számára baletteneket is szerzett. 1812-ben négy balett címe szerepel, 1813-ban kettő: közülük a második *A magyar tanya*... A szócikkben itt is említésre kerül, hogy ugyanezt 1817-ben Szentpétervárott is bemutatták!

Külön érdekesség, hogy *A magyar tanya*... Gluskovszkij-féle moszkvai bemutatójánál az Enciklopédia jelzi, hogy „Didelot nyomán” készült. Innen tudjuk meg azt is, hogy Rákóczi-t maga Gluskovszkij formálta meg, míg Rákóczi-nét Gluskovszkij balerina-felesége.

Kaán Zsuzsa

Látogassa Ön is a Táncművészet új honlapját!

TÁNC

m ű v é s z e t
d a n c e a r t

web: www.tancmuveszet.hu • www.danceart.hu

A TÁNCMŰVÉSZET internetes honlapjának fenntartója és támogatója:

VIZION SZÁMÍTÁSTECHNIKA ÉS INTERNET • Mobil: 06-30-25-29-255

Teljes biztonságban akarom tudni azokat
akik a **legfontosabbak**
számomra

2002-ben bevezetésre került az élet-, baleset- és egészségbiztosítási elemekből álló csoportos személybiztosítási termékünk. Ezzel a biztosítással a munkáltatók kedvező áron - az adózási szabályok nyújtotta előnyöket is kihasználva - értékes többletjuttatásban részesíthetik munkavállalóikat, és bármilyen váratlan baleset, betegség vagy tragédia esetén azonnali anyagi segítséget nyújthatnak munkatársaik vagy családjuk számára. Keresse Füzy Endre kollégánkat, aki személyes tanácsadással segíti döntésében. Füzy Endre: 30/2852774

A hazai piac vezető biztosítójaként és az Allianz Csoport tagjaként az életbiztosítások területén is azon dolgozunk, hogy az Ön és családja javára kamatoztassuk a csoport több mint 75 országban összegyűjtött befektetési tapasztalatait, nemzetközi szaktudását. Termékeink nem mások, mint az Ön személyes igényeire nyújtott megoldások. Bizonyított hozam teljesítményünk, a különböző élethelyzetekhez igazodó díj-fizetési lehetőségeink és változatos szolgáltatásaink az életpálya minden szakaszán gondoskodnak az Ön és szerettei biztonságáról. **Allianz Hungária életbiztosítások – Együtt, szövetségben**

Allianz
Hungária

Társaságunk „A legmegbízhatóbb márka Magyarországon”. (Reader's Digest reprezentatív kutatás 2003. biztosítói kategória)

www.allianz.hu

06-40-421-421

Acosta meghódítja Londont

Fotó: Laurie Lewis

A klasszikus balett történetében nem az első eset, hogy nagyon szegény mezítelű kisgyerekből elismert, kiemelkedő táncos lesz. Ilyen volt saját édesapám, Nádas Ferenc története, valamint a világ legismertebb táncművésze, Rudolf Nurejevé. Most egy új csillag jelent meg, aki hasonló környezetből érte el, hogy ma ő a balettvilág egyik legjelentősebb klasszisa.

Carlos Acosta, kubai születésű művész, akinek nevéből júliusban visszhangzott London. Acosta már évek óta a Royal Ballet sztárvendége, ahol is végigtáncolta

a nagy klasszikus szerepek sorozatát. Most azonban két kirándulást tett a klasszikus balett világán kívül. A BBC egy portréfilmet készített róla az illusztris *Imagine* című sorozatban, ráadásul saját koreográfiával, méghozzá teljes estét betöltővel, mutatkozott be Sadler's Wells színházban.

A dokumentumfilm, azaz a művészportré legizgalmasabb része, amikor Acosta táncol. Legyen bármilyen részlet a klasszikus vagy neoklasszikus repertoárból, az a technikai felkészültség és precizitás, amellyel ez a táncos rendelkezik, egészen elképesztő. Néhanyszor lassított felvételen látjuk, és Carlos mozgásának nincs olyan másodperce, ahol a vonal nem tökéletes és nem száz százalékosan plasztikus. Aztán az a meglepetés derül ki, hogy mielőtt átadta magát a klasszikus balettnak, a *break-dance* technikáját is elsajátította. Ez a táncműfaj, amely a *diszkókban* és az utcán fejlődött ki, az akrobatikus szaltókat és a fejen való pörgést is magában foglalja. Ha nem láttam volna, nem hittem volna el, hogy a mi *premier danseur*ünk ezt is tudja! A film részleteket is mutat a munkafolyamatból, ahogy Acosta említett új táncjátékán dolgozik, a táncrészletek között pedig a film rendezőjével beszélget. Úgy érzem, itt a riporter a filmet,

ok nélkül, kicsit melankolikusra hangolta: Carlos megmutatja a szegény negyedet, ahol született, ahol az utcán futballozott, arról beszél, mennyire két más kultúra között él, és ennek nehézségeit firtatja. Összehasonlítja kubai gyerekkorát a balettszínházak világsztárjainak életmódjával, és azon búsul, hogy ma már igazán egyikben sincs otthon. A szavaiból egy szimpatikus, érzékeny és öntudatos művészt ismerünk meg, aki úgy érzi, hogy a klasszikus balett határai kezdenek kissé szűkek lenni a számára.

A portréfilm szerencsésen időzített bemutatása a BBC-ben közrejátszott abban, hogy az Acosta-bemutatóra és kéthetes előadásorozatra minden jegy elkelt a Sadler's Wells színházban. A táncjáték címe *Tocororo*, amely a főhős nevét jelenti. Témája vázlatos önéletrajz. Egy kisiú (Acosta unokaöccse táncolja) elbúcsúzik édesapjától és szülőfalujától, hogy szerencsét próbáljon a nagyvárosban. Mikor Havannába érkezik (ekkor már a felnőtt Acosta veszi át a szerepet), különböző kalandokon megy keresztül. Találkozik a szerelemmel, és mikor úgy tűnik, célba ért, zsákutcában találja magát. Kérdés, helyes volt-e elhagyni otthonát és gyökereit? Érdemes-e a sikerért ilyen nagy árat fizetni? El kell döntenie, mi fontos az életben!

Ezeket a kérdéseket és válaszokat Acosta mind a kubai ritmusok és a tánc nyelvén mondja el. Táncstílusok keverednek, beszédrel, énekkel, néha meglehetősen összevisszaságban, de a társulat elsőpró lelkesedése magával ragadja a nézőket. A libretto és a koreográfia Acosta munkája. Nem kis feladat, hiszen a főszerepet is ő táncolja. Vannak hiányosságok és egyenetlenségek, a prózai színészno jelenléte például leállítja a cselekményt és sok gesztus, szituáció ismétlődik. Azonban kétségtelen, hogy Acosta rendelkezik koreográfiai tehetséggel. Nemcsak a klasszikus szólókat és a ketősöket oldja meg sikerrel, de tömeget is tud mozgatni.

ló kubai táncokban, Tocororo csak balettozni tud. A lány meg akarja tanítani a nagyváros mozgásaira, de ő ehelyett csak gyönyörű developékat és arabesque-eket vág ki. A többi fiatal kineveti. A közönség sejti persze, hogy eljön majd a pillanat, amikor Acosta „bedobja magát” a kubai fergetegbe. Ez meg is történik, és hogyan!

Mindegy, hogy Acosta klasszikus szólót táncol vagy modern dzsesszt, amikor a színpadon van, csak őt lehet nézni. A közönség érzékeli, hogy egy igazi sztár táncol a színen. Ugrásai meghazudtolják a gravitáció tényét, forgásai a fizika szabályait. Képes számtalan gyors *tour*

Carlos Acosta pályájának magyar vonatkozása is van: menedzsere öt éve a Londonban élő *Bánki Zsuzsa*, aki ezt mondja róla: „Carlos már öt évvel ezelőtt tervbe vette ennek a balettnak az elkészítését, és amit Carlos eltervez, azt keresztülviszi. Nemcsak nagyon tehetséges, de hisz magában, és képes terveit összpontosítani is. Manapság úgy érzi, hogy ki szeretné szélesíteni a klasszikus balett mekkáit.”

A *Tocororo* megalkotásával sokat bizonyított Acosta. Am, mivel az ő képességeivel rendelkező klasszikus táncos kevés van, remélem, hogy a nagy siker ellenére, nem adja fel a vendégszerepléseket

A tánckar egy modern kubai együttes, a *Danza Contemporanea de Cuba* tagjaiból áll. Ez az együttes 40 éve alakult azzal a céllal, hogy kialakítson egy egyedi stílust, egyesítve az Afro-Hispanic és Karib-tengeri elemeket, modern tánc technikával. A fiatal együttes tökéletesen szolgálja Acosta történetét és a színpadon játszó őt zenevel együtt frenetikus hangulatot teremt. A zeneszerző Miguel Nuñez bár klasszikus zenében is képzett, legnagyobb sikereit a dzsessz és a karib zene fúziójával aratta.

A női főszerepre Acosta a Kubai Nemzeti Balettből hívott vendéget, az üde és technikailag képzett *Veronica Corveas* személyében. A kettősök különösen bájosak, és sok humorral rendelkeznek. Hősünk nem illik bele a nagyvárosi fiatalok társaságába. Ez táncnyelven azt jelenti, hogy míg az együttes kiéli magát a csipőt rázó frenetikus szambában és hason-

után lelassítani a forgást, és a végén féltalpon befejezni, a pózt másodpercekig tartva! Ilyet eddig csak a jéppályán láttam. De engem nem a briliáns technika ragadott meg legjobban, hanem Acosta *humora*. A klasszikus balett „hercegei” ritkán rendelkeznek humorérzékkel, kissé túl komolyan veszik magukat. Ez Acostára nem vonatkozik. Amint teljes makacssággal elővezeti az *attitude*-öket és *tour en l'air*-eket a többiek nagy mulatságára, az ellenállhatatlanul vicces és bájos.

olyan együttesekkel, mint az *American Ballet Theatre* és a *Royal Ballet*, amelyek biztosítják a művészi színvonalat. Közben persze élvezheti a szambát, ahogy mi élveztük, amikor a londoni előadásorozat végén a táncosok és a zenészek „conga sorban” lejöttek a színpadról, és táncba hívták a közönséget is. Így vonultunk ki mind a színház előcsarnokába, tánclepcsőben, ahol még egy ideig folyt a buli. Hát ilyet se láttak még a *Sadler's Wells*-ben!

Nádasi Myrtil

Jubilee!

Las Vegas legklasszikusabb show-ja

Két évvel ezelőtt már kétrészes cikksorozatban számoltam be las Vegas-i táncélményeimről. De csakhamar kiderült, hogy lényeges események maradtak „látóköron kívül”. Az elmúlt számban részint ez pótoltam azzal az interjúval, amelyet Bruce Steivel úrral, a Nevada Ballet Theatre művészeti igazgatójával készítettem.

Bruce Steivel, bár csak néhány éve él Las Vegasban, mostanára már nemcsak vérbeli város-lakó lett, de szinte a helyi szokások rabja is. Ezt úgy kell érteni, hogy bár igazi és egyetlen szerelme a balett – tudjuk: egész pályája erről szolt a múltban és erről szolt ma is –, azért az elsőosztályú revüt vagy az ötcsillagos showt is szívesen nézi.

**– Van kedve megnézni a Jubilee-t? – kérdezi.
– Persze, hogy...
– Mert ha tudni szeretné, milyen az igazi, klasszikus las Vegas-i show, akkor ezt látnia kell!
– invitál ellentmondást nem tűrő kedvességgel.**

Legyen hát! Irány a „Bally’s”! Naponta amúgy is látom a hatalmas reklámot: „Jubilee!” – nézzük meg hát „belülről is”! A Bally’s Hotel és Kaszinó multireklámja azonban – ezt a korábbi fotók is igazolják –, két év óta nem is változott. Hogyan? Nem cserélődik a műsor, mint például a párizsi Moulin Rouge-ban? Ott évenként változik, míg a hajdani Friedrichstadt Palace-ben két-háromha-

vonta játszottak mást. Bruce Steivel könnyedén elmosolyodik, majd nyomatékkal mondja: „A Jubilee-t 1981 óta játsszák változatlanul!”

Ettől kezdve nem kérdezek semmit... De nem is kell, mert amint belépek az Erkel Színház-nagyságú, hatalmas nézőterre, megérték mindent.

A Jubilee! óriás színpadán, amelynek méretei pontosan akkorák, mint a szabályos futballpálya fele (!), nem csoda, ha 1981. július 30., azaz a világpremier óta nem változott a műsor. Itt ugyanis a színház minden négyzetcentimétere ezt a programot szolgálja. Itt csak a száz és száz lány újul meg, cserélődik ki, hogy mindig fiatal, üde és pompás gör-lök serege kápráztassa el a nézőket. Semmi kétség! A Jubilee! valójában semmiben sem különbözik az eddig Párizsban, Miami-ban vagy New Yorkban látott táncos show-któl – s stílusát tekintve még a mi parányi Moulin Rouge-unkat és a hajdani Maximunkat is idesorolhatnám gyorsan. Hacsak abban nem, hogy itt minden gigászi, mondhatni, „ultra” és „multi”-méreteket ölt. Mindenből sokkal több van, mint másutt, minden sokkal csillogóbb, sokkal gazdagabb, dúsabb, fényesebb.

Mindez a ragyogás és pompa a híres showman: Donn Arden ötlete volt. „Miként Steven Spielberg a mozivásznat választotta, Arden úr a színpadot.” – írja a műsorfüzet. A Jubilee! valóban az ő szezonokon átívelő, marandó alkotása. És nemcsak azért, mert egy-egy alkalommal bárkinek a világon külön-

Donn Arden

leges élményt teremtő, pompás szórakozást kínál, hanem mert annyi benne a pénz, s hozzá annyi az ötlet és a tökéletesen kivitelezett színpadi megoldás, hogy értelmetlen volna bármi másra kicserélni. Attól tartok, a Jubilee! még jó néhány évtizedig mehet jelenlegi állapotában anélkül, hogy bármit is változtatni kellene benne! Kommersz, de profi! Ez vitán felül áll.

A 16 perces Showtime! című nyitóképet, ami egyértelműen a Broadway-t idézi képzeletünkbe, a szolistákon és énekesen kívül 100 tagú (!)

táncok adja elő. Valóban impozáns, hiszen csak a szereplők a hat tételből álló szám folyamán annyiszor öltöznek, hogy közben több mint 2000 kosztümöt viselnek!!!! A lányok kalapjait, fejdíszait és ruháit a műsor folyamán toller-dők és strasszok százazrei díszítik... Több mint 1000 a száma a fő és mellékszereplők számára külön, egyénileg tervezett jelmezeknek. Nem is beszélve a táncok uniformizált, de ettől még ugyancsak tökéletesen testreszabott, izléses táncosztümjeiről, amelyek szintén az eredeti tervek szerint készülnek újra, ha szükséges.

Így már el lehet képzelni, és el is lehet hinni, hogy csak a premier kosztümjei 3,5 millió dollárba kerültek majdnem negyedszázaddal ezelőtt! Akkor vajon mennyibe kerülhetnek most?

* * *

Mi hát a Jubilee? A három szintes színpadon végigtáncolt, ragyogóan megvilágított táncszámok sora – a neonfényszalagokkal, lámpacsóvakkal, szikrázó lépcsőkkel és fénylő alagutakkal izgalmassá tett „élő diszletek” között. Páratlan látványosság: amelyet lélegzetelállító jelenetek, saját

kifejezéssel élve: látványstoriák szakítanak meg. Ugyanis két jól ismert történet is megelevenedik a show-ban: az egyik a bibliai Sámson és Delila, a másik a Titanic története.

„Meggabonázó, elragadtató, szédítő” – így szól a Sámson és Delila-jelenet szlogenje a műsorfüzetben. Elénk tárul az egzotikus kelet, a filiszteusokkal, a gyönyörű rabnókkal, Delilával és az ismeretlen óriással. A fényes királyi lakoma során Delila szerelmi kettősben (egyértelműen a klasszikus balett és az esztrád keveréke) meghódítja, de el is árulja Sámson. Elfogják, föld alatti börtönbe zárják, ám a lasvegasi „átitratban” Sámson ereje visszatér, s a szerelem diadalmaskodik. Csak a birodalom omlik össze...

Ezt az impozáns színpadi attrakciót – hajlékony akrobaták pár perces betétszáma után – máris a második látványstoriát: a Titanic követi. Az utasok érkezése s az indulás pergő epizódjai után a hajó különböző termeiben vagyunk, ahol a korabeli táncok királynője: a cakewalk is sorra kerül.

Diszlet diszletre, helyszín helyszínre vált. A fotók alapján rekonstruált viktoriánus stí-

lusú, elegáns nagy szalonban tartják a Guggenheimek és Astorok bálját, de „odakint”, a fedélzeten is mindenki remekül szórakozik. Aztán egy divatbemutató következik, „a la 'french' couture”...

Az ötödik nap (az ötödik jelenet) hozza a tragédiát: Hangszórók, korabeli telegramm-beszélgetések, elfuló hangú üzenetváltások, cikázó reflektorok, majd minden első-tétül. ...Több mint tízezer liter víz (!) árasztja el a színpadot. Két hatalmas jéghegy közeledik, szinte kettészeli az óriás hajót, amely lassan, méltóságteljesen süllyedni kezd... Csö-

nakokba mentik egymást az emberek, az utasok – korábbi vidám „ismerőseink” – kétségbeesve menekülnek. Berobban a gépház, kigyulladnak a termek... Hihetetlen a látvány, már-már valóság, sőt, robbanások, füst és sok más különleges pirotechnikai bravúr tovább hitelesíti. A záróképen az elsüllyedt hajó-maradványok komor sziluettje rajzolódik ki a sötétkek horizonton. De máris az amerikai himnusz (Yankee Doodle) táncképe: pazar kán-kán oldja a hangulatot, ezer és ezer vetített csillogással, ragyogó lányok sorával, az amerikai zászló alkotta háttérrel. Ez köti át a Titanic blokkját a következő számra.

A nyolc tételből álló káprázatos finálé után – amely a

Fred Astaire, Ginger Rogers, Cole Porter és George Gershwin iránti hódolat és tisztelegés jegyében született – Bruce Steivel még elmesél néhány kulisszatitkot. Ekkor tudom meg, hogy a *Jubilee*-t kb. három évvel ezelőtt bezárták – szüneteltették – fél évre, és horribilis pénzért, kb. 5 millió dollárért felújították a műszaki-technikai berendezéseket. A világítás és a kosztümök még pompásabbak lettek, mert több lett bennük-rajtuk az új, korszerű technológiával készült anyag és díszítés. De Steivel állítja, hogy maga a show – lényegét tekintve – semmit nem változott! A ko-

reográfiaiak is ugyanazok, a *Sámson és Delila*, illetve a *Titanic* is pontosan ugyanolyan, mint amikor először nézte meg.

– Emlékszik a szőke szólistalányra? – kérdezi. – Ó az én táncosom volt, a Nevada Ballet Theatre tagja. Tőlem szerződött át ide. Mert ez jobb pénzt hoz. A show tagjának lenni egész évben, 52 héten át jelent biztos gázsit!

És megfigyelte, milyen hosszú sor állt a pénztárnál? Az első műsorra mentünk, és telt ház volt. A másodikon is az lesz. És így megy ez estéről estére, évről évre. Ami igazán cserélődik, az a közönség.

Fotók: a „Bally’s” tulajdona (Souvenir Program)

Igen, a Jubilee-t mostanáig több mint *nyolcmillió* néző látta! S ők, ahogyan én is, visszük a jóhíret, szét, a nagyvilágba.

Mert nem tagadom: tetszett. Ez ilyen, ilyenek kell lennie.

És bevallom: sajnálom, hogy nálunk a revü, a show szinte teljesen elsovadt. Eszembe jut egy másik Sámson és Delila-jelenet a Budai Parkszínpad 1964-es előadásából. Friss-jeles érettségivel és a sikeres egyetemi felvételi-értesítés birtokában az ELTE matematika-filozófia szakára(!) ott táncoltam én is, mert imádtam, és mert pénzt kellett keresnem. *Lehoczy Zsuzsa* volt

Delila. Szinte most is hallom, ahogy tökéletesen énekel a *Sámson és Delila* című opera nagyáriáját. *Roboz Ágnes* volt a koreográfus, *Salamon Béla*, *Bessenyei Ferenc* a színész-sztárok. De hol van már mindez? Hol van már *Balogh Edina* és *Pécsi Gizi*? Ki emlékszik *Medveczky Ilonára*, *Bélavári Annára*, a táncos *Klapka Györgyre* és a többiekre?

A hatalmas idegenforgalomnak és a sziklaszilárd, gondos menedzsmentnek köszönhetően viszont *Donn Arden* álma ma ugyanolyan fényes, ha nem fényesebb, mint bármikor annakelőtte.

Kaán Zsuzsa

Eredmények a 2003-as New York-i Nemzetközi Balettversenyen

Ilona Copen, a New York International Ballet Competition igazgatónöje vezetésével június 9-29. között sikerrel zajlott le a 2003. év legrangosabb balettversenye.

Június 9-25. között 23 ország táncosai gyűltek itt össze: Perutól Törökorszáig, Oroszországtól Kubáig, Távol-Kelettől Dél-Amerikáig, hogy kipróbálhassák magukat, megmutathassák tehetségüket és a klasszikus balettben való jártasságukat versenyzőtársaiknak és a nemzetközi közönségnek. Minden nap a balettgyakorlattal kezdtek, délután 9.30-tól 11 óráig, majd három csoportban tanulták a versenyszámokat: azt a három pas de deux-t, amelyet a verseny rendezőse kijelölt számukra. A verseny művészeti vezetője az idei évben is *Eleanor d'Antuono*, a nemzetközi zsűri elnöke *Natalia Makarova* volt.

A verseny egyre izgalmasabbá vált. Ahogyan telt-múlt az idő, és közeledett a verseny záróakkordja: a Lincoln Centerben megtartandó nyilvános verseny június 25-29. között, már minden ifjú tánc- tehetség csak erre készült.

Az *Alice Tully Hall*, a Lincoln Center épülettömbjében lévő egyik óriási színházterem egyébként a balettverseny állandó helyszíne. A balettszerező közönség jó előre megváltja a jegyét, nehogy lemaradjon az élvezetes fordulókról.

Repertoár:

A bruggei búcsú – kettős *Auguste Bournonville* balettjéből; betanító és próbavezető: *Thomas Lund* és *Eva Kloborg* a Királyi Dán Balett-től.

Mazurka – *José Limon* koreográfiája Chopin zenéjére;

betanító és próbavezető: *Roxane D'Orleans Juste*, a Limon Company első táncosnöje és művészeti társigazgatója, továbbá *Carla Maxwell*, művészeti igazgató.

A bajadér – az árny-kettős *Marius Petipa* balettjéből; betanító és próbavezető: *Martine Van Hamel*, az ABT volt első táncosa.

Pedagógusok:

Deborah Wingert (hétfő/szerda/péntek)

Stephen Pier (kedd/csütörtök/szombat)

A június 29-i zárónapon ünnepi ceremónia során hirdették ki a győzteseket, a különböző medálok és díjak birtokosait. Ekkor került sor a nagyszabású gálára is, amelyen a díjazottak azt a 3 percenél nem hosszabb saját szót

is el táncolták, amelyet a kötelező három pas de deux mellé hoztak magukkal New Yorkba.

A NYIBC 2003. eredményei:

Férfiak:

aranyérem:

Cesar Morales – Chile
Ogulcan Borova
– Törökország

ezüstérem:

Kristoffer Sakurai – Dánia

bronzérem:

Jonathan Jordan – USA
Alekszej Agudine
– Oroszország

Nők:

aranyérem:

nem adták ki
Ludmila Pagliero – Argentína

bronzérem:

Victoria Jaiani – Görögország
Caitlin Valentine – USA

A különleges teljesítményért járó *Lefkowitz-díjat* az amerikai *Kathleen Breen Combes* kapta. Míg az argentinai ezüstérmes *Ludmila Pagliero* nyerte el az *Igor Yousevits-díjat* is: egyéves szerződést az ABT-hez!!!

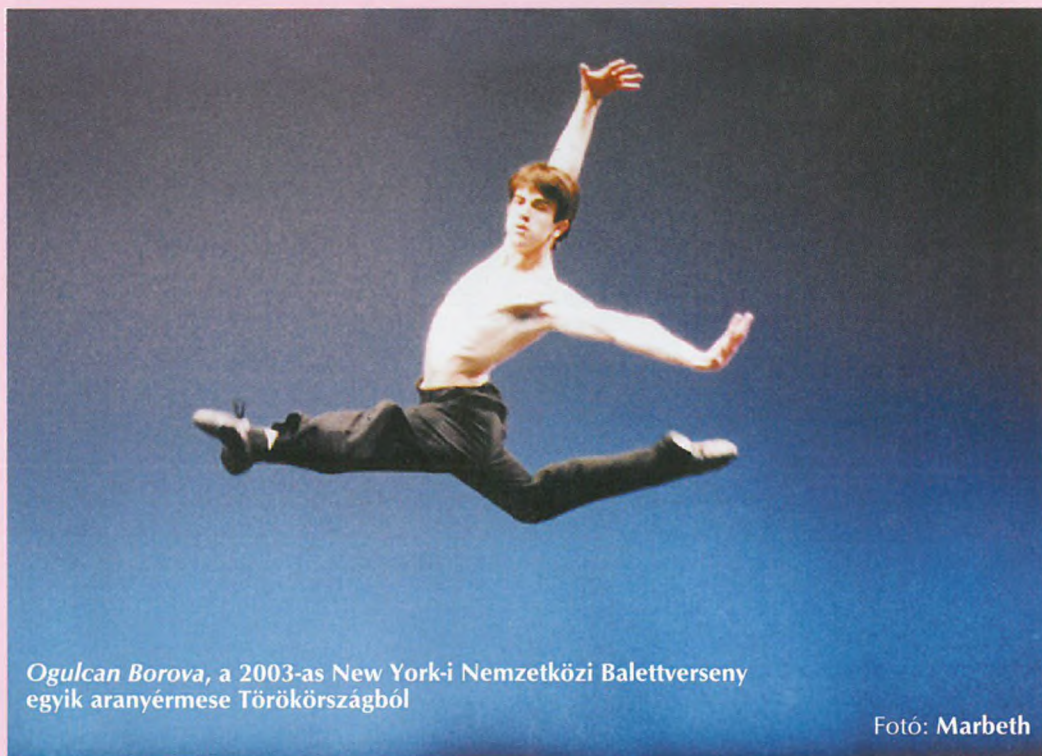
A tiszteletbeli aranyérmet ezúttal *Roni Mahler* ítélte oda, mégpedig a világhírű balerinának: *Cynthia Gregory*nek, aki 20 éven át volt a NYIBC balettmestere, zsűrielnöke és művészeti tanácsának tagja.

A rangos versenyre a világ minden részéből érkeztek balett-társulatigazgatók és a különböző TV-társaságok, elküldve képviselőiket a balettórákra és a próbákra abban a biztos tudatban, hogy ez az a hely és pillanat, ahol és amikor új tehetségeket lehet felfedezni!

Végezetül az igazgatónő *Ilona Copen* örömmel jelentette be, hogy a jövőben a NYIBC-t az eddigi három év helyett *második évben megrendezik*. Így máris kihirdette, hogy a következő balettverseny időpontja:

2005. június 6-26.

Audrey Ross

Ogulcan Borova, a 2003-as New York-i Nemzetközi Balettverseny egyik aranyérmese Törökországból

Fotó: **Marbeth**

Itt mondok köszönetet *Ilona Copen* igazgatónőnek a személyes meghívásért, továbbá *Audrey Ross*nak, a NYIBC sajtófőnökének a rendszeres tájékoztatásért és a színes fotóért. – A szerk.

A hattyúk tava Amszterdamban

A Holland Nemzeti Balett (az új évadtól már Ted Brandsen koreográfus művészeti igazgatásával) az őszi szezonban felújította az 1988-ban bemutatott *Hattyúk tavát*, Rudi van Dantzig koreográfiájával és rendezésében.

Van Dantzig nem éppen az a koreográfus, akit az ember könnyen asszociál ezzel, a klasszikus balett szimbólumává vált orosz balettel, hiszen egész életművét a holland modern (avantgarde) balettnak szentelte. A más-
hoz hozzászoktatott holland

balettközönség most mégis óriási sikerrel fogadta ezt a művet, amelyben minden van, ami egy jó klasszikus baletthez kell: szenvedély, romantika, könnyen követhető sztori, gyönyörű táncok, mesterien komponált zene, dráma, líra.

A női kettős főszerep híresen jó szereplehetőség a balerináknak. Bár vannak a koncepciónak vitatható dramaturgiai momentumai, előnye, hogy Siegfried herceg „nem-szerepéből” képes jelentős karaktert formálni. Ebben a verzióban ugyanis a

herceg hangsúlyozottan többet táncol és többet is „mond” a mese keretén belül. Az is a produkció javára szolgál, hogy a koreográfus ritkán használt, alig ismert Csajkovszkij-számokat told be a műbe. De volt miből válogatnia, hisz ismeretes, hogy Csajkovszkij annyi zenei számot írt *A hattyúk tava*-hoz, hogy abból akár két előadás is kitelne. Bár az ellenkezőjét vártam, az igazság az, hogy Van Dantzig, mint koreográfus ezúttal jobb színbe kerül, mint dramaturg. S nemcsak azért, mert a „fehér felvonást”, Lev Ivanov zseniális alkotását, többé-kevésbé megtartotta.

A társulat három felvonásban játssza a balettet. Az első, két színre osztva: Siegfried herceg születésnap partija és – ahogy Van Dantzig librettója írja – a „Találkozás Odette-tel”. Valljuk be,

sok verzióban a parti-szín meglehetősen unalmas. De nem itt, ahol a jelenet él, mert benne meglepően jól formált csoport-táncok követik egymást. A *pas de trois*t a Herceg barátja: Alexander (az orosz ősbemutató Bennoja) táncolja, és a kódához a Herceg is csatlakozik. Rasposen, a Herceg nevelője azonban sem az önfeledt táncokat, sem a barátságot nem nézi jó szemmel. (Ez a karakter is megerősödött ebben a produkcióban.)

Az eredeti Marius Petipa/Lev Ivanov-verzióban Benno szerepe vitatható ugyan: ha a Hercegnek olyan jó barátja és az ünnepségen egészen beleviszi a táncba, akkor mégis miért olyan magányos és álmodozó a Herceg, ahogyan azt Nagy Tamás kitűnően el is játssza.

Persze most már tudjuk, hogy Csajkovszkij milyen bo-

Petipa/Ivanov/Dantzig–Csajkovszkij: *A hattyúk tava*
A Holland Nemzeti Balett női balettkara a „fehér felvonásban”
Fotó: a Társulat tulajdona

nyolult, meghasadt lelkű ember volt, s ennek megértéséhez és felidézéséhez jól szolgálnak a felvonások nyitánya alatt az előfüggönyre vetített Csajkovszkij-fotók. Ezekon a zeneszerző először magabiztos fiatalként, majd egyre idősebben és gondterheltebben jelenik meg, saját kettős lelki élete és kora áldozataként...

A „fehér felvonás” tehát nem sok változást hoz. A női balettkar ragyogóan táncol, s *Yumiko Takeshima* Odetteként nagyon erős, technikás balerinának bizonyul. Bár érzésem szerint a nagy szerelemmel mintha adós maradna: táncra inkább a zene belső lelkére épül, mintsem a történetre.

Nagy Tamás, aki 1999 óta tagja a társulatnak, valószínűleg reveláció: képes egy szerepfelfogást végigvinni mind a három felvonáson. Technikailag is nagyon erős táncos; jó emelő, kiválóan forog, ugrásai szépen íveltek, táncának aurája van. Magasságával, ami a mai *danseur noblek* között is elég ritka, alkatilag is szerencsés. Régen láttam olyan biztos kezű partnert, mint őt. Muzikalitása, elegáns megjelenése fix pontja az előadásnak. Több mint „egy vezető táncos”; merném mondani, hogy művész, a szó legnemesebb értelmében.

A második felvonás, a „fekete felvonás” (Az árulás), dramaturgiailag már kissé problematikusabb. Itt Rothbart érzékelt csepürágó truppjával, a Hercegnek menyasszonyt kellene választania, de ezt megelőzi két hosszadalmas táncbetét, és lefékez a cselekmény természetes felgyorsulását. Rudi van Dantzig és koreográfus-társa, *Toer van Schayk*, aki a „karakter”, illetve, ahogy itt szerepel: a „néptáncokat” koreografálta, egy plusz- és egy – legalább is számomra – mínusz-ponttal megelőri a cselekmény viszonylag gyors logikai folyamatát.

Ragyogó ötlet, hogy a menyasszonyok táncát különböző karaktereként

Nagy Tamás,
az EuróPAS Magyar Táncdíj
2003. évi kitüntetettje a
„külföldön működő magyar táncos”
kategóriájában

Fotó: Kanyó Béla

kapjuk: a félnék, a szegénylős, a kikapós, a nemtudom-hogycsináljam-típust ügyesen meg- és eltáncolják és el is játsszák. A néptáncok is elfogadhatóak, bár a magyar tánc férfitáncosainak kosztümjei inkább kelet-ankarai janicsárokat, mint tüzés magyar nemeseket idéznek. Ha nem hallanám és ismerném a zenét, és ha nem lenne ott a szokásos karakter-sztereotípiák: csatogó csizmák, kézfejek a tarkó alatt stb., nem gondolnám, hogy ezek magyar táncok lennének. A nápolyi és a spanyol táncokkal jobb hatást sikerült elérni.

Ami viszont a mínusz-pontot illeti: a hosszú felvonásba beiktattak egy *pas de sixt*, amely önmagában néz-

ve jó struktúrájú és gyönyörű látvány, a kosztümök is pompásak, de ez legalább tizenöt perccel megtoldja az amúgy is túl hosszú produkciót. (A játékidő, két szünettel, három és fél óra, s az előadás majdnem fél-tizenkettőig tart.) A *mazúr* már a jelenet kódjában végződik, és még csak ezután következik a *Fekete-pas de deux*, Takeshima nagyszerűen előadásában. Érzésem szerint jobb *Odile*, mint *Odette*.

Az egyik érdekesség: itt nincs udvari bolond, amit a legtöbb nyugati balettkritikus úgy szeret utálni.

Óriási erősségei a produkciónak *Toer van Schayk* mesteri fantáziával megalkotott és egyszerűen gyö-

nyörű diszletei és jelmezei (kivéve persze a magyar férfi-kosztümöket). A reneszánsz ballusztrád, a tó mesei realizmusa, a palota előkelősége, e részletek, a színvilág, a kosztümök anyagai és gazdagsága – már-már a táncosok és a táncok ellenére – talán a világ legszebb Hattyúk tava-produkciójává teszik a balettet. Van Schayk a nemzetközi balett díszlet- és jelmeztervezők legjobbjaiával – az olaszokkal – egyenlőt alkotott, ha nem jobbat.

A táncosok közül ki kell még emelni a *pas de six*-ben *Boris de Leeuw*-t, aki jó pár éve magán-neurózis miatt abbahagyta aktív táncos-karrierjét. Most jó volt látni, hogy visszatért: természetes mosolya, ami itt a színpadi belső nevetetés ördöge, értelmet adott a *divertissement* fogalmának. Tánctechnikailag már most nem érzékelhetőek a kihagyott évek. Rothbartot, a gonosz varázslót *Cedric Ygnace* táncolta/alkototta, nekem túl karizmatikusan.

A harmadik felvonásról szólva, érdemes megemlíteni Alexander (Benno) és Raspsen jelenlétét, amely tompítja e felvonás szerelmi tragédiájának intimitását. Ez a felvonás a legtöbb verzióban veszít drámaiságából. Itt sikerült megőrizni az előző felvonások hatását, még akkor is, ha a szerelmesek kapcsolata tragikus véget ér. Happy end helyett (mint a mi budapesti verziókban) – és ez Van Dantzig olvasatának is sarkköve –, a Herceget belefullad a tóba. A Herceget Alexander találja meg és *Pieta*-szerű pózban tartja a karjaiban. Az viszont, ahogy *Odette* és a Herceget „báb-alteregói” e közben a mennybe mennek, megmosolyogató, sőt egyenesen neveltséges.

Csajkovszkij nagy apparátust mozgó zenéjét a *Holland Symfonia* játszotta Alexander Anyiszimov karmester vezényletével: néha túl hangosan és néha túl gyorsan. Pedig nem a tempó az, amivel le kell(ene) rövidíteni az előadást.

Hézsó István

Országos Szakmai Címjegyzék

BUDAPEST

I. kerület	?
II. kerület	?
III. kerület	?
IV. kerület	<p>Szűcs Sándor Általános Iskola A Magyar Fesztivál Balett iskolája 1047 Budapest Ugró Gyula sor 1–3. Balett Tel.: 233-2978</p>
V. kerület	<p>Classic Táncsport Egyesület – Classic Tánciskola 1056 Budapest, Sörház utca 3. Vezetők: Gaál Orsolya, Kállai Ákos Társastánc – versenytánc, argentin tangó, salsa, flamenco, hastánc, néptánc, ír sztepp, történelmi társastánc, party rock & roll, boogie-woogie, klasszikus balett, modern tánc, horton-technika, hip-hop Tel: 235-0418, Fax: 411-1171 www.classictanc.hu, posta@classictanc.hu</p>
VI. kerület	?
VII. kerület	?
VIII. kerület	?
IX. kerület	?
X. kerület	?
XI. kerület	<p>TEMI Fővárosi Művelődési Háza Tánciskolája 1119 Budapest, Fehérvári út 47. Igazgató: Urbán Gyula Táncpedagógus: Benkő Zsófia Társastáncoktatás, versenyelőkészítés a 6–13 év, ill. a 14–20 év közötti korosztálynak Tel.: 203-3868</p>

XII. kerület

Csillagszemű Gyermektáncgyűttes
 Virányosi Közösségi Ház
 Budapest, XII.
 Szarvas Gábor út 6.
 Művészeti igazgató:
Timár Sándor,
Timár Böske
 Néptáncoktatás
 3 éves kortól
 professzionális szintig
 Tel./fax: 394-5046
 Mobil: 06-309-509 137

XIII. kerület

?

XIV. kerület

?

XV. kerület

?

XVI. kerület

?

XVII. kerület

?

XVIII. kerület

?

XIX. kerület

?

XX. kerület

?

XXI. kerület

?

XXII. kerület

?

XXIII. kerület

?

Baranya megye

Kapronczai Alapfokú Művészeti Iskola
 7009 Szigetvár, Széchenyi u. 37/1.
 Igazgató: **Kapronczai Balázs**
 Műv. vezető: **Dudley Katallin**
 Néptánc, modern tánc,
 társastánc, balett

Bács-Kiskun megye

?

Békés megye

?

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Sárospataki Táncművészeti Iskola
 3950 Sárospatak, Rákóczi út 15.
 Megbízott igazgató:
Réthiné Muha Krisztina
 Néptánc, modern tánc,
 társastánc, balett
 Tel.: 06/47/315-872
 Fax: 06/47/511-349

Csongrád megye

SZEGED Szeged Táncgyűttes Alapítvány Alapfokú Művészeti Iskola
 6722 Szeged,
 Kálvária sugárút 14.
 Igazgató: **Hábina Péter**
 Autentikus magyar néptánc,
 nemzetiségi táncgyománnyok
 Tel./Fax: 06-62-422-251

Fejér megye

BODAJK Hang-Szín-Tér Művészeti Iskola
 8053 Bodajk, Petőfi S. u. 7.
 Néptánc, balett, modern tánc,
 társastánc, versenytánc
 Tel.: 06-22-410-955

DUNAÚJVÁROS ÉS KISTÉRSÉGE Violin Művészeti Iskola
 2400 Dunaújváros, Jókai u. 19.
 Klasszikus balett, gimnasztika,
 néptánc, moderntánc, dzsessztánc,
 hip-hop, társastánc, mazzorett
 Igazgató: **Puskásné Radnó Ágnes**
 Táncművészeti ág vezető:
Wünsch László
 koreográfus-balettmeister
 Tel.: 06-20-9826-568
 Tel./fax: 06-25-500-006

SZÉKESFEHÉRVÁR Alba Régia Táncgyűttes
 8000 Székesfehérvár, Malom u. 6.
 Műv. vezető: **Botos József**
 Néptánc, a magyar nyelvterület táncai
 Tel.: 06-22-312-795

SZÉKESFEHÉRVÁR Hahn-Kakasné Tombor Tímea
 8000 Székesfehérvár,
 Kelemen B. u. 85. 3/16.
 Néptáncos jelmezek készítése
 Tel.: 06-30-207-7036

Győr-Moson-Sopron megye

GYŐR Fencing TSK.
 9027 Győr, Toldi út 12.
 Vezető tanár:
Horváth Miklós
 Társastánc, versenytánc
 Tel.: 06-20-957-7461

Heves megye

EGER Egri Alapfokú Művészeti Iskola
 „Ifjú Tehetségek Műhelye”
 3300 Eger,
 Kodály Zoltán u. 5.
 Modern tánc
 Tel.: 06-36-436-106

Hajdú-Bihar megye

DEBRECEN Attitude Táncgyűttes
 Vénkerti Alapfokú Művészeti Intézmény
 4032 Debrecen, Poroszlai u. 25.
 Igazgató:
Pappné Gyulai Katalin
 Művészeti vezetők:
Vollay Enikő, Árendás Miklós
 Klasszikus balett, dzsessztánc,
 modern táncok, sporttánc,
 ritmikus sportgimnasztika
 Tel.: 06-30-963-7667

Valcer Táncstúdió
 Valcer Alapfokú Művészeti Iskola
 4032 Debrecen, Békessy Béla u. 12.
 Igazgató: **Bíró Csaba**
 Társastánc, versenytánc,
 mazzorett, formáció
 Tel.: 06-52-419-113

Jász-Nagykun-Szolnok megye

?

Komárom-Esztergom megye

?

Nógrád megye

?

Pest megye

?

Szabolcs-Szatmár Bereg megye**Qn Balett Magán Alapfokú Művészeti Iskola**

4400 Nyíregyháza, Szabadság tér 9.
Balettmester: **Feketéné Kun Ildikó**
Klasszikus balett, karektertánc,
történelmi társastánc, dzsesszbalett
Tel.: 06-42-490-872

PRIMAVERA Balettegység

4400 Nyíregyháza, Szabadság tér 9.
Balettmester, koreográfus:
Feketéné Kun Ildikó
Tel.: 06-42-490-872

Somogy megye

?

Tolna megye**PAKS**

Városi Művészeti Iskola Paks
7030 Paks, Deák Ferenc u. 9.
Igazgató: **Hartmann József**
Művészeti vezető: **Szarka Gitta**
Balett
Tel.: 06-75-510-135

Vas megye**SZOMBATHELY**

Homo Ludens Zenés Színpad
9700 Szombathely, Ady tér 5.
Musical előadások táncbetétei
(show dance, jazz balett stb.)
Tel.: 06-20-344-6957

Veszprém megye

?

Zala megye

?

Qn Balett Magán Alapfokú Művészeti Iskola

4400 Nyíregyháza, Szabadság tér 9.

Balettmester:
Feketéné Kun Ildikó

- Klasszikus balett
- karektertánc
- történelmi társastánc
- dzsesszbalett

5 éves kortól 20 éves korig

Tel.: 06-42-490-872

ATTITUDE TÁNCGYÜTTES

4032 Debrecen, Poroszlai út 25.

Vénkerti Általános Iskola és Művészetoktatási Intézmény**Mesterek:****VOLLAY ENIKŐ
ÁRENDÁS MIKLÓS**

Klasszikus balett, modern táncok,
sporttáncok, ritmikus sportgimnasztika
Gyermek-, ifjúsági és felnőttoktatás 3 éves kortól,
kezdő, haladó és professzionális szinten

Telefon (mobil): 06-309-637-667 (Vollay Enikő)
Iskolaigazgató: **Pappné Gyulai Katalin**

ADATLAP a szakmai hirdetéshez:

A csoport neve: _____

Intézmény neve: _____

Címe: _____

Telefon: _____ Fax: _____

e-mail: _____

Mester/nő(k) neve: _____

Táncfajták: _____

Szint:* kezdő, haladó, professzionális Korhatár (tól-ig) _____ év

*A megfelelőt kérjük aláhúzni!

Korosztály:* gyerek, ifjúsági, felnőtt

Az intézmény igazgatójának/vezetőjének neve: _____

Vállalom, hogy a hirdetés díját

- 1 alkalomra bruttó 5000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 1x ingyen felkerül az internetre is
- 3 alkalomra bruttó 15000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 3x ingyen felkerül az internetre is + 50%-kal olcsóbban, 3000 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe is
- 6 alkalomra bruttó 30000,- Ft-ot befizetek, mert így a hirdetésünk 6x ingyen felkerül az internetre is + 100%-kal olcsóbban, 0 forintért bekerülünk a Szakmai Címjegyzékbe!

P. H.

hivatalos aláírás

**CSILLAGSZEMŰ
GYERMEKTÁNCGYÜTTES**Virányosi Közösségi Ház
Budapest, XII. Szarvas Gábor út 6.

Művészeti igazgató:

* **Timár Sándor** *

* **Timár Böske** *

Néptáncoktatás

3 éves kortól
professzionális szintig

Tel./fax: 394-5046 • Mobil: 06-309-509 137

**A Magyar Fesztivál
Balett iskolája**

Markó Iván szakmai irányításával

Szűcs Sándor Általános Iskola
1047 Budapest Ugró Gyula sor 1-3.

Balettmesterek:

**Nyári Gábor,
Issovits István**Balettktatás 7-10 éves korú
gyerekeknek, kezdő szinten

Tel.: 233-2978, fax: 230-8864

e-mail: szucsisk@matavnet.hu

Iskolaigazgató: **Lévai András**

Hungary's Leading Dance
Publication

Volume 34
No. 4. 2003

Editor-in-Chief: **Zsuzsa Kaán**

Patrons:

Iván Markó, László Seregi

The Council of Patrons
and the Editorial Board:
Cecília Esztergályos,
Gyula Harangozó,
Gábor Keveházi,
Antal Kricskovics,
Zsuzsa Kún, Myrtil Nádasi,
András Sallay, György Szakály,
Zoltán Zsuráfszki

English translators:

Tamás Kálmán

Assistant:

Dr. Istvánné Hátfalvi

Address of the Editorial office:

H-1035 Budapest,
Kerek u. 34. fszt. 1.

Tel./fax: (36-1) 368-5470

www.vizion.euroweb.hu/danceart
or www.danceart.hu
e-mail: danceart@euroweb.hu

Production and Promotion

Manager:

TRIONFO Studio

Published by:

**International Dance and Culture
Foundation**

Publisher: **Zsuzsa Kaán**

Printing preparation: **Berkes & Co.**

Printed by:

Gutenberg Press Printinghaus

Printinghaus manager: **Mihály Sisák**

Sponsors of this issue:

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

• Danceart Council of the
National Cultural Fund
Programme

• Cultural Committee of the General

Assembly, Municipality of Budapest

• AMCO Packaging & Consulting
Company

• vizion internet

HU-ISSN: 0134-1421

The No 3. issue selects
from dance events prior
to 30 September, 2003.

- 4 **news** in hungary
- 5 **news** from abroad
- programme suggestions**
- 6 The November and December programme of the National Dance Theater
- exhibition guide**
- 7 *Metamorphosis* – Zoltán Imre-Commemorative exhibition in the Bajor Gizi Actor Museum
- bookmark**
- 8 **Anna Gordos:** *The new book of István Ásó in Székesfehérvár*
- 9 **topical**
- exclusive**
- 10 **Zsuzsa Kaán:** „We should put the art into the treasure of the whole mankind!” Meeting with dr. György Bárándy, the member of the board of the EuróPAS Hungarian Dance Award
- interview**
- 12 ***Tamás Kálmán:** „That is a company, where you can learn both the dance and the art!” – Speaking with Gábor Nyári, the soloist of the Hungarian Festival Ballet
- musical**
- 14 **Györgyi Máta:** *Mozart!* – The opening night of the Budapest Operetta Theater
- classical and modern ballet**
- 16 ***Zsuzsa Kaán:** *Worldstars in the Opera-* for the 11th time
- Article marked * have an English version
- classical ballet**
- 18 **Zsuzsa Kaán:** *The Stars of Kiev* – at the 12.th BUDAfEST Summer Opera- and Ballet Festival
- who are you...**
- 20 ...*Neel Verdoorn and Raza Hammadi?* – report by **Éva Kapusi**
- competition dance**
- 22 **Károly Rollinger:** *IX. Dance Festival in Zánka*
- 23 **Károly Rollinger:** *Hungarian Championships – 2003*
• *Hungarian championship of the Standard Dances in Szentes*
• *Professional Latin-Hungarian Dance Championship in Tököl*
- 26 **Károly Rollinger:** *II. Tiszapart Open International Dance Championship in Kistelek*
- dance and anatomy**
- 28 **Ildikó Pongor:** *The Role of the Upper Body in the Education of the Ballet Artists – Part II.*
- dance history**
- 33 **Béla Köpeczi:** *Rákóczi, or the Hungarian Farm* – In the wake of an unknown Didelot-Ballet
- world mirror**
- 36 ***Myrtil Nádasi:** *Acosta conquers London!*
- 38 **Zsuzsa Kaán:** *Jubilee!* – The most classical show in Las Vegas
- 42 **Audrey Ross:** *Results of the New York International Ballet Competition 2003*
- 43 **István Hézső:** *The Swan Lake in Amsterdam*
- 45 **national professional directory**
- 47 **contenst**
- 48 **excerpts**

interview

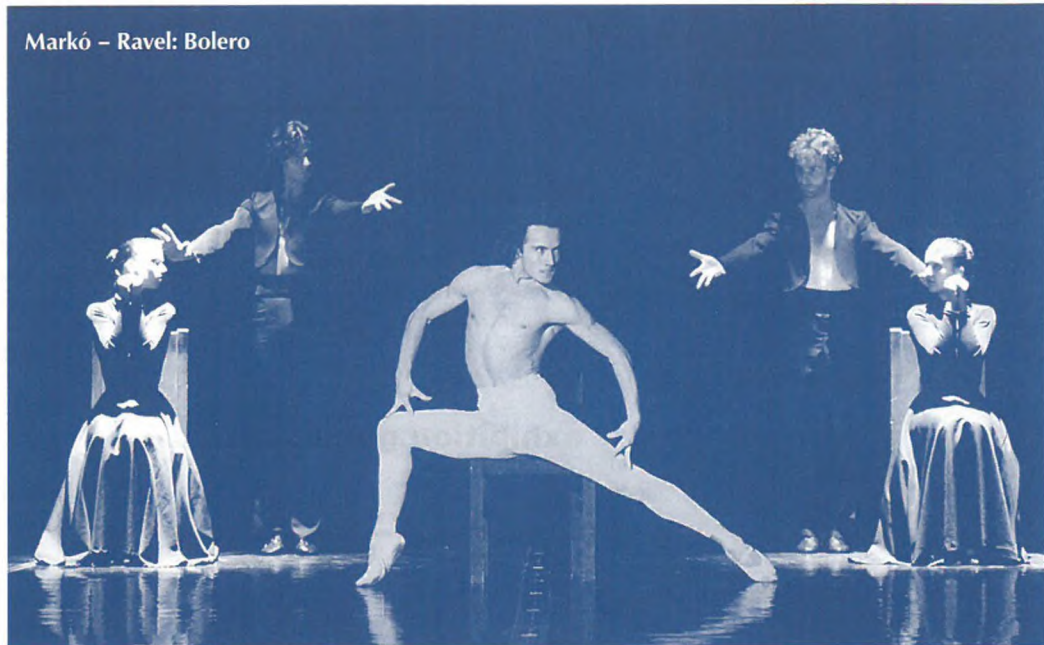
"This is a company, where you can learn both the dance and the art!"

Speaking with Gábor Nyári, the soloist of the Hungarian Festival Ballet.

I met with Gábor Nyári late in the night, after that day's rehearsal in the brand new studio of the Hungarian Festival Ballet. The artistic director and choreographer Iván Markó allowed us to use his director's office for the time of the interview. Later, after the interview he showed me the other parts of the freshly renewed building also. The huge ballet-room is like everywhere in the world: I saw similar in Pittsburgh, Miami and in Las Vegas also. It is true, that there is only one ballet-room, but it is just enough. The new studio is like a little residency for a ballet company, which has 14 members.

- We should start at the beginning. From where did you start?

- I started in the second class of the school of the Győr Ballet. I danced seven years in the primary school, then I continued to dance four years in the secondary school. I graduated in 1997, and I had a contract immediately with the Hungarian Festival Ballet. Iván Markó founded his new company one year earlier, and I saw the advertisement

Markó – Ravel: Bolero

of the Hungarian Festival Ballet in the TV also. Then I thought, I should try. I did it, and I haven't regret it. Because the Master has known me from Győr since I was a child, he threw me into the deep water immediately: he gave me the role of the male solo of the Orff-ballet, *Lovers of the Sun*. I loved to rehearse and to dance it, and the Master liked it also. From that time...

- ...you get one leading role after the other!

- Well, we worked. From the school, I had to change over to the work, from one day to the other. I remember, when I became a member of the company, I found myself almost immediately in Bayreuth. The boys travelled to the *Fest Games*. Besides of the dance parts of the Wagner-operas and the daily rehearsals, I had to learn three pieces: the *Lovers of the Sun*, the *Bolero* and the *Tristan and Isolda-pas de deux*.

- This were the pieces of the previous Markó-repertoire, but soon there were new ones also.

- Yes, first the *Wedding*, then *Josef and His Brothers*, in which I get the title role. In the *Verdi* I was *Manrico*, in December, last year, in the *Romantiáda* I was *Krishna*. Now we prepare for the premiere, in the *Kain and Abel*, I will dance *Abel*.

- For the next weeks premiere the Bolero, this famous Markó-classical has been renewed. As far as I know, a male - you - will dance the role of the Desire, in this for the first time in Hungary. How came this?

- I danced this role for the first time in 2000, during the Mexico-tour of the company. Here the Master thought, that he is going to try it with me also. I learned it, and he agreed with me. From this time we danced it in rotation in every second production with my colleague, *Bea Bóka*. And there was also a great success every time with me also. Originally the Master has choreographed Ravel's *Bolero* so, that the men loved the soloist girl, and they almost want to take her to pieces. He changed it in 2000 so, that if the *Desire* is a man, then the women are crazy about him. The women go to him, they want to take him to pieces...

The *Bolero* comes after the piece *Kain and Abel* in our new production, which is a very demanding piece also. So I danced *Abel*, and after a 15 minutes break comes the *Bolero*. Anyway, I do everything to make it well technically and artistically also.

- How do you see the present and the future of the Hungarian Festival Ballet?

- Absolutely positive. I am

satisfied with the company and with my work also. I feel myself well here. I think, that this is a company, where you can learn both the dance and the art! I'm also very happy, that the Master could get a new studio, which is only our's.

- You have also experienced Markó's legendary speed of work...?

- For me it was not new. When I was a child, I sat under the bar in Győr, and I saw many times, that the adult dancers are all of a sweat, but they don't stop. The Master is like this, and he won't change. I think, that this is exactly the good, that he wants to bring out, and he could bring out the maximum from everyone.

- I know also Iván Markó from the time, when I was a child. And when I saw you first on the stage, it strucked me and others also, that you look very much like the young Iván Markó.

- I think, that this supposed-similarity is not so important. Anyway, I don't feel, that I am such a great dancer, that he was, one of the best ten dancers of the world. It is true, that I do the maximum, but nobody could be Iván Markó with this. Because there is only one from him!

Tamás Kálmán
(pp. 12-13)

classical and modern ballet

Worldstars in the Opera – for the 11th time

2003. 13. 09.

It is not doubtful, that a high standard dance concert, which has attractive numbers separately also, is a worthy continuation of the best traditions of the international stargalas of the previous ten years, which were organized in Hungary. It was not difficult to draw this inference from the atmosphere of the hot prevailing evening.

It is much more difficult from the side of the organizers, to insure this quality for eleven years: to bring here so many great artists from the most important stages of the international ballet world, to harmonize their busy timetable with the date of the Hungarian gala and to organize, that their should be no stoppage from the Hungarian rehearsals to the elegant dinner following the gala. The fluency of the gala this year also – as any time in the previous ten years – deserved maximally the satisfaction of both the sponsors and the artists. I can say with pleasure: the *Etoile-gala* of Budapest – in every part – represents the international forefront and standard. It is only geographically and not qualitatively away from the exemplary *Etoile-galas* in Montreal.

This years programme also showed romantic, classical and modern ballet pas-de-deux, mainly that parts of the ballet literature, which are known internationally and here in Hungary also. From *Le Corsaire* to *La Sylphide*, from the *Don Quijote* to the *Flames of Paris*. The less known modern ballet parts gave the specificum of the this years gala. For example the *Two Cities* part from *Alvin Ailey-Duke Ellington: The*

River (what a pity, that this wonderful dance piece is not anymore in the repertory of the nowadays-Hungarian National Ballet), and that kind of unknown pas-de-deux, which belong to the own repertory of a dancing couple, and were originally borned as a concert number.

From them the pas de deux of *Stijn Celis: the Feed the bird* (Gilbert Bécaud/Finnish folk music) and the pas de deux of *Van Cauwenbergh*, which contains one and one solos and a „meeting”: the *I am not regreting anything* (montague and Edith Piaf) became a brave patch of colour of the guest plays in the form of expressions and in mind also. Both plays were danced by dancers, who have exceptional andowments and sensitivity:

Dmitrij Simkin and his partner *Daniela Severian*, the soloist of the Opera House of Lisbon. It is not a wonder, that they won the audience prize of the gala.

Finally I mention the couple, which has won the *prize of the criticals*: the soloists of the Alvin Ailey Dance Theater, *Linda Denis Fisher-Harrell* and *Matthew Rushing*. It is not accidental, that as a critical requested by the organizers, I choosed them unanimously. The *Two cities* pas de deux, which was presented in the II. part strenghtened my decision, which we brought – irregularly – after the production of the I. part.

In the pas de deux called *Treading* (E. Monte-Steve

Reich), they were like two living statues, who were carved perfectly by the gods. The composition absorbed totally the monotonous but also secretly increasing music staff and applied into in the movements, the twisted and later unfolding body of the dancers created the breath-taking synthesis of the modern ballet, the expressing movement, the acrobatics and harmonic physical power transmission in Pilobolus-style, but so, that poetry of the erotic swell from all of this.

We have to say thank you to do permanent management of the Worldstar gala in Budapest: to *Cyula Harangozó, Sándor Jezerniczky, Péter László, Ildikó Pongor, Judit Szuhay* and *Lajos Szuhay*, that they brought here those professional artists: the experience of their rich programme and their achievement crosses over the years again...

Zsuzsa Kaán
(pp. 16-17)

Ailey – Ellington: *The River*
The Part: *Two Cities*

Linda Denis Fisher-Harrell & Matthew Rushing
– Alvin Ailey Dance Theater

Photo: Béla Kanyó

world mirror

Acosta Conquers London

In June the name of Carlos Acosta echoed through London. BBC Television made a portrait film in its flagship art slot, *Imagine* of the Cuban dancer and he debuted as a choreographer with a full-length work at *Sadler's Wells*.

First the documentary. Its most exciting passages were where Acosta was dancing. Whether the excerpts were classical or neo-classical his technical know-how and his placing were astonishing.

Sometimes the film showed him in slow motion and there was no second where his line was not perfect. Then we were surprised by the fact that before Carlos became a ballet dancer, he was expert in break-dance. If I had not seen it I would not have believed it that our *premier danseur* was capable of spinning on his head and do somersaults like that. For the rest of the film Carlos spoke to the director about his poverty stricken childhood and his life as an international ballet star. He reflected on the difficulty of not being at home in either world today. Through his words a sympathetic sensitive artists emerged who was beginning to find classical ballet limiting. The fortunate timing of the broadcast of the documentary had a part in the fact that the two-week season at *Sadler's Wells* was completely sold out. The ballet's title is *Tocororo*, which is the name of the protagonist as this is an autobiographical work. A

young boy (danced by Acosta's nephew) says good-bye to his father, he wants to try his luck in the city. When he arrives to Havana (this is already the grown-up Acosta) he has various adventures. Through his encounters he gets to a stage when he asks himself, was it right to give up his village, his roots, is it worthwhile to pay such a high prize for fame and fortune?

All the dilemmas are translated into the language of dance and Cuban rhythms. Different dance styles mix with singing and prose sometimes rather haphazardly, yet the infectious enthusiasm of the company sweeps the audience with them. The libretto and the choreography are all by Acosta, no mean feat when he is dancing the lead as well. Despite some uneven passages it is without doubt that Acosta has choreographic talent. Not only the solos and duets are

negotiated successfully but he moves the crowd effectively as well. It is immaterial whether he dances a classical solo or jazz when he is on stage you have to look at him. The audience perceives that they are in the presence of a real star. His jumps defy gravity and his turns the rules of physics. He is capable of slowing down a pirouette and finish on half point keeping the position. I have only seen this on ice. However, his sense of humour enchanted me even more than his brilliant technique. The 'princes' of classical ballet rarely possess such wonderful humour. With the creation of *Tocororo* Acosta proved a lot, but as there are few classical dancers with his ability, I hope that despite the success he will not give up guesting with such companies as the American Ballet Theatre and the Royal Ballet, where the artistic standards are maintained.

Myrtill Nádaszi
(pp. 36-37)

(Translated by Myrtill Nádaszi)

Photo: Laurie Lewis

GUTENBERG PRESS

Kommunikáció

Reklámügynökség • Marketing • Nyomda

GUTENBERG PRESS Kommunikációs RT. – BUDAPEST
H-1033 KASZÁSDŰLŐ U. 2. TELEFON: 437-4100, TELEFON/FAX: 437-4121